

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (tretji senat)
z dne 27. septembra 2006*

V zadevi T-329/01,

Archer Daniels Midland Co., s sedežem v Decaturju, Illinois (Združene države), ki jo zastopajo C. O. Lenz, odvetnik, L. Martin Alegi, M. Garcia in E. Batchelor, solicitors,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopajo A. Whelan, A. Bouquet in W. Wils, zastopniki,

tožena stranka,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti člena 1 Odločbe Komisije C(2001) 2931 končna z dne 2. oktobra 2001 v postopku na podlagi člena 81 Pogodbe ES in člena 53 Sporazuma EGP (COMP/E-1/36.756 – Natrijev glukonat) v delu, v katerem

* Jezik postopka: angleščina.

se nanaša na tožečo stranko, ali vsaj v delu, v katerem je v njem ugotovljeno, da je ta sodelovala pri kršitvi po 4. oktobru 1994, in za razglasitev ničnosti člena 3 te odločbe v delu, v katerem se nanaša na tožečo stranko, in, podredno, zaradi predloga za razglasitev ničnosti ali zmanjšanje globe, ki je bila s to odločbo naložena tožeči stranki,

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (tretji senat),

v sestavi J. Azizi, predsednik, M. Jaeger in F. Dehousse, sodnika,
sodni tajnik: I. Natsinas, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 18. februarja 2004

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

- ¹ Družba Archer Daniels Midland Co. (v nadaljevanju: ADM) je matična družba skupine podjetij, ki poslujejo v sektorju predelave žitaric in oljnatih semen. Leta 1990 je bila vzpostavljena na trgu natrijevega glukonata.

- 2 Natrijev glukonat sodi med sredstva za kelatizacijo, proizvodov, ki inaktivira kovinske ione v industrijskih procesih. Ti procesi zajemajo zlasti industrijsko čiščenje (čiščenje jeklenk ali aparatov), obdelavo površin (antikorozijske obdelave, razmaščevanje, vrezovanje v aluminij) in čiščenje vod. Sredstva za kelatizacijo se torej uporabljajo v prehrabni, kozmetični, farmacevtski in papirni industriji, industriji betona in v drugih industrijah. Natrijev glukonat se prodaja po vsem svetu in konkurenčna podjetja so navzoča na svetovnih trgih.

- 3 Leta 1995 je celotna prodaja natrijevega glukonata na svetovni ravni znašala približno 58,7 milijona evrov, prodaja v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) pa približno 19,6 milijona evrov. Ob nastanku dejstev je skoraj vso svetovno proizvodnjo natrijevega glukonata obvladovalo pet podjetij, in sicer Fujisawa Pharmaceutical Co. Ltd. (v nadaljevanju: Fujisawa), Jungbunzlauer AG (v nadaljevanju: Jungbunzlauer), Roquette Frères SA (v nadaljevanju: Roquette), Glucona vof in Archer Daniels Midland Co. (v nadaljevanju: ADM).

- 4 Ameriško ministrstvo za pravosodje je marca 1997 obvestilo Komisijo, da se je po preiskavi, opravljeni na trgih lizina in citronske kisline, začela tudi preiskava, ki se je nanašala na trg natrijevega glukonata. Komisija je bila oktobra in decembra 1997 ter februarja 1998 obveščena, da so družbe Akzo, Avebe, Glucona, Roquette in Fujisawa priznale, da so sodelovali pri omejevalnem sporazumu, ki je obsegal določanje cen natrijevega glukonata in razdelitev količinskega obsega prodaje tega proizvoda v Združenih državah in drugje. Po sporazumih, sklenjenih z ameriškim ministrstvom za pravosodje, so ameriški organi tem podjetjem naložili globe. Globa, naložena družbi ADM, ki se nanaša na omejevalni sporazum na trgu natrijevega glukonata, je bila vključena v celotno globo v višini 100 milijonov ameriških dolarjev (USD), plačano v okviru zadev lizina in citronske kisline.

- 5 Komisija je 18. februarja 1998 na podlagi člena 11 Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prve Uredbe o izvajanju členov [81] in [82] Pogodbe (UL 1962, 13, str. 204), na glavne proizvajalce, uvoznike, izvoznike in kupce natrijevega glukonata v Evropi naslovila zahteve za informacije.

- 6 Družba Fujisawa je zaradi zahteve za informacije navezala stik s Komisijo, da bi jo obvestila, da je v okviru preiskave, navedene zgoraj, sodelovala z ameriškimi organi in da je na podlagi Obvestila Komisije z dne 18. julija 1996 o nenalaganju ali zmanjševanju glob v primeru kartelov (UL C 207, str. 4, v nadaljevanju: obvestilo o ugodni obravnavi) prav tako želela sodelovati s Komisijo. Družba Fujisawa je 12. maja 1998 po sestanku, ki ga je imela s Komisijo 1. aprila 1998, predložila pisno izjavo in spis, ki zajema zgodovinski povzetek omejevalnega sporazuma in nekatere dokumente.

- 7 Komisija je 16. in 17. septembra 1998 na podlagi člena 14(3) Uredbe št. 17 opravila preiskave v prostorih družb Avebe, Glucona, Jungbunzlauer in Roquette.

- 8 Komisija je 10. novembra 1998 na družbo ADM naslovila zahtevo za informacije. Družba ADM je 26. novembra 1998 napovedala, da namerava sodelovati s Komisijo. Na sestanku, ki je potekal 11. decembra 1998, je družba ADM predložila „prvo stvar v znamenje njenega sodelovanja“. Izjava podjetja in dokumenti, ki se nanašajo na zadevo, so bili zatem 21. januarja 1999 posredovani Komisiji.

- 9 Komisija je 2. marca 1999 na družbe Glucona, Roquette in Jungbunzlauer naslovila zahteve za podrobne informacije. Te družbe so z dopisi z dne 14., 19. in 20. aprila 1999 izrazile željo po sodelovanju s Komisijo in ji posredovale nekatere informacije

o omejevalnem sporazumu. Komisija je 25. oktobra 1999 na družbe ADM, Fujisawa, Glucona, Roquette in na Jungbunzlauer naslovila zahteve za dodatne informacije.

- 10 Komisija je 17. maja 2000 na podlagi informacij, ki so ji bile posredovane, na Avebe in druga zadevna podjetja naslovila obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah glede kršitve člena 81(1) ES in člena 53(1) Sporazuma o EGP (v nadaljevanju: Sporazum EGP). Družba ADM in vsa druga zadevna podjetja so v odgovor na očitke Komisije posredovali pisne pripombe. Nobena izmed teh strank ni predlagala zaslišanja niti izpodbijala dejanskega stanja, opisanega v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 11 Komisija je 11. maja 2001 družbi ADM in drugim zadevnim podjetjem poslala zahteve za dodatne informacije.
- 12 Komisija je 2. oktobra 2001 sprejela Odločbo C(2001) 2931 konč. v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP (COMP/E-1/36.756 – Natrijev glukonat) (v nadaljevanju: Odločba). Odločba je bila družbi ADM vročena z dopisom z dne 12. oktobra 2001.
- 13 Odločba med drugim vsebuje naslednje določbe:

„Člen 1

Družbe [Akzo], [ADM], [Avebe], [Fujisawa], [Jungbunzlauer] in [Roquette] so z nepretrganim sodelovanjem pri sporazumu in/ali usklajenem ravnanju v sektorju natrijevega glukonata kršile člen 81(1) [...] ES in – od 1. januarja 1994 – člen 53(1) Sporazuma EGP.

Kršitev je trajala:

- pri družbah [Akzo], [Avebe], [Fujisawa] in [Roquette] od februarja 1987 do junija 1995;
- pri družbi [Jungbunzlauer] od maja 1988 do junija 1995;
- pri družbi [ADM] od junija 1991 do junija 1995.

[...]

Člen 3

Zaradi kršitve, navedene v členu 1, se podjetjem naložijo naslednje globe:

a) [Akzo]	9 milijonov evrov
b) [ADM]	10,13 milijona evrov
c) [Avebe]	3,6 milijona evrov
d) [Fujisawa]	3,6 milijona evrov
e) [Jungbunzlauer]	20,4 milijona evrov
f) [Roquette]	10,8 milijona evrov

[...]"

- 14 Komisija je za izračun zneska glob v odločbi uporabila metodologijo, navedeno v Smernicah o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in členom 65(5) Pogodbe ESPJ (UL 1998, C 9, str. 3, v nadaljevanju: Smernice), ter obvestilo o ugodni obravnavi.
- 15 Prvič, Komisija je določila osnovni znesek globe glede na težo in trajanje kršitve.
- 16 Komisija je v tem okviru za težo kršitve najprej menila, da je bila kršitev, ki so jo zadevne družbe storile, glede na njeno naravo, njen dejanski vpliv na trg natrijevega glukonata v EGP in velikost upoštevnege geografskega trga zelo resna (uvodna izjava 371 Odločbe).
- 17 Komisija je nato presodila, da bi bilo treba upoštevati dejansko gospodarsko zmožnost škodovati konkurenci in določiti globo v višini, ki bi zagotavljala zadosten odvračilni učinek. Zato je Komisija na podlagi svetovnega prometa, ki so ga zadevna podjetja ustvarila s prodajo natrijevega glukonata leta 1995 – zadnje leto kršitve –, prometa, ki so ga zadevna podjetja Komisiji sporočila v upravnem postopku in na podlagi katerega je Komisija izračunala ustrezne tržne deleže teh podjetij, ta uvrstila v dve kategoriji. V prvo kategorijo je uvrstila podjetja, katerih tržni delež na svetovnem trgu natrijevega glukonata je bil, v skladu s podatki, ki jih je imela na voljo, višji od 20 %, in sicer Fujisawo (35,54 %), Jungbunzlauerja (24,75 %) in Roquette (20,96 %). Za ta podjetja je Komisija določila izhodiščni znesek 10 milijonov evrov. V drugo kategorijo je uvrstila družbe, katerih delež na svetovnem trgu natrijevega glukonata je bil, v skladu s podatki, ki jih je imela na voljo, nižji od 10 %, in sicer Glucono (približno 9,5 %) in ADM (9,35 %). Komisija je tem podjetjem določila izhodiščni znesek globe v višini 5 milijonov evrov, to pomeni podjetjema Akzo in Avebe, ki sta imela skupaj v lasti podjetje Glucona, vsakemu 2,5 milijona evrov (uvodna izjava 385 Odločbe).

- 18 Komisija je poleg tega prilagodila ta izhodiščni znesek, da bi zagotovila dovolj odvračilen učinek globe in da bi se upoštevalo dejstvo, da imajo velike družbe pravno in gospodarsko znanje, ki jim omogoča, da lažje spoznajo, da njihovo ravnanje pomeni kršitev, in se zavedajo posledic, ki za tako ravnanje izhajajo iz prava konkurence. Posledično je Komisija, ob upoštevanju obsega celotnih sredstev zadevnih podjetij, izhodiščna zneska, določena družbama ADM in Akzo, pomnožila z multiplikatorjem 2,5 in tako ta izhodiščna zneska povečala na 12,5 milijona evrov za družbo ADM in na 6,25 milijona evrov za družbo Akzo (uvodna izjava 388 Odločbe).
- 19 Glede trajanja kršitve, ki jo je storilo posamezno podjetje, je Komisija že povečala izhodiščni znesek za 10 % na leto, to pomeni 80 % povečanje za družbe Fujisawa, Akzo, Avebe in Roquette, 70 % povečanje za družbo Jungbunzlauer in 35 % povečanje za družbo ADM (uvodne izjave od 389 do 392 Odločbe).
- 20 Tako je Komisija družbi ADM določila osnovni znesek globe v višini 16,88 milijona evrov. Družbam Akzo, Avebe, Fujisawa, Jungbunzlauer in Roquette je določila osnovni znesek v višini 11, 25, 4,5, 18, 17 oziroma 18 milijonov evrov (uvodna izjava 396 Odločbe).
- 21 Drugič, Komisija je ob upoštevanju obteževalnih okoliščin osnovni znesek globe, naložene družbi Jungbunzlauer, povečala za 50 %, ker je imelo to podjetje v okviru omejevalnega sporazuma vlogo vodje (uvodna izjava 403 Odločbe).
- 22 Tretjič, Komisija je preučila in zavrnila trditve določenih podjetij, med njimi družbe ADM, da so bile za ta podjetja podane olajševalne okoliščine (uvodne izjave od 404 do 410 odločbe).

- 23 Četrtrič, Komisija je na podlagi naslova B obvestila o ugodni obravnavi družbi Fujisawa „znatno zmanjšala“ (in sicer za 80 %) globo, ki bi ji bila naložena, če ne bi sodelovala. Nazadnje je Komisija na podlagi naslova D tega obvestila družbama ADM in Roquette odobrila „znatno zmanjšanje“ (in sicer za 40 %) globe, družbam Akzo, Avebe in Jungbunzlauer pa za 20 % (uvodne izjave 418, 423, 426 in 427).

Postopek in predlogi strank

- 24 Družba ADM je v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 21. decembra 2001 vložila to tožbo.
- 25 Na podlagi poročila sodnika poročevalca je Sodišče prve stopnje (tretji senat) odločilo, da začne ustni postopek, in v okviru ukrepov procesnega vodstva, določenih v členu 64 Poslovnika Sodišča prve stopnje, strankama pisno postavilo vprašanja, na katera sta ti odgovorili v predpisanem roku.
- 26 Stranki sta na obravnavi 18. februarja 2004 podali ustne navedbe.
- 27 Družba ADM je z dopisom z dne 21. julija 2006 Sodišču prve stopnje predlagala, naj upošteva nov tožbeni razlog, ki temelji na Smernicah za izračun glob, naloženih na podlagi člena 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003 (UL C 210, str. 2, v nadaljevanju: Smernice iz leta 2006), ker te smernice pomenijo pravni in dejanski element, ki se je pojavil

med postopkom v smislu člena 48(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje. Sodišče prve stopnje je v skladu s splošnim načelom pravičnega sojenja, ne da bi ponovno odprlo postopek, pozvalo Komisijo, naj se opredeli glede predloga družbe ADM. Komisija je v dopisu z dne 11. avgusta 2006 sporočila, da meni, da predlogu družbe ADM ni treba ugoditi.

28 Družba ADM Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- člen 1 Odločbe razglasi za ničnega v delu, v katerem se nanaša nanjo, ali vsaj v delu, v katerem se v njem šteje, da je sodelovala pri kršitvi po 4. oktobru 1994;
- člen 3 Odločbe razglasi za ničnega v delu, v katerem se nanaša nanjo;
- podredno odpravi ali bistveno zmanjša globo, ki ji je bila naložena;
- Komisiji naloži plačilo stroškov.

29 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- tožbo zavrne;
- družbi ADM naloži plačilo stroškov.

Pravno stanje

- 30 Tožbeni razlogi, na katere se sklicuje družba ADM, ki se vsi nanašajo na določitev zneska naložene globe, zadevajo, prvič, uporabo Smernic v obravnavanem primeru, drugič, težo kršitve, tretjič, trajanje kršitve, četrtič, obstoj olajševalnih okoliščin, petič, njeno sodelovanje med upravnim postopkom in, šestič, spoštovanje pravic obrambe.

A – *Uporaba Smernic*

1. *Kršitev načel pravne varnosti in prepovedi retroaktivnosti kazni*

a) Trditve strank

- 31 Družba ADM zatrjuje, da metoda izračuna glob, določena v Smernicah, bistveno odstopa od prejšnje prakse Komisije, ker se je prej, kot ta priznava v Odločbi (uvodna izjava 395), znesek globe določil glede na osnovno stopnjo, ki je pomenila določen odstotek prodaje na zadevnem trgu Skupnosti. Po drugi strani pa Smernice zdaj uvajajo določeno stopnjo globe, na primer 20 milijonov evrov ob zelo resni kršitvi, neodvisno od obsega prodaje zadevnega proizvoda.

32 Družba ADM opozarja, da je Komisija med zadevnim obdobjem v obravnavani zadevi (od leta 1991 do leta 1994 ali od leta 1991 do leta 1995) na podlagi te ustaljene prakse naložila globe, katerih znesek je na splošno znašal med 2 in 9 % prometa, ustvarjenega s prodajo zadevnega proizvoda na trgu Skupnosti. Po drugi strani naj bi uporaba nove politike, ki izhaja iz Smernic, pripeljala do glob, katerih znesek naj bi bil za od 43- do 153-krat višji od zneska glob, ki naj bi bile naložene na podlagi prejšnje prakse.

33 Družba ADM je priznala, da ima Komisija diskrecijsko pravico za povečanje globe, kadar politika na področju konkurenčnega prava zahteva, da se naložijo višje globe z odvratilnim učinkom. Vendar naj bi Komisija z naložitvijo globe, katere znesek je za od 43- do 153-krat višji od zneska, ki bi bil določen na podlagi prejšnje prakse, očitno prekoračila ta okvir diskrecijske pravice. V nasprotju s trditvijo Komisije naj bi to ugotovitev potrdila sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi Lögstör Rör proti Komisiji (T-16/99, Recueil, str. II-1633, točka 237). Po eni strani namreč poudarja, da je Sodišče prve stopnje v tej sodbi priznalo, da Komisija lahko zviša raven glob v mejah, določenih z Uredbo št. 17, pod pogojem, da bi bilo to nujno za zagotovitev izvajanja skupnostne politike konkurence. Vendar naj Komisija niti v Odločbi niti v svojih pisanjih ne bi utemeljila ali navedla dokazov, ki bi dokazali, da je izvajanje te politike nujno za naložitev glob v znesku, ki je za od 43- do 153-krat večji od zneskov, ugotovljenih pri preučevanju prejšnje prakse. Po drugi strani, poudarja, naj bi v zadevi, v kateri je bila izrečena navedena sodba, in v vseh drugih zadevah, ki se nanašajo na omejevalni sporazum, glede cevi za mestno toplovodno ogrevanje, z izjemo omejevalnega sporazuma, ki zadeva družbo ABB, Komisija naložila globe na ravni, primerljivi s tisto, ki je prevladovala, ko je veljala prejšnja praksa Komisije. Zatrjuje namreč, da so bile zadevnim podjetjem, udeleženi pri tem omejevalnem sporazumu, naložene le globe, ki znašajo med 3 in 14 % zadevnih prodaj, in naj bi bila prav tako družbi ABB naložena zgolj globa, ki ustreza 44 % njenega zadevnega prometa.

34 Družba ADM meni, da bi morala imeti zadevna podjetja pravico delovati v predvidljivih okoliščinah. Komisija bi morala pri določitvi zneska glob, kot

določajo tudi Smernice (1. odstavek), upoštevati skladno in nediskriminatorno politiko. Družba ADM meni, da je odsotnost pravne varnosti pri določanju glob v nasprotju z idejo o učinkovitem izvajanju odvračilnega pomena globe. Da bi bil posamezni odvračilni učinek globe učinkovit, bi morala biti podjetja nujno predhodno seznanjena z veljavnimi sankcijami. Navaja, da splošna oprostitev oziroma učinkovita politika popuščanja zahtevata, da se veljavne sankcije ob zavrnitvi sodelovanja predhodno jasno opredelijo. Prav tako bi bilo nerazumno ohraniti stalno negotovo stanje glede ravni glob, ki jih je mogoče naložiti ob kršitvi pravil konkurence, zlasti zaradi velikih časovnih zamikov, potrebnih za zaključek preiskav o takih kršitvah. Zato naj bi načelo pravne varnosti zahtevalo, da je pristop, ki ga je Komisija sprejela za izračun glob, v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17, mogoče predvideti z zadostno stopnjo gotovosti.

35 Družba ADM dodaja, da iz priročnika smernic Sentencing Commission Združenih držav (točka 1B1.11(b)(1), v nadaljevanju: ameriške smernice) in sodne prakse zveznega pritožbenega sodišča (sodba v zadevi Združene države proti Kimlerju, 167 F. 3d 889 (5th Circ. 1999)) izhaja, da je uporaba novih smernic z retroaktivnim učinkom na področju glob prepovedana s pravilom *ex post facto* iz ustave Združenih držav, če bi bila kazen, ki bi se naložila z globo, strožja od kazni, ki je bila predvidena ob storitvi kršitve.

36 Zato retroaktivna uporaba nove politike, ki jo določajo Smernice, glede kršitve, ki je bila, kot v tem primeru, storjena pred njihovo objavo in katere posledica je bila, da je bila družbi ADM naložena globa, ki je bila tako višja od glob, naloženih v skladu s prejšnjo prakso, pri čemer to odstopanje ni bilo nujno za zagotovitev spoštovanja politike na področju konkurenčnega prava, po mnenju družbe ADM krši načelo pravne varnosti in je nezakonita.

37 Komisija predlaga, naj se tožbeni razlog zavrne.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

- 38 Sodišče prve stopnje najprej opozarja, da je načelo prepovedi retroaktivnosti kazenskih zakonov, ki je v členu 7 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950, določeno kot temeljna pravica, splošno načelo prava Skupnosti, katerega spoštovanje je obvezno, kadar se globe naložijo zaradi kršitve pravil konkurence, in da to načelo zahteva, da so izrečene sankcije v skladu s tistimi, ki so bile določene, ko je bila kršitev storjena (sodba Sodišča z dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točka 202; sodbi Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi LR AF 1998 proti Komisiji, T-23/99, Recueil, str. II-1705, točke od 218 do 221, in z dne 9. julija 2003 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, T-224/00, Recueil, str. II-2597, točka 39).
- 39 Dalje, Sodišče prve stopnje meni, da sprejetje smernic, ki lahko spremenijo splošno politiko konkurence Komisije glede glob, načeloma lahko sodi v obseg načela prepovedi retroaktivnosti.
- 40 Prvič, smernice naj bi dejansko imele pravne učinke. Ti ne izhajajo iz lastne normativnosti smernic, ampak iz dejstva, da jih je sprejela in objavila Komisija. To sprejetje in objava smernic samoomejuje pooblastilo Komisije za odločanje po prostem preudarku, ki se ne more oddaljiti od njih, ne da bi se to, glede na okoliščine primera, sankcioniralo zaradi kršitve splošnih pravnih načel, kot so načela enakega obravnavanja, varstva upravičenih pričakovanj in pravne varnosti (glej v tem smislu zgoraj v točki 38 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točke od 209 do 212).

- 41 Drugič, smernice kot politični instrument na področju konkurence sodijo na področje uporabe načela prepovedi retroaktivnosti, po zgledu nove sodne razlage norme, ki določa kaznivo ravnanje, v skladu s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice glede člena 7(1) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (glej zlasti sodbe ESČP v zadevi *S. W. in C. R. proti Združenemu kraljestvu* z dne 22. novembra 1995, izdaja A, št. 335-B in 335-C, točke od 34 do 36 in od 32 do 34; v zadevi *Cantoni proti Franciji* z dne 15. novembra 1996, Zbirka sodb in odločb, 1996-V, odstavki od 29 do 32, in v zadevi *Coëme in drugi proti Belgiji* z dne 22. junija 2000, Zbirka sodb in odločb, 2000-VII, odstavek 145), ki za to določbo šteje, da nasprotuje retroaktivni uporabi nove razlage norme, ki določa kaznivo ravnanje. To v skladu z navedeno sodno prakso velja zlasti takrat, ko gre za razlago v sodni praksi, katere rezultat ni bil razumno predvidljiv, ko je bila kršitev storjena zlasti ob upoštevanju tedaj sprejete razlage v sodni praksi glede zadevne zakonske določbe. Vendar je treba pojasniti, da iz te sodne prakse izhaja, da je obseg izraza predvidljivost pretežno odvisen od vsebine besedila, ki ga zadeva, področja, ki ga pokriva, ter od števila in statusa njegovih naslovnikov. Predvidljivost zakona ne nasprotuje temu, da bi bila zadevna oseba prisiljena poseči po pojasnjevalnih nasvetih, da bi v okoliščinah zadeve razumno presodila posledice, ki lahko nastanejo zaradi nekega dejanja. To v skladu s sodbo v zadevi *Cantoni proti Franciji* (navedena zgoraj, točka 35) velja zlasti za strokovnjake, ki so navajeni, da morajo dokazovati veliko skrbnost pri opravljanju svoje dejavnosti. Od njih je tudi mogoče pričakovati, da posebej pazijo na to, da presodijo tveganja, ki jih ta prinaša (sodba *Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji*, točka 38 zgoraj, točke od 215 do 223).
- 42 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je treba preveriti, ali je bilo spremembo, ki pomeni sprejetje Smernic, mogoče razumno predvideti takrat, ko so bile zadevne kršitve storjene.
- 43 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je bistvena novost Smernic, da kot izhodišče za izračun zneska globe uporabijo osnovni znesek, določen v okviru v ta namen predvidenega razpona, pri čemer ti razponi ustrezajo različnim stopnjam teže

kršitev, kot taki pa nimajo nobene zveze z upoštevnim prometom. Ta metoda temelji predvsem na – čeprav relativni in prilagodljivi – določitvi tarif glob (sodba Dansk Rørindustri proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 225).

- 44 Dalje je treba opozoriti, da dejstvo, da je Komisija v preteklosti pri globah uporabljala določene višine za določene vrste kršitev, tej ne bi moglo odvzeti možnosti, da bi to višino zvišala v okviru omejitev, navedenih v Uredbi št. 17, če je to potrebno zato, da bi se zagotovilo uresničitev skupnostne politike konkurence, nasprotno, učinkovita uporaba skupnostnih pravil konkurence zahteva, da lahko Komisija višino glob kadar koli prilagodi potrebam te politike (glej v tem smislu sodbe Sodišča Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 227, z dne 7. junija 1983 v združenih zadevah *Musique Diffusion française* in drugi proti Komisiji, od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 109, in z dne 2. oktobra 2003 v zadevi *Aristrain* proti Komisiji, C-196/99 P, Recueil, str. I-11005, točka 81; sodbi Sodišča prve stopnje z dne 10. marca 1992 v zadevi *Solvay* proti Komisiji, T-12/89, Recueil, str. II-907, točka 309, in z dne 14. maja 1998 v zadevi *Europa Carton* proti Komisiji, T-304/94, Recueil, str. II-869, točka 89; sodbo *Archer Daniels Midland* in *Archer Daniels Midland Ingredients* proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 56).
- 45 Iz tega izhaja, da podjetja, ki so v upravnem postopku, ki lahko pripelje do izreka globe, ne morejo legitimno pričakovati, da Komisija ne bo preseгла višine glob, ki jo je uporabljala prej, niti da bo uporabila metodo njihovega izračuna (sodba *Dansk Rørindustri* in drugi proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 228).
- 46 Posledično morajo navedena podjetja upoštevati možnost, da lahko Komisija kadar koli zviša globe glede na raven glob, ki jih je izrekala v preteklosti. To ne velja samo tedaj, kadar Komisija zviša višino glob, ko nalaga globe v posamičnih odločbah, ampak tudi če je to zvišanje, tako kot v tem primeru, izvedeno z uporabo splošno

veljavnih pravil ravnanja, kot so smernice (sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točki 229 in 230).

⁴⁷ Tako je družba ADM, ob upoštevanju sklepanj v točki 99 in v nadaljevanju spodaj, v bistvu napačno trdila, da naj bi bilo povečanje ravni glob Komisije v okviru omejevalnega sporazuma očitno nesorazmerno glede na cilj zagotavljanja uresničevanja politike konkurence.

⁴⁸ Poleg tega naj okoliščina, na katero se sklicuje družba ADM – tudi če bi bila dokazana –, in sicer da naj bi uporaba nove politike pripeljala do glob, katerih zneski naj bi bili za od 43- do 153-krat višji od glob, ki naj bi bile naložene na podlagi prejšnje prakse, ne bi kršila načela prepovedi retroaktivnosti. Zlasti glede na sodno prakso, navedeno v točki 41 te sodbe, bi morala družba ADM namreč razumno predvideti, da lahko Komisija v vsakem trenutku pretehta splošno raven glob v okviru uresničevanja druge politike konkurence. Tako bi morala družba ADM razumno predvideti tako povečanje, tudi če bi bilo podano, ko so bile storjene zadevne kršitve.

⁴⁹ Končno, ker družba ADM meni, da bi bilo za zagotovitev odvrčilnega učinka glob potrebno, da so podjetja predhodno seznanjena z višino glob, na katero morajo računati, če kršijo skupnostna pravila konkurence, je dovolj poudariti, da odvrčilnost glob nikakor ne predpostavlja, da so podjetja predhodno seznanjena z natančno višino globe, na katero morajo računati za določeno protikonkurenčno ravnanje.

50 Zato je treba tožbeni razlog kršitve načel pravne varnosti in prepovedi retroaktivnosti kazni zavriniti.

2. *Kršitev načela enakega obravnavanja*

a) Trditve strank

51 Družba ADM zatrjuje, da uporaba Smernic krši načelo enakega obravnavanja, ker pelje k razlikovanju podjetij, ki so kršila pravo konkurence, vendar ne glede na datum kršitve, ampak glede na datum sprejetja Odločbe Komisije, ki ga ta samovoljno določi. Družba ADM kot primer navaja, da so bile podjetjem, na katera se nanašata Odločba Komisije 97/624/ES z dne 14. maja 1997 v zvezi s postopkom na podlagi člena [82] Pogodbe ES (IV/34.621, 35.059/F-3 – Irish Sugar plc) (UL L 258, str. 1) in Odločba Komisije 94/210/ES z dne 29. marca 1994 v zvezi s postopkom na podlagi členov [81] in [82] Pogodbe ES (IV/33.941 – HOV-SVZ proti MCN) (UL L 104, str. 34), naložene globe, ki pomenijo le 6,8 oziroma 5 % zneska prodaj, ustvarjenih na upoštevnem trgu, medtem ko so bile zadevne kršitve storjene med obstojem omejevalnega sporazuma o natrijevem glukonatu.

52 Komisija predlaga, naj se ta tožbeni razlog zavrne.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

53 V skladu z ustaljeno sodno prakso dejstvo, da se je za določitev zneska globe uporabila metoda, določena v smernicah, ne more pomeniti diskriminatorne

obravnave glede na podjetja, ki so v istem obdobju kršila skupnostna pravila konkurence, vendar so bila zaradi razlogov, ki se nanašajo na datum odkritja kršitve ali razlogov, ki zadevajo sam upravni postopek, obsojena pred sprejetjem in objavo smernic (glej v tem smislu sodbo Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točke od 69 do 73; sodbo Sodišča prve stopnje z dne 12. julija 2001 v združenih zadevah Tate & Lyle in drugi proti Komisiji, T-202/98, T-204/98 in T-207/98, Recueil, str. II-2035, točki 118 in 119).

- 54 Posledično je treba, zaradi razlogov, navedenih v sodbah iz predhodne točke, prav tako zavrniti tožbeni razlog kršitve načela enakega obravnavanja.

B – *Teža kršitve*

1. *Uvod*

- 55 Družba ADM meni, da Komisija pri izračunu zneska globe ni pravilno presodila teže kršitve. Tožbeni razlogi, na katere se sklicuje v zvezi s tem, se nanašajo na neupoštevanje oziroma nezadostno upoštevanje prometa od prodaje zadevnega proizvoda, na neupoštevanje oziroma nezadostno upoštevanje omejene velikosti trga natrijevega glukonata, na dvojno upoštevanje potrebe po odvratilnem učinku globe, na množenje izhodiščnega zneska z multiplikatorjem ter na dejanski vpliv omejevalnega sporazuma na trg.

- 56 Pred odločanjem o utemeljenosti različnih tožbenih razlogov, navedenih v tem kontekstu, je treba povzeti metodo, ki jo je Komisija, kot izhaja iz uvodnih izjav Odločbe, v obravnavanem primeru uporabila pri presoji in upoštevanju teže kršitve.
- 57 Iz Odločbe izhaja, da je Komisija za presajo teže kršitve najprej menila, da so zadevna podjetja glede na naravo kršitve, njen dejanski vpliv na trg natrijevega glukonata v EGP in na velikost zadevnega geografskega trga, ki je vplivala na celotni EGP, storila zelo resno kršitev (uvodne izjave od 334 do 371 Odločbe).
- 58 Dalje, Komisija je menila, da je morala zadevna podjetja „različno obravnavati, da bi upoštevala njihovo dejansko gospodarsko zmožnost, da povzročijo večjo škodo konkurenci in [...] določiti višino globe, ki zagotavlja zadosten odvračilni učinek“. V tem okviru je Komisija navedla, da naj bi upoštevala specifično moč vsakega podjetja in torej dejanski vpliv njegovega nezakonitega ravnanja na konkurenco (uvodni izjavi 378 in 379 Odločbe).
- 59 Komisija se je, da bi presodila te dejavnike, odločila, da se opre na promet, ki so ga zadevna podjetja ustvarila s prodajo natrijevega glukonata na svetovni ravni zadnje leto obdobja, v katerem je trajala kršitev, in sicer leta 1995. Komisija je v tem okviru menila, da so „ti številčni podatki najboljši možni pokazatelj zmožnosti udeleženih podjetij, da povzročijo znatno škodo drugim gospodarskim subjektom na skupnem trgu in/ali EGP, zato ker je trg [natrijevega glukonata] globalen“ (uvodna izjava 381 Odločbe). Komisija je dodala, da je bila ta metoda po njenem mnenju podkrepljena z dejstvom, da je šlo za omejevalni sporazum svetovnih razsežnosti, katerega namen je bil zlasti razdeliti trge v svetovnem merilu in posledično na določenih območjih trga EGP izključiti konkurenco. Poleg tega meni, da je svetovni promet enega

udeleženca omejevalnega sporazuma tudi dal predstavo o njegovem prispevku k učinkovitosti omejevalnega sporazuma v celoti, oziroma nasprotno, k nestabilnosti, ki bi zanj nastala, če navedeni udeleželec v njem ne bi sodeloval (uvodna izjava 381 Odločbe).

60 Na tej podlagi se je Komisija odločila, da opredeli dve kategoriji podjetij, in sicer, prvič, kategorijo, ki jo sestavljajo „trije glavni proizvajalci natrijevega glukonata, katerih svetovni tržni deleži so bili višji od 20 %“, in, drugič, kategorijo, ki jo sestavljajo podjetja, „katerih tržni deleži na svetovnem trgu natrijevega glukonata so bili občutno nižji (manj od 10 %)“ (uvodna izjava 382 Odločbe). Tako je Komisija določila izhodiščni znesek 10 milijonov evrov za podjetja prve kategorije, ki vključuje družbe Fujisawa, Jungbunzlauer in Roquette, katerih tržni deleži so znašali približno 36, 25 oziroma 21 %, in izhodiščni znesek 5 milijonov evrov za podjetja, ki sodijo v drugo kategorijo, in sicer za družbi Glucona in ADM, katerih tržna deleža sta znašala približno 9 %. Ker je bila družba Glucona v skupni lasti družb Akzo in Avebe, je Komisija vsaki izmed njiju določila osnovni znesek 2,5 milijona evra (uvodna izjava 385 Odločbe).

61 Končno je Komisija, da bi zagotovila zadosten odvračilni učinek globe in da bi upoštevala dejstvo, da imajo velika podjetja pravno in gospodarsko znanje in infrastrukturo, ki jim omogoča, da lažje spoznajo, da njihovo ravnanje pomeni kršitev in se zavedajo posledic, ki izhajajo iz tega iz prava konkurence, prilagodila ta izhodiščni znesek. Posledično, ob upoštevanju velikosti in vseh sredstev zadevnih podjetij, je Komisija izhodiščne zneske, ki jih je določila družbama ADM in Akzo, pomnožila z multiplikatorjem 2,5 in torej znesek globe glede na težo kršitve določila v višini 12,5 milijona evrov družbi ADM in 6,25 milijonov evra družbi Akzo (uvodna izjava 388 Odločbe).

2. Neupoštevanje oziroma nezadostno upoštevanje prometa, ustvarjenega s prodajo zadevnega proizvoda

a) Trditve strank

- ⁶² Družba ADM Komisiji očita, da pri izračunu osnovnega zneska globe ni upoštevala oziroma da je nezadostno upoštevala njen promet, ki ga je ustvarila s prodajo zadevnega proizvoda.
- ⁶³ Družba ADM trdi, da iz sodne prakse Sodišča prve stopnje izhaja, da je promet, ustvarjen s prodajo zadevnega proizvoda, pomemben dejavnik za izračun glob (sodbe Sodišča prve stopnje z dne 14. julija 1994 v zadevi Parker Pen proti Komisiji, T-77/92, Recueil, str. II-549, točke od 92 do 95; z dne 8. oktobra 1996 v združenih zadevah Compagnie maritime belge transports in drugi proti Komisiji, od T-24/93 do T-26/93 in T-28/93, Recueil, str. II-1201, točka 233; z dne 21. oktobra 1997 v zadevi Deutsche Bahn proti Komisiji, T-229/94, Recueil, str. II-1689, točka 127, in z dne 14. maja 1998 v zadevi SCA Holding proti Komisiji, T-327/94, Recueil, str. II-1373, točka 176).
- ⁶⁴ Družba ADM meni, da je upoštevanje prometa, ustvarjenega z zadevnim proizvodom v EGP, ustrezna podlaga za presojo škode, povzročene konkurenci na trgu zadevnega proizvoda v Skupnosti, in relativne moči udeležencev omejevalnega sporazuma za zadevne proizvode. Ta ugotovitev naj bi bila podkrepljena s sodno prakso Sodišča prve stopnje (sodbi Sodišča prve stopnje Europa Carton proti Komisiji, točka 44 zgoraj, točka 126, in z dne 14. maja 1998 v zadevi KNP BT proti Komisiji, T-309/94, Recueil, str. II-1007, točka 108, potrjena v pritožbenem postopku s sodbo Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi KNP BT proti Komisiji, C-248/98 P, Recueil, str. I-9641).

- 65 Poleg tega, po mnenju družbe ADM, sodba Sodišča prve stopnje HFB in drugi proti Komisiji z dne 20. marca 2002 (T-9/99, Recueil, str. II-1487, točka 442) potrjuje, da je za določitev globe nesorazmerno upoštevanje celotne velikosti podjetja nezakonito.
- 66 Družba ADM poleg tega zatrjuje, da se je sama Komisija pri svoji praksi odločanja zadnjih let, ki se je nanašala na zadeve, podobne zadevam v obravnavanem primeru (Odločba 94/601/ES z dne 13. julija 1994 v zvezi s postopkom na podlagi člena 85 Pogodbe ES (IV/C/33.833 – Karton) (UL L 243, str. 1); Odločba Komisije 94/815/ES z dne 30. novembra 1994 v zvezi s postopkom na podlagi člena 85 Pogodbe ES (IV/33.126 in 33.322 – Cement) (UL L 343, str. 1); Odločba Komisije 86/398/EGS z dne 23. aprila 1986 v zvezi s postopkom na podlagi člena 85 pogodbe EGS (IV/31.149 – Polipropilen) (UL L 230, str. 1); Odločba Komisije 89/515/EGS z dne 2. avgusta 1989 v zvezi s postopkom na podlagi člena 85 Pogodbe EGS (IV/31.553 – Varjene mreže (UL L 260, str. 1) in Odločba Komisije 94/215/ESPJ z dne 16. februarja 1994 v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 Pogodbe ESPJ v glede sporazumov in usklajenih ravnanj, v katera so vključeni evropski proizvajalci nosilcev (UL L 116, str. 1)), oprla na obseg prodaje zadevnega proizvoda na trgu Skupnosti, kar je med drugim priznala v Odločbi (uvodna izjava 395). Družba ADM navaja, da je Komisija s tem, da se je v teh odločbah oprla na to merilo izračuna, določila globe v znesku od 2 do 9 % prometa, ki so ga zadevna podjetja ustvarila z zadevnim proizvodom. Poudarja, da naj bi Komisija, če bi tudi v tem primeru uporabila to merilo izračuna, naložila globo v višini od 66.000 do 236.000 evrov. Komisija pa ji je v tem primeru s tem, da ni upoštevala tega merila izračuna, naložila globe, katerih znesek je za od 43- do 153-krat višji od glob, ki bi jih naložila na tej podlagi.
- 67 Družba ADM meni, da je učinek pristopa Komisije kaznovati nišni proizvod z nizko tržno vrednostjo enako kot omejevalni sporazum, ki se nanaša na proizvod, ki ima visoko in gospodarsko visoko tržno vrednost. Meni, da Komisija v nobeni fazi izračuna globe ni dovolj upoštevala omejenega zneska prometa, ki ga je ustvarila s prodajo natrijevega glukonata.

- 68 Družba ADM dodaja, da je globa, ki jo je določila Komisija, tudi ob upoštevanju prodaje natrijevega glukonata, ki jih je prva ustvarila v EGP v celotnem obdobju trajanja omejevalnega sporazuma in ne le v enem letu, še vedno očitno nesorazmerna. Promet, ki ga je ustvarila s prodajo natrijevega glukonata v EGP med junijem 1991 in junijem 1995 (trajanje, ki ga zatrjuje Komisija), naj bi namreč znašal le približno 7,83 milijona evrov za natrijev glukonat in naj bi zato globa pomenila 216 % tega zneska. Med junijem 1991 in oktobrom 1994 (to pomeni v celotnem obdobju, v katerem naj bi bila družba ADM udeležena v omejevalnem sporazumu) naj bi promet, ki ga je družba ADM v EGP ustvarila z natrijevim glukonom, približno 5,96 milijona evrov, pri čemer naj bi naložena globa pomenila 283 % tega prometa. Ne glede na to, katero obdobje udeležbe v omejevalnem sporazumu se vzame, naj bi globa preseгла 200 % vrednosti prodaje v celotnem obdobju, v katerem je bila družba ADM udeležena pri omejevalnem sporazumu. Globa, ki ustreza 644 % letne prodaje, naj bi namreč izhajala iz uporabe metode ameriških organov, ki jo je navedla Komisija, za omejevalni sporazum, ki je trajal 32 let (in ne manj kot štiri leta).
- 69 Posledično družba ADM meni, da Komisija ni kršila le načel, ki izhajajo iz sodne prakse, ampak da je kršila tudi načelo sorazmernosti.
- 70 Po drugi strani družba ADM meni, da Smernice določajo, da bo „treba upoštevati tudi dejansko gospodarsko zmožnost kršiteljev, da povzročijo večjo škodo drugim subjektom, zlasti potrošnikom“ in da poleg tega za omejevalne sporazume predvidevajo morebitno ponderiranje, ki naj bi odražalo „dejanski vpliv [...] kršitve vsakega podjetja na konkurenco“.
- 71 Vendar je po mnenju družbe ADM gospodarski vpliv, bodisi na konkurenco bodisi na druge subjekte, mogoče presoditi le glede na znesek prodaje zadevnega proizvoda. Le upoštevanje te prodaje naj bi omogočilo presojo obsega morebitne škode za potrošnike ali konkurenco v smislu protikonkurenčne koristi ali drugih nezakonitih dobičkov.

- 72 Posledično družba ADM meni, da Komisija s tem, da ni upoštevala prometa od prodaje zadevnega proizvoda, ni pravilno uporabila svojih smernic.
- 73 Končno družba ADM navaja, da je Komisija s tem, da v utemeljitev odločitve, da ni upoštevala prodaje, ki jo je družba ADM ustvarila na trgu zadevnega proizvoda v EGP, ni podala posebnih razlogov, kršila obveznost obrazložitve.
- 74 Komisija predlaga, naj se navedeni tožbeni razlogi zavrnejo.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

- 75 Družba ADM se sklicuje na kršitev načela sorazmernosti, Smernic in obveznosti obrazložitve.

Kršitev načela sorazmernosti

- 76 Po ustaljeni sodni praksi se mora pri ugotavljanju teže kršitve upoštevati veliko dejavnikov, kot so zlasti posebne okoliščine zadeve in njen kontekst, ne da bi obstajal

zavezujoč in izčrpen seznam meril, ki jih je treba upoštevati (sklep Sodišča z dne 25. marca 1996 v zadevi SPO in drugi proti Komisiji, C-137/95 P, Recueil, str. I-1611, točka 54, in sodba Sodišča z dne 17. julija 1997 v zadevi Ferriere Nord proti Komisiji, C-219/95 P, Recueil, str. I-4411, točka 33; sodba HFB in drugi proti Komisiji, točka 65 zgoraj, točka 443).

77 Poleg tega med elemente presoje teže kršitve, na podlagi ustaljene sodne prakse, glede na okoliščine primera, sodita količina in vrednost blaga, ki je predmet kršitve, in velikost ter gospodarska moč podjetja in zato vpliv, ki ga ima podjetje lahko na upoštevem trgu. Po eni strani iz tega sledi, da je mogoče pri določitvi zneska globe upoštevati tako celotni promet podjetja, ki je, čeprav približen in nepopoln, kazalec njegove velikosti in gospodarske moči, kot tržni delež zadevnih podjetij na zadevnem trgu, ki kaže na obseg kršitve. Po drugi strani iz tega izhaja, da se ne sme niti enemu niti drugemu od tega prometa glede na druge elemente presoje pripisati nesorazmeren pomen, zato določitev ustrezne globe ne more biti zgolj rezultat izračuna na podlagi skupnega prometa (glej v tem smislu sodbo *Musique diffusion française* in drugi proti Komisiji, točka 44 zgoraj, točki 120 in 121; sodbe *Parker Pen* proti Komisiji, točka 63 zgoraj, točka 94; *SCA Holding* proti Komisiji, točka 63 zgoraj, točka 176; *Archer Daniels Midland* in *Archer Daniels Midland Ingredients* proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 188, in *HFB* in drugi proti Komisiji, točka 65 zgoraj, točka 444).

78 Iz tega izhaja, da čeprav ni mogoče zanikati, kot trdi družba ADM, da promet od zadevnega proizvoda lahko pomeni primerno podlago za presojo škode povzročeni konkurenci na trgu zadevnega proizvoda v Skupnosti in relativni pomen udeležencev omejevalnega sporazuma za zadevne proizvode, ostaja dejstvo, da ta element še zdaleč ni edino merilo, v skladu s katerim mora Komisija presoditi težo.

- 79 Posledično bi imel ta element, v nasprotju s trditvijo družbe ADM, s tem da se presoja sorazmernosti, kot se zdi, da predlaga družba ADM, omeji le na presojo razmerja med naloženo globo in prometom z zadevnim proizvodom, nesorazmerni pomen.
- 80 V vsakem primeru zgolj okoliščina, na katero se sklicuje družba ADM, da naj bi naložena globa prekoračila znesek prometa, ki ga je v EGP ustvarila s prodajo tega proizvoda v obdobju, ki se nanaša na omejevalni sporazum, oziroma da naj bi ga občutno prekoračila, ne zadošča za dokaz nesorazmernosti globe. Nesorazmernost te višine globe je treba namreč presoditi glede na vse dejavnike, ki jih mora Komisija upoštevati pri presoji teže kršitve, in sicer naravo same kršitve, njen dejanski vpliv na zadevni trg in velikost geografskega trga. Utemeljenost Odločbe glede na nekatere izmed teh meril bomo, v skladu s trditvami družbe ADM, preučili spodaj.
- 81 Tožbeni razlog kršitve načela sorazmernosti, ker naj bi znesek naložene globe prekoračil znesek prometa, ki ga je družba ADM v obdobju trajanja omejevalnega sporazuma s prodajo zadevnega proizvoda ustvarila v EGP, je treba torej zavrniti.

Kršitev Smernic

- 82 Tako kot je Sodišče prve stopnje že imelo priložnost ugotoviti, Smernice ne določajo, da se znesek glob izračuna glede na celotni promet ali promet, ki so ga ustvarila podjetja na zadevnem trgu. Vendar tudi ne nasprotujejo, da se tak promet, zaradi spoštovanja splošnih načel prava Skupnosti in če okoliščine to zahtevajo, upošteva pri določanju zneska globe (glej v tem smislu zgoraj v točki 38 navedeno sodbi LR

AF 1998 proti Komisiji, točka 283, potrjena v pritožbenem postopku z zgoraj v točki 38 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 258, ter Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 187).

83 Posledično Smernice ne določajo, da promet zadevnih podjetij – bodisi celotni promet ali promet od prodaje zadevnega proizvoda – pomeni izhodiščno točko izračuna glob in še manj da pomeni edino upoštevno merilo za določitev teže kršitve.

84 Po drugi strani ga Komisija lahko upošteva kot enega izmed upoštevanih elementov. To se zgodi zlasti takrat, ko v skladu z odstavki od tri do šest točke 1 A Smernic Komisija prilagodi znesek, da bi zagotovila dovolj odvračilno raven glob. V tem okviru Komisija upošteva dejansko zmožnost kršiteljev, da povzročijo večjo škodo drugim subjektom, in potrebo zagotavljanja zadostnega odvračilnega učinka globe (točka 1 A, četrti odstavek) ter ponderira zneske, določene glede na specifično težo in zato glede na dejanski vpliv kršitev vsakega podjetja na konkurenco, zlasti če obstaja znatno neskladje med velikostjo podjetij, ki zagrešijo kršitve iste vrste (točka 1 A, šesti odstavek).

85 Komisija je v svojih pisanjih trdila zlasti, da mora pri presoji dejanskega vpliva nezakonitega ravnanja vsakega podjetja na konkurenco v okviru različne obravnave zadevnih podjetij upoštevati promet od prodaje zadevnega proizvoda.

- 86 Komisija je, kot izhaja iz uvodnih izjav od 378 do 382 Odločbe, v nasprotju s trditvijo družbe ADM v tem kontekstu resnično upoštevala promet zadevnih strank od prodaje zadevnega proizvoda. Komisija se je pri navedenem različnem obravnavanju zadevnih podjetij, kot je bilo ugotovljeno že v točkah 58 in 60 zgoraj, oprla na promet, ki so ga ta ustvarila s prodajo natrijevega glukonata na svetovni ravni zadnje leto kršitve, in sicer leta 1995.
- 87 Vendar gre v tem primeru za omejevalni sporazum, ki združuje podjetja, ki imajo skoraj 100 % tržni delež upoštevnega proizvoda na svetovni ravni. Poleg tega se omejevalni sporazum nanaša na določitev cen in na razdelitev trga z dodelitvijo prodajnih kvot. V takem primeru se lahko Komisija v okviru različnega obravnavanja zadevnih podjetij zakonito opre na promet, ki so ga ustvarili udeleženci tega omejevalnega sporazuma s prodajo natrijevega glukonata na svetovni ravni. Ker je bil namen tega različnega obravnavanja presoditi dejansko gospodarsko zmožnost kršiteljev, da s kršitvenim ravnanjem povzročijo škodo konkurenci, in torej upoštevati njihovo specifično moč v okviru omejevalnega sporazuma, Komisija s tem, da je presodila, da je imel svetovni tržni delež posameznih udeležencev omejevalnega sporazuma ustrezno indikativno vrednost, ni prekoračila svoje široke diskrecijske pravice.
- 88 Zato je treba tožbeni razlog kršitve Smernic zavrniti.

Kršitev načela obveznosti obrazložitve

- 89 V skladu z ustaljeno sodno prakso mora biti v obrazložitvi, ki jo zahteva člen 253 ES, jasno in nedvoumno podano sklepanje organa Skupnosti, ki je sporni akt izdal, tako da se lahko zainteresirane stranke seznanijo z razlogi sprejetega ukrepa in da lahko pristojno sodišče opravi nadzor. Zahtevo za obrazložitev je treba presojati glede na

okolščine posameznega primera, predvsem glede na vsebino akta, naravo razlogov, na katere se sklicuje, in interes, ki bi ga lahko imeli naslovniki oziroma drugi subjekti, ki jih akt neposredno in posamično zadeva. Ne zahteva pa se, da obrazložitev pojasni vse upoštevne dejanske in pravne elemente, saj je treba vprašanje, ali je obrazložitev posameznega akta v skladu z zahtevami iz člena 253 ES, presoditi ne samo glede na njegovo besedilo, ampak tudi glede na njegov kontekst in na celoto pravnih pravil, ki urejajo zadevno področje (sodbi Sodišča z dne 2. aprila 1998 v zadevi Komisija proti Sytraval in Brink's Francija, C-367/95 P, Recueil, str. I-1719, točka 63, in z dne 30. septembra 2003 v zadevi Nemčija proti Komisiji, C-301/96, Recueil, str. I-9919, točka 87).

- 90 Glede odločbe, s katero je bila več podjetjem naložena globa zaradi kršitev pravil Skupnosti s področja konkurence, je treba obseg obveznosti obrazložitve določiti zlasti glede na dejstvo, da je treba teže kršitve ugotoviti glede na številne elemente, kot so zlasti posebne okoliščine zadeve, njen kontekst, in to ne da bi obstajal zavezujoč in izčrpen seznam meril, ki jih je treba upoštevati (sklep SPO in drugi proti Komisiji, točka 76 zgoraj, točka 54).
- 91 V obravnavanem primeru Komisija zneska globe ni izračunala na podlagi prometa z zadevnim proizvodom v EGP. Vendar v nasprotju s trditvijo družbe ADM Komisija ni bila dolžna zneska globe, naložene podjetju, izračunati na podlagi njegovega prometa z zadevnim proizvodom v EGP (glej točki 86 in 87 zgoraj). Zato Komisiji ni mogoče očitati, da ni navedla razlogov, zaradi katerih ni uporabila tega elementa pri izračunu zneska naložene globe.
- 92 Zato je treba tudi tožbeni razlog kršitve obveznosti obrazložitve zavrnil.

3. Neupoštevanje oziroma nezadostno upoštevanje omejene velikosti trga zadevnega proizvoda

a) Trditve strank

- 93 Družba ADM meni, da Komisija v nasprotju z njeno navedbo v uvodni izjavi 377 Odločbe pri izračunu globe ni oziroma vsaj ni pravilno upoštevala omejene velikosti trga zadevnega proizvoda.
- 94 Prvič, družba ADM poudarja, da je Komisija za vsa zadevna podjetja določila izhodiščni znesek 40 milijonov evrov, od teh 5 milijonov evrov le za družbo ADM (uvodna izjava 385 Odločbe). Vendar naj bi znesek 40 milijonov evrov ustrezal več kot 200 % prodaje natrijevega glukonata, ki so jih v EGP leta 1995 ustvarila vsa zadevna podjetja. Poleg tega zatrjuje, da je končna globa, ki jo je določila Komisija pred zmanjšanjem zaradi sodelovanja, ustrezala 438 % in po tem zmanjšanju 294 % zneska prodaje natrijevega glukonata v EGP leta 1995 (uvodni izjavi 396 in 440 Odločbe).
- 95 Drugič, družba ADM je ob primerjavi globe, ki ji jo je Komisija naložila v tem primeru, z globami, ki jih je naložila v zadevi „Cinkov fosfat“, Odločba Komisije 2003/437/ES z dne 11. decembra 2001 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 Pogodbe ES (zadeva COMP/E-1/37.027 – Cinkov fosfat) (UL 2003, L 153, str. 1), menila, da je Komisija kršila načelo enakega obravnavanja. Navaja namreč, da je Komisija, čeprav sta bili ti zadevi delno sočasni in primerljivi, ne le glede na velikost zadevnih trgov, ampak tudi glede na težo in trajanje kršitve, upoštevala omejeno velikost trga cinkovega fosfata v Evropi in je v tej drugi zadevi določila celotno globo v višini 11,95 milijona evrov (oziroma 75 % celotnega zneska prodaje zadevnega proizvoda) v primerjavi s 40 milijoni evri celotne globe v zadevi, ki zadeva natrijev glukonat (ki pomeni več kot 200 % prodaje zadevnega proizvoda v EGP). Poleg tega

družba ADM poudarja, da je bil v tako imenovani zadevi „Cinkov fosfat“ osnovni znesek določen v višini 3 milijone evrov za podjetja, katerih tržni delež je bil večji od 20 %, in v višini 0,75 milijona evrov za podjetje, katerega tržni delež je bil bistveni nižji. Opozarja pa, da je Komisija pri natrijevem glukonatu izhodiščni znesek za izračun globe določila na 10 milijonov evrov za podjetja, katerih tržni delež je bil višji od 20 %, in v višini 5 milijonov evrov za podjetja, katerih tržni delež je bil bistveno nižji.

96 Tretjič, družba ADM meni, da je pri Odločbi na tem mestu prav tako podana kršitev obveznosti obrazložitve, ker po njenem mnenju obstaja protislovje med uvodno izjavo 377 in uvodnima izjavama 394 in 395 Odločbe. Družba ADM namreč trdi, da je Komisija v uvodni izjavi 377 navedla, da je upoštevala promet, ustvarjen z zadevnim proizvodom, medtem ko je v uvodnih izjavah 394 in 395 zavrnila utemeljitve družbe ADM za upoštevanje navedenega prometa.

97 Komisija predlaga, naj se navedeni tožbeni razlogi zavrnejo. Komisija v zvezi s primerjavo te zadeve s tako imenovano zadevo „Cinkov fosfat“ zatrjuje, da so bile v tej drugi zadevi, prvič, prvotno izračunane globe zmanjšane za polovico zaradi meje 10 % celotnega prometa, ki je določena v členu 15 Uredbe št. 17, in, drugič, da Komisija ni ugotovila nobene obteževalne okoliščine. Poleg tega naj bi razlike, ki bi lahko obstajale pri obravnavi teh dveh zadev, utemeljevala diskrecijska pravica, ki jo ima Komisija na tem področju.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

98 Družba ADM se sklicuje na kršitev načela sorazmernosti, načela enakega obravnavanja ter obveznosti obrazložitve.

Kršitev načela sorazmernosti

- 99 Treba je opozoriti, da se v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 globa določi na podlagi teže in trajanja kršitve. Poleg tega Komisija, v skladu s Smernicami, izhodiščni znesek glede na težo kršitve določi ob upoštevanju njene narave, njenega dejanskega vpliva na trg in velikosti geografskega trga.
- 100 Ta pravni okvir torej Komisiji izrecno ne nalaga, naj pri določitvi izhodiščnega zneska globe upošteva majhnost trga proizvodov.
- 101 Vendar mora Komisija v skladu s sodno prakso pri presoji teže kršitve upoštevati veliko elementov, katerih narava in pomen sta odvisna od vrste zadevne kršitve in posebnih okoliščin kršitve (sodba *Musique diffusion française* in drugi proti Komisiji, točka 44 zgoraj, točka 120). Med dejavniki, ki izkazujejo težo kršitve, je lahko, odvisno od primera, velikost zadevnega proizvodnega trga.
- 102 Posledično, čeprav je velikost trga lahko dejavnik, ki ga je treba upoštevati pri ugotovitvi teže kršitve, je njen pomen odvisen od posebnih okoliščin zadevne kršitve.
- 103 V obravnavanem primeru se kršitev nanaša zlasti na omejevalni sporazum o cenah, ki je po svoji naravi sama po sebi zelo resna. Poleg tega so podjetja, ki so udeležena pri omejevalnem sporazumu, skupaj oskrbovala več kot 90 % svetovnega trga in

95 % evropskega trga (uvodna izjava 9 Odločbe). Končno, izkaže se, da je natrijev glukonat snov, ki se uporablja v številnih zelo različnih končnih proizvodih in tako vpliva na številne trge (uvodni izjavi 6 in 8 Odločbe). V tem okviru je majhnost zadevnega trga, ob predpostavki, da obstaja, le manjšega pomena glede na vse druge dejavnike, ki izkazujejo težo kršitve.

104 V vsakem primeru je treba upoštevati, da je Komisija menila, da bi bilo treba kršitev šteti kot zelo resno v skladu s Smernicami, ki za take primere določajo, da „možni“ izhodiščni znesek, ki ga lahko naloži Komisija, presega 20 milijonov evrov. Vendar v obravnavanem primeru iz uvodne izjave 385 Odločbe izhaja, da je Komisija določila izhodiščni znesek v višini 10 milijonov evrov za podjetja, ki sodijo v prvo kategorijo in 5 milijonov evrov za podjetja, ki sodijo v drugo kategorijo, kar ustreza polovici in celo četrtini zneska, ki bi ga v skladu s Smernicami lahko „predvidela“ za zelo resne kršitve.

105 Ta opredelitev izhodiščnega zneska globe potrjuje, da je Komisija, kot je navedla v uvodni izjavi 377 Odločbe, upoštevala omejeno velikost trga zadevnih proizvodov.

106 Zato je treba tožbeni razlog kršitve načela sorazmernosti zavriniti.

Kršitev načela enakega obravnavanja

107 Opozoriti je treba, da gre v skladu z ustaljeno sodno prakso za kršenje načela enakega obravnavanja, če se primerljivi položaji obravnavajo različno ali različni

položaji enako, razen če tako obravnavanje ni objektivno upravičeno (sodbi Sodišča z dne 13. decembra 1984 v zadevi Sermide, 106/83, Recueil, str. 4209, točka 28, in Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi BPB de Eendracht proti Komisiji, T-311/94, Recueil, str. II-1129, točka 309).

- 108 Prav tako je treba opozoriti, da praksa odločanja Komisije ne pomeni pravnega okvira za globe v zadevah s področja konkurence, ki je opredeljen v členu 15(2) Uredbe št. 17, kot je bila dopolnjena s Smernicami (glej v tem smislu sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točke od 209 do 213 in navedena sodna praksa).
- 109 Poleg tega je določitev zneska glob predmet široke diskrecijske pravice Komisije, tako da subjekti ne morejo imeti upravičenih pričakovanj, da bo Komisija določila take zneske (glej v tem smislu sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točki 171 in 172 in navedena sodna praksa).
- 110 Končno je treba opozoriti, da zgolj dejstvo, da je Komisija v svoji prejšnji praksi odločanja menila, da neko ravnanje upravičuje globo v določenem znesku, nikakor ne pomeni, da bi morala enako presoditi v svoji naslednji odločbi (glej po analogiji zlasti sodbe Sodišča prve stopnje z dne 17. decembra 1991 v zadevi Hercules Chemicals proti Komisiji, T-7/89, Recueil, str. II-1711, točka 357; z dne 14. maja 1998 v zadevi Mayr-Melnhof proti Komisiji, T-347/94, Recueil, str. II-1751, točka 368, in v zadevi LR AF 1998 proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točki 234 in 337).
- 111 Tako je treba v tem primeru šteti, da je zgolj sklicevanje družbe ADM na tako imenovano odločbo „Cinkov fosfat“ samo po sebi neupoštevno, ker Komisija te zadeve ni bila dolžna presojsati enako.

- 112 V zvezi z uporabo načela enakega obravnavanja v tem primeru je treba poudariti, da so bile druge odločbe Komisije, ki so posegale na področje glob, načeloma le indikativne, in to še toliko bolj, kadar dejanske okoliščine v teh drugih odločbah, kot so trgi, proizvodi, države, podjetja in zadevna obdobja, niso enake kot v izpodbijani odločbi (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 13. januarja 2004 v zadevi JCB Service proti Komisiji, T-67/01, Recueil, str. II-49, točka 187).
- 113 Vendar je v tem primeru treba *prima facie* ugotoviti, da so okoliščine omejevalnega sporazuma, ki je predmet odločbe, drugačne kot okoliščine, ki so predmet tako imenovane odločbe „Cinkov fosfat“. Omejevalni sporazum na trgu cinkovega fosfata je namreč pokrival le ozemlje EGP, medtem ko je imel omejevalni sporazum natrijevega glukonata svetovne razsežnosti. Poleg tega je omejevalni sporazum na trgu cinkovega fosfata, v nasprotju s tem primerom, vključeval le podjetja, katerih velikost je razmeroma omejena. Tako se je svetovni promet podjetij iz tako imenovane odločbe „Cinkov fosfat“ leta 2000 gibal med 7,09 in 278,8 milijona evri, medtem ko se je v obravnavanem primeru svetovni promet zadevnih podjetij leta 2000 gibal med 314 milijoni in 14,003 milijarde evrov, pri čemer je družba ADM ustvarila 13,936 milijard evrov prometa.
- 114 V vsakem primeru, tudi ob predpostavki, da bi bilo za določitev primerne zneska globe vse upoštevne okoliščine v zadevi, ki je predmet tako imenovane odločbe „Cinkov fosfat“, mogoče šteti za primerljive z okoliščinami v tem primeru, Sodišče prve stopnje na podlagi svoje neomejene pristojnosti meni, da je osnovni znesek, ki ga je določila za kršitev, ki jo je v tem primeru storila družba ADM, primeren glede na vse dejavnike, ki jih je navedla Komisija v Odločbi, in presojo, podano glede nekaterih izmed teh dejavnikov v tej sodbi.
- 115 Zato se družba ADM ne more uspešno opirati na odločbo Komisije v tako imenovani zadevi „Cinkov fosfat“, da bi dokazala, da je bilo v tem primeru kršeno načelo enakega obravnavanja.

Kršitev načela obveznosti obrazložitve

116 Glede protislovja, ki ga zatrjuje družba ADM med uvodno izjavo 377 in uvodnima izjavama 394 in 395 Odločbe, je treba opozoriti, da je Komisija v uvodni izjavi 377 Odločbe navedla, da je pri določanju izhodiščnih zneskov upoštevala omejeno velikost trga natrijevega glukonata. V nasprotju s trditvijo družbe ADM Komisija pri tej navedbi ni zašla v protislovje, ko je v uvodni izjavi 395 Odločbe zavrnila argumente, ki jih je podala zlasti družba ADM in se v bistvu nanašajo na to, da bi morala Komisija določiti globe glede na promet, ki so ga zadevna podjetja ustvarila na upoštevnem trgu. Po eni strani okoliščina, da so določene stranke, med njimi družba ADM, na upoštevnem trgu ustvarile malo prometa, ne pomeni nujno, da je ta trg omejene velikosti. Po drugi strani, kot je bilo rečeno že v točki 104 zgoraj, je Komisija s tem, da je v tem primeru določila izhodiščni znesek 10 milijonov evrov, kljub dejstvu, da je šlo za kršitev, ki je zelo resna, upoštevala omejeno velikost trga. Torej Odločba na teh mestih ni bila protislovna.

117 Zato je treba zavrnilo tudi tožbeni razlog kršitve obveznosti obrazložitve.

4. Dvojno upoštevanje odvratilnega učinka globe

a) Trditve strank

118 Družba ADM meni, da je Komisija pri izračunu zneska globe dvakrat upoštevala njeno odvratilnost, in sicer prvič pri kvalifikaciji vloge udeležencev omejevalnega sporazuma v okviru določitve izhodiščnega zneska (uvodne izjave 378, 382 in 385

Odločbe) in drugič z 250 % povečanjem, da bi upoštevala njeno velikost in vsa njena sredstva (uvodne izjave od 386 do 388 Odločbe). V vsakem primeru naj bi bila trditev Komisije pred Sodiščem prve stopnje pravilna, čeprav je bila pri Odločbi na tem mestu podana kršitev obveznosti obrazložitve.

- 119 Komisija ugovarja temu, da bi dvakrat upoštevala odvratilni učinek globe. Nasprotno, meni, da je v dveh različnih in zaporednih fazah, ki sta temeljili na različnih merilih, določila globo z zadostnim odvratilnim učinkom (uvodni izjavi 378 in 380 Odločbe). Poleg tega Komisija meni, da je Odločbo glede tega dovolj obrazložila.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

- 120 Družba ADM zatrjuje kršitev Smernic in obveznosti obrazložitve.

Kršitev smernic

- 121 Tako kot pravilno trdi družba ADM, se je Komisija sklicevala na potrebo po določanju glob na odvratilni ravni, ko je udeležence omejevalnega sporazuma obravnavala različno glede na njihov tržni delež, pri čemer je družbo ADM umestila v kategorijo podjetij, katerih tržni delež je nižji od 10 % (uvodne izjave 378, 382 in 385 Odločbe). Ravno tako se je Komisija sklicevala na ta dejavnik, ko je pri določenih udeležencih omejevalnega sporazuma, med njimi pri družbi ADM, da bi upoštevala njihovo velikost in vsa njihova sredstva, uporabila multiplikator 2,5 (uvodne izjave od 386 do 388 Odločbe).

- 122 Vendar je Komisija, da bi določila izhodiščni znesek globe glede na težo kršitve, kršitev kot tako kvalificirala ob upoštevanju objektivnih dejavnikov, in sicer same narave kršitve, njenega vpliva na trg in geografske razsežnosti tega trga. Na drugi strani je Komisija upoštevala subjektivne dejavnike, in sicer posebne okoliščine, ki se navezujejo na vsakega udeleženca omejevalnega sporazuma, kot so velikost podjetja in vsa njegova sredstva. V okviru tega drugega dela njene presoje je torej Komisija zlasti zasledovala cilj zagotavljanja odvračilnosti globe.
- 123 Vendar je Komisija, kot sama pravilno meni, čeprav se je v okviru drugega dela presoje dvakrat sklicevala na ta cilj, dejansko opravila en sam izračun, ki ga je razdelila v dve fazi, in katerega namen je bila določitev globe za vsakega izmed udeležencev omejevalnega sporazuma na taki ravni, da bi bilo mogoče, ob upoštevanju njihovih posebnih okoliščin, doseči cilj odvračilnosti glede na vse objektivne in subjektivne dejavnike teže kršitve.
- 124 Torej v nasprotju s trditvijo družbe ADM Komisija ni „dvakrat upoštevala“ odvračilnega elementa globe.
- 125 Zato je treba tožbeni razlog kršitve Smernic zavrni.

Kršitev načela obveznosti obrazložitve

- 126 Treba je ugotoviti, da družba ADM ni navedla nobenega dejanskega argumenta v utemeljitev svoje trditve in se je omejila na očitek Komisiji, da ni obrazložila dejstva, da je dvakrat upoštevala odvračilni element globe.

127 V vsakem primeru je bilo že v točkah od 121 do 125 zgoraj odločeno, da Komisija ni dvakrat upoštevala odvratilnega elementa globe. Torej ji tega ni bilo treba posebej obrazložiti.

128 Zato je treba tudi tožbeni razlog kršitve obveznosti obrazložitve zavriniti.

5. *Množenje izhodiščnega zneska z multiplikatorjem*

a) Trditve strank

129 Družba ADM meni, da množenje izhodiščnega zneska z multiplikatorjem 2,5 pomeni očitno nesorazmeren ukrep, ki naj bi med drugim temeljil na napačnem sklepanju in naj bi kršil načelo enakega obravnavanja.

130 Prvič, družba ADM zatrjuje, da je ob upoštevanju, da so podjetja razumni gospodarski subjekti, zato da bi bila globa učinkovito odvratilna, potrebno le, da se določi na taki ravni, da njen pričakovani znesek prekorači korist od kršitve. Meni, da bo imela globa že s tem, če se podjetja zavedajo, da izguba povezana s sankcijo izniči korist omejevalnega sporazuma, odvratilni učinek. Ta pristop naj bi potrdilo Sodišče v sodbi *Musique diffusion française* in drugi proti Komisiji, točka 44 zgoraj (točka 108). Prav tako naj bi ustrezal Smernicam, ki določajo (točka I A, četrti odstavek), da je treba odvratilni učinek presoditi tudi glede na zmožnost udeležencev zadevnega omejevalnega sporazuma, da potrošnikom povzročijo škodo, in posledično zahtevajo, da se vsaka korist, ki izhaja iz nezakonitega omejevalnega sporazuma upošteva pri določitvi primernega odvratilnega učinka. Nazadnje naj bi bil ta pristop skupni imenoalec drugih skupnostnih predpisov.

131 Tudi če sprejmemo, da je globa, ki ne presega ravni morebitnih koristi, nezadostna, bi razumno podlago za zagotovitev odvračilnega učinka pomenila presoja pričakovanih koristi od omejevalnega sporazuma glede na odstotek ustvarjenih prodaj zadevnega proizvoda, ki se poveča, zato da se upošteva stopnja zmote. Točno tak naj bi bil razumen pristop Združenih držav. Sodišče (sodba *Musique diffusion française* in drugi proti Komisiji, točka 44 zgoraj, točka 108) in Sodišče prve stopnje (sodba *HFB* in drugi proti Komisiji, točka 65 zgoraj, zlasti točka 456) naj bi v svoji sodni praksi priznali obstoj vezi med odvračilnim učinkom globe in morebitnimi koristmi, ki izhajajo iz omejevalnega sporazuma.

132 Družba ADM ne ugovarja, da je mogoče pri izračunu globe upoštevati celotni promet. Vendar naj bi dejstvo, da se mu daje prevelik pomen, pripeljalo do nesorazmerne globe. Komisija naj bi se v zvezi s tem omejila na zagovarjanje povečanja, ki ga je izvedla s primerjavo, sklicujoč se na promet družbe ADM. Vendar z nobeno razumno razlago ni mogoče utemeljiti, da je bil izračun povečanja na raven, ki zagotavlja odvračilni učinek, osredotočen na njen celotni promet. Pristop, ki ga je izbrala Komisija, naj nikakor ne bi pojasnil, zakaj je bilo treba izničiti koristi, ki jih je družba ADM ustvarila s prodajo proizvodov, ob upoštevanju cilja odvracanja zadevnih podjetij od dejavnosti v okviru kartela, ki se nanaša na natrijev glukonat, z zadevno kršitvijo nimajo nobene zveze.

133 Drugič, družba ADM v repliki podredno trdi, da tudi če bi Sodišče prve stopnje odločilo, da je bilo, v nasprotju s predhodno navedenimi ugotovitvami, povečanje na raven, ki zagotavlja odvračilni učinek, utemeljeno glede na velikost družbe ADM in vsa njena sredstva, to po njenem mnenju ne bi spremenilo dejstva, da Komisija povečanju na raven, ki zagotavlja odvračilni učinek, ne bi mogla veljavno dodati 7,5 milijona evrov dodatnega povečanja globe za 35 %, v katerem je upoštevano trajanje kršitve. Tako povečanje bi bilo mogoče deloma logično upravičiti le, če bi povečanje z odvračilnim učinkom temeljilo na morebitnih koristih omejevalnega sporazuma. Vendar so po njenem mnenju morebitne koristi večje, če traja omejevalni sporazum dlje, zato je povečanje, v katerem je upoštevano trajanje

omejevalnega sporazuma, primerno. Pravilna metoda izračuna globe naj bi bila taka, da bi se povečal le osnovni znesek v višini 5 milijonov evrov. Komisija naj bi sama želela priti do tega rezultata, ker je v uvodni izjavi 392 Odločbe izjavila, da „je [bil] izhodiščni znesek, določen na podlagi teže (uvodna izjava 385), torej povečan za 35 %“. Uvodna izjava 385 Odločbe se vseeno nanaša le na izhodiščni znesek 5 milijonov evrov.

134 Tretjič, družba ADM meni, da je Komisija s tem, da je pri povečanju izhodiščnega zneska globe upoštevala, da imajo velika podjetja pravno in gospodarsko znanje in infrastrukturo, ki jim omogoča boljše presoditi kršitveni značaj njihovega ravnanja in posledic, ki izhajajo iz prava konkurence (uvodna izjava 386 Odločbe), kršila načelo enakega obravnavanja.

135 Po njenem mnenju so namreč vsa podjetja, ki so sodelovala pri kršitvi, večnacionalne skupine, katerih svetovni promet je večji od 300 milijonov evrov in ki imajo zato na voljo vse notranje in zunanje pravno znanje, ki jim omogoča določiti tveganja za pristop k nezakonitemu omejevalnemu k sporazumu in presoditi posledice kršitve.

136 Poleg tega naj bi bila Odločba glede tega nezadostno obrazložena.

137 Komisija meni, da je utemeljitev glede dodatnega povečanja globe za 35 %, v katerem je upoštevano trajanje kršitve, nov tožbeni razlog, ki ga je treba v skladu s členom 48(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje zavrnilo kot nedopustnega. Poleg tega Komisija predlaga, naj se zavrnejo vsi drugi navedeni tožbeni razlogi.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

138 Družba ADM se sklicuje na kršitev načela sorazmernosti, načela enakega obravnavanja ter obveznosti obrazložitve.

Kršitev načela sorazmernosti

139 Družba ADM v okviru tega tožbenega razloga navaja dva različna očitka.

140 Po eni strani družba ADM v bistvu navaja, da je treba globo, ob upoštevanju dejstva, da so podjetja razumni gospodarski subjekti, zato da bi bila dejansko odvračilna, določiti na taki ravni, da njen pričakovani znesek presega korist, ki izhaja iz kršitve. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je odvračilnost ena izmed glavnih okoliščin, ki jo je treba upoštevati pri določitvi glob (sodbi Sodišča z dne 15. julija 1970 v zadevi Chemiefarma proti Komisiji, 41/69, Recueil, str. 661, točka 173, in z dne 14. julija 1972 v zadevi BASF proti Komisiji, 49/69, Recueil, str. 713, točka 38, ter sodna praksa, navedena v točki 90 zgoraj).

141 Vendar če bi se morala globa določiti na ravni, ki bi bila omejena na izničenje koristi omejevalnega sporazuma, potem ne bi imela odvračilnega učinka. Razumno bi bilo namreč predpostavljati, da podjetja pri finančnem izračunu in upravljanju niso razumno upoštevala le višine glob, ki bi jim bile naložene za kršitev, ampak tudi raven tveganja odkritja omejevalnega sporazuma. Poleg tega, če bi pomen globe zmanjšali zgolj na odpravo dobička oziroma pričakovane koristi, ne bi mogli dovolj upoštevati zadevnega kršitvenega ravnanja z vidika člena 81(1) ES. Z zmanjšanjem

globe zgolj na povrnitev povzročene škode bi se namreč poleg odvračilnega učinka, ki lahko zadeva le bodoče ravnanje, zanemarila tudi represivnost takega ukrepa glede na dejansko storjeno kršitev. Torej tako odvračilni učinek kot represivni učinek globe Komisiji dopuščata naložiti globo, ki lahko, glede na okoliščine primera, bistveno prekorači znesek koristi, ki jo pričakuje zadevno podjetje.

142 Poleg tega za podjetje, ki je kot družba ADM prisotno na številnih trgih in ima na voljo posebej velika finančna sredstva, upoštevanje prometa, ustvarjenega na zadevnem trgu, ne bi moglo zadoščati za zagotovitev odvračilnega učinka globe. Dejansko, večje ko je podjetje in več ko ima vseh sredstev, ki mu omogočajo, da na trgu deluje neodvisno, bolj se mora zavedati pomena svoje vloge za dobro delovanje konkurence na trgu. Torej je treba pri določitvi globe, da bi se zagotovil njen odvračilni učinek, upoštevati dejanske okoliščine, ki se nanašajo na gospodarsko moč podjetja, ki je spoznano za krivo kršitve.

143 Poleg tega, kot je poudarila Komisija, ne da bi družba ADM temu nasprotovala, globa, ki jo je prva po uporabi multiplikatorja 2,5 določila družbi ADM, pomeni le majhen del, in sicer 0,0538 %, njenega celotnega letnega prometa in je tudi s tega vidika ni mogoče šteti za nesorazmerno.

144 Po drugi strani družba ADM v repliki trdi, da Komisija v nobenem primeru ne bi smela zneska globe v višini 7,5 milijona evrov, ki je že vseboval povečanje z namenom doseči odvračilni učinek, povečati še za 35 %, s čimer je upoštevala trajanje kršitve. V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da navajanje novih razlogov med postopkom, v skladu s členom 48(2) Poslovnika, ni dovoljeno, razen če ti izhajajo iz pravnih in dejanskih okoliščin, ki so se pojavile med postopkom. Po drugi strani je tožbeni razlog, ki pomeni neposredno ali implicitno razširitev razloga,

predhodno navedenega v tožbi, in je z njim v tesni zvezi, treba razglasiti za dopustnega. Podobna rešitev se ponuja za očitek v utemeljitev tožbenega razloga (sodba Sodišča prve stopnje z dne 21. marca 2002 v zadevi Joynson proti Komisiji, T-231/99, Recueil, str. II-2085, točka 156).

145 V obravnavanem primeru se je družba ADM v tožbi sklicevala na prekomernost multiplikatorja 2,5, pri čemer je v bistvu menila, da je prekoračil tisto, kar je potrebno za zagotovitev odvrčilnosti globe. V repliki in podredno glede na ta zadnji očitek navaja, da bi morala Komisija v vsakem primeru zaradi trajanja omejevalnega sporazuma za 35 % povečati znesek, ki je bil določen pred uporabo tega multiplikatorja, ne pa znesek, ki ga je dobila po uporabi multiplikatorja 2,5. V zvezi s tem se družba ADM sklicuje na očitek, ki je v tesni zvezi z očitkom, na katerega se sklicuje v tožbi, pri čemer je zgolj razširila predhodno navedeni tožbeni razlog. Zato je treba ta očitek obravnavati po temelju.

146 Glede utemeljenosti očitka, na katerega se sklicuje družba ADM, je Komisija multiplikator, ki je temeljil na trajanju kršitve, pravilno uporabila na znesek, ki je bil že povečan z multiplikatorjem 2,5. V zvezi s tem je multiplikator 2,5, kot je bilo že odločeno (glej točke od 140 do 143), dejavnik odvrčilnosti, ki zagotavlja predvsem zadostno odvrčilnost globe glede na značilnosti zadevnega podjetja. Komisiji nič ne prepoveduje, da bi v nadaljevanju povečala tako dobljeno število z drugim dejavnikom, ki v zvezi z njo upošteva značilnosti kršitvenega ravnanja. Bolj ko so številna podjetja namreč pripravljena v daljšem obdobju storiti zelo resne kršitve, večja je potreba po odvrčilnosti.

147 Glede sklicevanja na uvodno izjavo 385 v uvodni izjavi 392 Odločbe je Komisija pred Sodiščem prve stopnje priznala, da je šlo za napako. Vendar ta napaka ni vplivala na zakonitost odločbe, ker iz načina, na katerega je bilo izračunano povečanje, povezano s trajanjem, in iz napotila na izhodiščni znesek, ki je bil določen na podlagi

teže kršitve – ki vključuje povečanje zaradi multiplikatorja 2,5 –, jasno izhaja, da je Komisija dejansko predvidela osnovni znesek, določen glede na težo kršitve po tej prilagoditvi. To med drugim izhaja tudi iz logične sekvence analize Komisije, ki je v uvodnih izjavah od 378 do 388 Odločbe postopno upoštevala posebne okoliščine, povezane z različnimi zadevnimi podjetji. Zato je očitno, da se je sklicevanje iz uvodne izjave 392 dejansko nanašalo ne le na uvodno izjavo 385, ampak na uvodne izjave od 385 do 388. V tem kontekstu je treba prav tako upoštevati, da Smernice v zvezi s tem določajo, da se mora za „določitev možnega povečanja zneska globe“ upoštevati trajanje kršitve (točka 1 B, drugi odstavek).

148 Tako družba ADM napačno očita Komisiji, da je ob povečanju globe za potrebe odvračilnosti to še dodatno povečala za 35 %, v kateri je upoštevano trajanje kršitve.

149 Zato je treba tožbeni razlog kršitve načela sorazmernosti zavriniti.

Kršitev načela enakega obravnavanja

150 Družba ADM zatrjuje, da vsa podjetja, ki so sodelovala pri kršitvi, sodijo v večnacionalne skupine, ki imajo zato vse notranje in zunanje pravno strokovno znanje, ki jim omogoča ugotoviti, ali je tvegano pristopiti k nezakonitemu omejevalnemu sporazumu, in presoditi posledice kršitve.

151 Glede na to je treba opozoriti, da je Komisija v Odločbi gotovo predvidela dva razloga za množenje izhodiščnega zneska globe določenih udeležencev omejevalnega sporazuma, med njimi družbe ADM, z multiplikatorjem 2,5. Komisija se je namreč sklicevala na potrebo, prvič, da zagotovi zadostni odvračilni učinek globe in, drugič, da upošteva dejstvo, da imajo velika podjetja pravno in gospodarsko znanje in infrastrukturo, ki jim omogoča bolj presoditi kršitveni značaj njihovega ravnanja in posledic, ki izhajajo z vidika prava konkurence (uvodna izjava 386 Odločbe).

152 Vendar iz uvodne izjave 388 Odločbe izhaja, da je za zagotovitev odvračilnosti globe bistveno, da je Komisija odločila, da za družbo ADM uporabi multiplikator 2,5. Vendar je prav, da je Komisija, kot je bilo navedeno že v točkah od 139 do 143 zgoraj, upoštevala potrebo, da zagotovi zadostni odvračilni učinek globe in zlasti da je lahko presodila, kot je navedeno v uvodni izjavi 387 Odločbe, da je bilo treba povečati izhodiščni znesek, izračunan glede na relativno moč zadevnega trga, da bi se upoštevala velikost in vsa sredstva zadevnih trgov. Poleg tega glede na to, da je svetovni promet družb ADM in Akzo leta 2000 za vsako od njiju znašal približno 14 milijard evrov, medtem ko je promet drugih udeležencev omejevalnega sporazuma znašal le nekje med 300 milijoni in 3 milijardami evrov, ni mogoče zanikati, da je Komisija za doseg tega cilja lahko pravilno ločila dve kategoriji udeležencev omejevalnega sporazuma glede na njihovo velikost in vsa njihova sredstva ter osnovni znesek globe družb ADM in Akzo pomnožila z multiplikatorjem 2,5.

153 Sodišče prve stopnje meni, da je pravno in gospodarsko znanje ter infrastrukturo mogoče upoštevati pri povečanju zneska globe. V tem primeru družba ADM ne zanika, da ima pravno in gospodarsko znanje in infrastrukturo. Za podjetje, kot je ADM, katerega svetovni promet je leta 2000 znašal približno 14 milijard evrov, je poleg tega mogoče šteti, da ima tako znanje in infrastrukturo. Zato je Komisija pravilno ugotovila obstoj takega znanja in infrastrukture, da je povečala osnovni znesek globe družbe ADM. Ta presoja ne more biti vprašljiva zaradi trditve družbe

ADM, da naj bi tudi podjetja druge kategorije imela pravno in gospodarsko znanje ter infrastrukturo, kar bi prav tako upravičilo povečanje njihove globe. Namreč, tudi če bi ta okoliščina obstajala in bi bilo napačno, da Komisija ne bi navedla tudi te okoliščine v zvezi s podjetji te druge kategorije, se družba ADM v nobenem primeru ne bi mogla sklicevati na to, da bi dosegla zmanjšanje povečanja, ki ji je bilo naloženo.

154 Zato je treba tožbeni razlog kršitve načela enakega obravnavanja zavriniti.

Kršitev načela obveznosti obrazložitve

155 Družba ADM navaja, ne da bi to podrobneje utemeljila, da Odločba glede množenja z multiplikatorjem 2,5 ni dovolj obrazložena. V zvezi s tem je treba opomniti, da je Komisija v uvodni izjavi 386 Odločbe podala dva razloga za uporabo multiplikatorja, ki sta bila navedena že v točki 151 zgoraj. Dalje, v uvodni izjavi 387 Odločbe je Komisija pojasnila, da je bilo treba zaradi števil, navedenih v uvodni izjavi 48 te odločbe, udeležence omejevalnega sporazuma razdeliti v dve kategoriji. Nazadnje je v uvodni izjavi 388 Odločbe navedla, da je menila, da je bilo množenje z multiplikatorjem 2,5 ustrezno za zagotovitev odvratilnosti globe.

156 Glede pomena multiplikatorja, ki ga je Komisija uporabila pri družbi ADM, se je prva lahko omejila na sklicevanje na velikost tega podjetja, kot približno izhaja iz celotnega prometa, ki ga je ustvarila ta družba, in na poudarjanje potrebe, da se

zagotovi odvrčilnost globe. V skladu z obveznostjo obrazložitve ni bila dolžna navesti številčnih podatkov glede načina izračuna, ki je bil podlaga za to odločitev (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi Sarrió proti Komisiji, C-291/98 P, Recueil, str. I-9991, točka 80).

- 157 Torej je Komisija glede tega dovolj obrazložila Odločbo in je treba tudi tožbeni razlog kršitve obveznosti obrazložitve zavrniti.

6. *Napake pri presoji dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma na trg*

a) Uvod

- 158 Najprej je treba opozoriti, da je treba težo kršitev dokazati glede na številne dejavnike (glej točko 76). V tem okviru je mogoče dejanski vpliv omejevalnega sporazuma na trg šteti za eno izmed upoštevanih meril.

- 159 V Smernicah (točka 1 A, prvi odstavek) je Komisija navedla, da za presajo teže kršitve, poleg narave kršitve in velikosti zadevnega trga, upošteva „konkreten vpliv [kršitve] na trg, če je izmerljiv“.

160 Za obravnavani primer iz uvodnih izjav od 334 do 388 Odločbe izhaja, da je Komisija znesek globe, ki je bil določen glede na težo kršitve, dejansko določila ob upoštevanju teh treh meril. Še zlasti je pri tem menila, da je imel omejevalni sporazum „dejanski vpliv“ na trg natrijevega glukonata (uvodna izjava 371 Odločbe).

161 Vendar je Komisija, po mnenju družbe ADM, storila številne napake pri presoji, ki se nanaša na presojo konkretnega vpliva omejevalnega sporazuma na zadevni trg. Po mnenju družbe ADM so te napake vplivale na izračun zneska glob.

b) Napačen pristop Komisije pri dokazovanju, da je imel omejevalni sporazum konkreten vpliv na trg

Trditve strank

162 Družba ADM meni, da Komisija ni predložila dokaza o obstoju konkretnega vpliva omejevalnega sporazuma na trg natrijevega glukonata, zlasti zaradi napak, ki jih je storila pri pristopu k dokazovanju.

163 Komisija se je po mnenju družbe ADM najprej omejila na ugotovitev, da se je omejevalni sporazum dejansko izvajal, in na podlagi te okoliščine sklepala, da je imel omejevalni sporazum tudi konkreten vpliv na trg. Vendar družba ADM poudarja, kot izhaja iz točke 1 A, prvi odstavek, Smernic in kot je priznala sama Komisija v uvodni izjavi 341 Odločbe, da izvajanja sporazuma ni mogoče enačiti z njegovim konkretnim vplivom na zadevni trg.

- 164 Poleg tega družba ADM meni, da se Komisija ni mogla veljavno opreti na razmeroma dolgo trajanje omejevalnega sporazuma, da bi lahko ugotovila obstoj njegovega konkretnega vpliva na zadevni trg. Komisija s tem, po mnenju družbe ADM, ni dokazala obstoja konkretnega vpliva, ampak se je zgolj nezakonito sklicevala na domnevo v zvezi s tem.
- 165 Nazadnje je družba ADM glede spremembe cen natrijevega glukonata menila, da Komisija ni, kot bi morala storiti v skladu z besedilom točke 1 A, prvi odstavek, Smernic, dokazala, da je imel omejevalni sporazum „izmerljiv“ vpliv na to spremembo. Nasprotno, Komisija se je po mnenju družbe ADM oprla le na graf, zasežen pri preiskavi v poslovnih prostorih družbe Roquette, in pri soočenju njenih ugotovitev v zvezi s tem grafom s podkrepljenimi trditvami družbe ADM navedla, da te „trditve [...] n[e]iso prepričljivo dokaz[ujejo]ale, da izvajanje omejevalnega sporazuma ni [moglo] igra[ti]lo nobene vloge pri gibanjih cen“ (uvodna izjava 359 Odločbe). Poleg tega družba ADM, ne da bi zanikala svoje trditve, graja dejstvo, da je Komisija le opozorila, da se je sprememba cen natrijevega glukonata, kot je bila prikazana na podlagi navedenega grafa, „prav tako odlično [ujemala] z obstoječim dogovarjanjem“ (*ibidem*). Vendar družba ADM meni, da Komisija ni dokazala dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma na trg, ampak je, nasprotno, nezakonito prevalila dokazno breme na stranke.
- 166 Komisija ne ugovarja temu, da se merila glede izvajanja omejevalnega sporazuma in njegovega dejanskega vpliva na zadevni trg ne sme enačiti in da mora ta institucija o tem priskrbeti dokaze. Vendar meni, da v tem primeru ni prevalila dokaznega bremena, ampak je, nasprotno, pravno zadostno podala tak dokaz.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 167 Glede očitkov družbe ADM o samem pristopu, ki ga je izbrala Komisija, da bi dokazala, da je imel omejevalni sporazum dejanski vpliv na trg natrijevega glukonata,

je treba, preden odločimo o utemeljenosti trditev, na katere se sklicuje družba ADM, povzeti analizo, ki jo je opravila Komisija, kot izhaja iz uvodnih izjav od 340 do 369 Odločbe.

– Povzetek analize, ki jo je opravila Komisija

168 V uvodni izjavi 340 Odločbe je Komisija najprej podala naslednjo analizo:

„Komisija meni, da je imela kršitev, ki so jo v obdobju, na katerega se nanaša ta odločba, storila podjetja, ki so predstavljala več kot 90 % svetovnega trga in 95 % evropskega trga natrijevega glukonata, dejanski vpliv na ta trg v EGP, ker je bila skrbno izvedena. Kot dogovori, ki se posebej nanašajo na omejevanje prodajnih količin, na oblikovanje cen, višjih kot bi bile drugače in na omejevanje prodaj na določene stranke, so morali vplivati na normalno stanje na trgu in posledično vplivali nanj.“

169 Komisija v uvodni izjavi 341 Odločbe poudarja, da „se [je] v največji možni meri razlikovalo med vprašanjem izvajanja sporazumov in vprašanjem njegovih učinkov na trg“, vendar, da je bilo „vseeno neizogibno, da so se določene dejanske okoliščine, na podlagi katerih je prišla do ugotovitev o teh dveh vprašanjih, prekrivale“.

170 Ob tem je Komisija najprej analizirala izvajanje omejevalnega sporazuma (uvodne izjave od 342 do 351 Odločbe). Po njenem mnenju so izvajanje omejevalnega

sporazuma dokazali različni elementi, ki se nanašajo na to, kar naj bi bilo po mnenju Komisije temelj omejevalnega sporazuma, in sicer na prodajne kvote. Poleg tega se je Komisija sklicevala na dejstvo, da je „[o]mejevalni sporazum zaznamovala stalna skrb po določanju ciljnih in/ali minimalnih cen“, in dodala, da so po njenem mnenju „[t]e cene [morale] vplivati na ravnanje udeležencev, čeprav jih ti niso sistematično dosegli“ (uvodna izjava 348 Odločbe). Komisija je ugotovila, da „ni [bilo] mogoče dvomiti o učinkovitosti izvajanja [omejevalnega sporazuma]“ (uvodna izjava 350 Odločbe).

- 171 Drugič, Komisija je presodila vpliv kršitve na trg natrijevega glukonata. Glede tega se je v uvodnih izjavah od 34 do 41 Odločbe najprej oprla na presojo upoštevne trga. Dalje je Komisija, ob sklicevanju na presojo, ki jo je opravila že v uvodnih izjavah 235 in 236 Odločbe, trdila, kar izhaja iz dveh preglednic (v nadaljevanju: grafikona), ki sta bili zaseženi v prostorih družbe Roquette (uvodna izjava 354 Odločbe):

„Gibanje cen, kot izhaja iz [grafikonov] družbe Roquette, zaseženih pri preiskavi, dokazuje, da je bil cilj udeležencev omejevalnega sporazuma vsaj delno dosežen. Dva [grafikona], ki ponazarjata gibanje cen v [francoskih frankih (FRF)] na evropskem trgu natrijevega glukonata od leta 1977 do 1995, prikazujeta padec leta 1985. To gibanje je verjetno posledica prenehanja prejšnjega omejevalnega sporazuma in povečanja, ki je sledilo uporabi proizvodnih zmogljivosti. Konec [leta] 1986 je raven cen glede na začetek [leta] 1985 padla skoraj za polovico. Zelo verjetno je, da je uporaba sporazumov, s katerimi je bil od [leta] 1986 vzpostavljen nov kartel, občutno prispevala k velikemu povečanju (podvojitvi) cen, ugotovljenih med letoma 1987 in 1989. Po padcu leta 1989, ki je bil manj izrazit kot leta 1985, je raven cen do leta 1995 ostala za okoli 60 % višja kot leta 1987.“

172 V uvodnih izjavah 235 in 236 Odločbe, na kateri se Komisija sklicuje v uvodni izjavi 354, je ta navedla:

„(235) Dokumenta, ki sta bila zasežena med preiskavo v poslovnih prostorih družbe Roquette, sta dovolj natančna in dokazujeta rezultate omejevalnega sporazuma glede natrijevega glukonata. Vsebujeta zlasti [graf], ki prikazuje povprečne ‚evropske‘ cene natrijevega glukonata od leta 1977 do leta 1995.

(236) [Eden izmed grafov] osupljivo prikazuje, da so se leta 1981 in 1987, ko sta začela veljati ‚prvi‘ in ‚drugi‘ omejevalni sporazum, cene dvigovale. Cene so leta 1985, ko je prenehal ‚prvi omejevalni sporazum‘ in je družba Roquette izstopila iz njega, nenadoma padle. Med letoma 1987 in 1989 se je cena natrijevega glukonata močno povečala; dejansko se je podvojila. Potem je od leta 1989 do leta 1995 ostala za okoli 60 % višja od cene v obdobju stagnacije leta 1987. Treba je opozoriti, da je bilo mogoče do leta 1995 ceno natrijevega glukonata v nasprotju z obdobjem od 1981 do 1986 ohraniti na zelo visoki ravni.“

173 Dalje, Komisija je povzela, analizirala in zavrnila različne utemeljitve zadevnih strank v upravnem postopku zoper ugotovitev, ki je izhajala iz grafov, zaseženih v poslovnih prostorih družbe Roquette. Glede utemeljitev družbe ADM, ki zatrjuje zlasti to, da bi do enakega gibanja cen prišlo tudi v odsotnosti omejevalnega sporazuma, je Komisija navedla (uvodne izjave 359, 365 in 369 Odločbe):

„(359) [...] Argumenti družbe ADM ne dokazujejo prepričljivo, da izvajanje omejevalnega sporazuma ni moglo imeti nobene vloge pri gibanjih cen.

Čeprav je res, da je scenarij, ki ga je predlagala družba ADM, mogoče preveriti v odsotnosti omejevalnega sporazuma, se slednji prav tako popolnoma ujema z obstoječim dogovarjanjem. Povečanje zmogljivosti, ki je bilo zabeleženo sredi 80. let, je bilo lahko hkrati vzrok in posledica prenehanja prvega omejevalnega sporazuma (od 1981 do 1985). Gibanje po letu 1987 je povsem združljivo s ponovno vzpostavitvijo omejevalnega sporazuma, ki se je izvajal v tem obdobju. Posledično dejstva, da je začela cena natrijevega glukonata rasti, ni mogoče v celoti pojasniti le s konkurenco, ampak ga je treba razlagati v smislu sporazuma o „minimalnih cenah“ in o razdelitvi tržnih deležev, sklenjenega med udeleženci, ter sistema obveščanja in nadzora. Vsi ti dejavniki so prispevali k uspehu zvišanja cene.

[...]

- (365) [Eden izmed grafikonov], zaseženih pri družbi Roquette, potrjuje, da so cene med letoma 1991 in 1995, in sicer v obdobju, ko je bila družba ADM udeležena pri omejevalnem sporazumu, ostale stabilne ali so se malo znižale. Nič ne kaže na to, da bi se cene močno znižale in še manj da ne bi zagotavljale donosnosti. Izstop družbe ADM s trga najverjetneje pojasnjujejo veliki tehnični problemi, s katerimi je bila soočena takoj po pridružitvi k omejevalnemu sporazumu in ki so trajali. Zato ni mogla nikoli izkoristiti svojih prodajnih kvot.

[...]

- (369) Nazadnje, ni predstavljivo, da so se stranke v tako dolgem obdobju večkrat odločile za sestanke po svetu, da bi si dodelile prodajne kvote, določile cene in si razdelile kupce v prav tako dolgem obdobju, ob upoštevanju, med drugim, s tem povezanih tveganj, čeprav po njihovem mnenju omejevalni sporazum ni imel vpliva oziroma je imel omejen vpliv na trg natrijevega glukonata.“

– Presoja

- 174 Najprej je treba opozoriti, da je Komisija, v skladu s točko 1 A, prvi odstavek, Smernic, pri izračunu globe glede na težo kršitve upoštevala zlasti „dejanski vpliv [kršitve] na trg, kjer se to lahko meri“.
- 175 Glede tega je treba presoditi točen pomen besedila „kjer se to [dejanski vpliv] lahko meri“. Zlasti je treba ugotoviti, ali lahko Komisija v skladu s tem besedilom pri izračunu glob upošteva dejanski vpliv kršitve, samo če lahko ta vpliv tudi količinsko opredeli.
- 176 Kot pravilno zatrjuje Komisija, presoja vpliva omejevalnega sporazuma na zadevni trg nujno pomeni uporabo hipotez. V tem okviru mora Komisija preučiti zlasti to, kakšne bi bile cene zadevnega proizvoda, če omejevalnega sporazuma ne bilo. Vendar je pri preučevanju vzrokov za dejansko gibanje cen tvegano špekulirati o vlogi vsakega izmed njih. Treba je upoštevati objektivno okoliščino, da so se stranke zaradi omejevalnega sporazuma o cenah jasno odrekle konkuriranju pri cenah. Tako presoja vpliva, ki je posledica drugih dejavnikov, kot je to prostovoljno vzdržanje strank omejevalnega sporazuma, nujno temelji na razumnih in ne z natančnostjo količinsko opredeljivih verjetnostih.
- 177 Zato Komisiji razen tega, da je izpustila to merilo, ki bi ga bilo mogoče upoštevati pri določitvi polnega učinka globe, ni mogoče očitati, da se je oprla na dejanski vpliv omejevalnega sporazuma na upoštevni trg, kljub dejstvu, da tega vpliva ni mogla količinsko opredeliti oziroma o tem podati številčne presoje.

- 178 Zato je treba dejanski vpliv omejevalnega sporazuma na zadevni trg šteti za dovolj dokazanega, če Komisija lahko predloži konkretne in verodostojne indice, ki z razumno verjetnostjo kažejo, da je omejevalni sporazum vplival na ta trg.
- 179 V obravnavanem primeru iz povzetka analize Komisije izhaja (glej točke od 168 do 173 zgoraj), da se je ta pri ugotovitvi, da je bil podan „dejanski vpliv“ omejevalnega sporazuma na trg, oprla na dva indica. Na eni strani se je sklicevala na dejstvo, da so udeleženci omejevalnega sporazuma skrbno izvajali omejevalne sporazume (glej zlasti uvodno izjavo 340, povzeta v točki 168 zgoraj) in da je ta dolgo trajal (uvodna izjava 369 Odločbe, povzeta v točki 173 zgoraj). Na drugi strani je menila, da so grafi, zaseženi v prostorih družbe Roquette, pokazali določeno skladnost med cenami, določenimi z omejevalnim sporazumom, in dejanskimi cenami udeležencev omejevalnega sporazuma na trgu (uvodna izjava 354 Odločbe, glej točko 171 zgoraj).
- 180 Komisija v nasprotju s trditvijo družbe ADM ni trdila, da je samo na podlagi dejanskega izvajanja omejevalnega sporazuma sklepala o dejanskem vplivu na trg natrijevega glukonata. Kot namreč izhaja iz zgoraj navedenih izsekov Odločbe, je Komisija skušala čim bolj ločeno obravnavati izvajanje omejevalnega sporazuma in njegov dejanski vpliv na trg, s tem da je v bistvu zavzela stališče, da je izvajanje omejevalnega sporazuma predhodni in nujni pogoj za dokaz njegovega dejanskega vpliva, pri čemer pa ni zadosten pogoj za to, da je ta podan (glej v tem smislu uvodno izjavo 341 Odločbe). Res je, da je Komisija v uvodni izjavi 341 Odločbe priznala, da je bilo „neizogibno, da bi se določena posebna dejstva, na podlagi katerih je prišlo do ugotovitev o teh dveh vprašanih, prekrivala“ – razlog, zaradi katerega Komisija v okviru vsakega dela svoje analize ni vedno, kot trdi družba ADM, uporabila ustreznih izrazov. Ostaja dejstvo, da družba ADM napačno očita Komisiji, da je izenačila izvajanje in dejanski vpliv omejevalnega sporazuma. Poleg tega dejansko izvajanje omejevalnega sporazuma, ker je pogoj za dejanski vpliv omejevalnega sporazuma, pomeni začetni indic obstoja dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma.

- 181 Komisiji tudi ni mogoče očitati, da je menila, da je v primeru, kot je obravnavani, v katerem so imeli udeleženci omejevalnega sporazuma več kot 90 % delež svetovnega trga in 95 % delež trga EGP natrijevega glukonata in vlagali znatne napore v organizacijo, izvajanje in nadzor nad izvajanjem sporazumov tega kartela, izvedba tega močan pokazatelj, da je prišlo do vplivov na trg, ker se Komisija (glej točko 179 zgoraj) v tem primeru ni omejila na to analizo.
- 182 Poleg tega je Komisija lahko pravilno štela, da teža tega indika raste s trajanjem omejevalnega sporazuma. Posledica pravilnega izvajanja kompleksnega omejevalnega sporazuma, ki se kot v tem primeru nanaša na določitev cen, razdelitev in izmenjavo informacij, so zlasti veliki administrativni stroški in stroški upravljanja. Komisija je tako lahko razumno presodila, da dejstvo, da so podjetja nadaljevala kršitev in dolgo zagotavljala učinkovito administrativno upravljanje, in to kljub tveganjem, ki jih vključujejo te nezakonite dejavnosti, kaže, da so imeli udeleženci omejevalnega sporazuma od njega določeno korist in je ta posledično imel dejanski vpliv na zadevni trg, kljub temu da ta vpliv ni bil količinsko opredeljen.
- 183 Glede grafikonov, zaseženih v prostorih družbe Roquette, iz analize Komisije izhaja (glej točki 171 in 172 zgoraj), da je ta, ne da bi zatrjevala, da ti grafi pomenijo neovrgljiv dokaz o obstoju vpliva omejevalnega sporazuma na cene, in prav tako ne da bi skušala ta vpliv količinsko opredeliti, menila, da je bilo „zelo verjetno“, da je uporaba sporazumov „znatno prispevala“ k gibanju cen.
- 184 V nadaljevanju bomo obravnavali, ali je Komisija, kot trdi družba ADM, storila napake pri presoji dejanskih elementov, na katerih je utemeljila svoje ugotovitve. Vendar ob upoštevanju tega, kar je bilo že odločeno v točki točka 178 zgoraj, družba ADM napačno očita Komisiji, da je izbrala napačen pristop, da bi dokazala, da je omejevalni sporazum vplival na gibanje cen natrijevega glukonata. Te ugotovitve ne more izpodbiti dejstvo, da je Komisija v odgovor na trditve družbe ADM v bistvu navajala, da ni mogla izključiti, da bi to tega gibanja prišlo, tudi če omejevalnega

sporazuma ne bi bilo, ampak da ob upoštevanju učinkovitega izvajanja omejevalnega sporazuma in vzporednosti med spremljanimi in dogovorjenimi cenami ta utemeljitev ni bila prepričljiva. Nasprotno, Komisija je, ne da bi od zadevnih podjetij zahtevala, kot trdi družba ADM, da predložijo nasprotni dokaz, to je dokaz, ki bi ga bilo zaradi razlogov, navedenih v točki 177 zgoraj, praktično nemogoče predložiti, tako skrbno pretehtala različne utemeljitve, ki govorijo v prid in proti njeni ugotovitvi.

- 185 Iz zgoraj navedenega sledi, da Komisija ni uporabila napačnega pristopa za presojo dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma na trg natrijevega glukonata.

c) Presoja gibanja cen natrijevega glukonata

- 186 Družba ADM meni, da dokazi, ki jih je Komisija navedla v Odločbi, ne potrjujejo ugotovitve, da naj bi bilo „zelo verjetno, da je uporaba sporazumov, s katerimi je bil leta 1986 vzpostavljen nov kartel, občutno prispevala k velikemu povišanju (podvojitvi) cene, ugotovljenem med letoma 1987 in 1989“ (uvodna izjava 354 Odločbe). V tem okviru navaja dve različni utemeljitvi.

Komisija ni imela dovolj informacij in ni upoštevala drugih dejavnikov, navajanih v upravnem postopku

– Trditve strank

- 187 Družba ADM se sklicuje na dejstvo, da je malo verjetno, da je imel omejevalni sporazum poleg učinkov, ki so posledica delovanja tržnih sil, druge učinke. Iz

uvodnih izjav Odločbe naj bi izhajalo, da so zadevna podjetja sama navedla, da cena, ki je bila določena v letih 1986 in 1987, ni zajemala stroškov surovin, česar ni zajemala niti leta 1989, ko je bila cena najvišja. V takem položaju bi se po mnenju družbe ADM cena v vsakem primeru povišala, tudi če omejevalnega sporazuma ne bi bilo.

188 Družba ADM prav tako meni, da je imela Komisija zelo malo informacij za obdobje od leta 1987 do leta 1989: Komisija naj ne bi imela dokaza o ceni, ki bi bila dogovorjena pred 9. avgustom 1989. Družba ADM končno meni, da cene, ki se nanašajo na obdobje med letoma 1986 in 1987, predpostavljajo plenilsko strategijo, s ciljem, da se družba FinnSugar, od katere je družba ADM leta 1989 kupila tehnologijo za proizvodnjo natrijevega glukonata (v nadaljevanju: FinnSugar), prisili k opustitvi načrtov za širitev.

189 Komisija to presojo prereka s trditvijo, da je mogoče cene, kadar je cena proizvoda izredno visoka in je ponudba večja od povpraševanja, povišati le ob stečaju enega izmed podjetij na trgu in da v tem primeru nobeno podjetje ne bi moglo dvigniti cen zgolj z enostransko odločitvijo, ne da bi izgubilo tržne deleže. Komisija zato meni, da čeprav bi bilo to povišanje mogoče, tudi če omejevalnega sporazuma ne bi bilo, je ta obstajal in nudi zelo prepričljivo razlago gibanj ugotovljenih cen.

– Presoja Sodišča prve stopnje

190 V skladu z ustaljeno sodno prakso je treba za nadzor presoje Komisije o dejanskemu vplivu omejevalnega sporazuma na trg obravnavati predvsem njeno presojo glede učinkov, ki jih je imel omejevalni sporazum na cene (sodba Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 148, in v tem smislu sodbi Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi Cascades proti Komisiji, T-308/94, Recueil, str. II-925, točka 173, in Mayr-Melnhof proti Komisiji, točka 110 zgoraj, točka 225).

191 Poleg tega sodna praksa opozarja, da je treba pri ugotavljanju teže kršitve upoštevati zlasti normativni in gospodarski kontekst ravnanja, ki je predmet obtožbe (sodbi Sodišča z dne 16. decembra 1975 v združenih zadevah Suiker Unie in drugi proti Komisiji, od 40/73 do 48/73, 50/73, od 54/73 do 56/73, 111/73, 113/73 in 114/73, Recueil, str. 1663, točka 612, in Ferriere Nord proti Komisiji, točka 76 zgoraj, točka 38), in da se mora Komisija pri presoji dejanskega vpliva kršitve na trg opirati na konkurenco, ki bi normalno obstajala, če ne bi bilo kršitve (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Suiker Unie in drugi proti Komisiji, točki 619 in 620; sodbo Mayr-Melnhof proti Komisiji, točka 110 zgoraj, točka 235, in sodbo Sodišča prve stopnje z dne 11. marca 1999 v zadevi Thyssen Stahl proti Komisiji, T-141/94, Recueil, str. II-347, točka 645).

192 Prvič, iz navedenega izhaja, da je treba pri omejevalnih sporazumih, ki se nanašajo zlasti na cene, ugotoviti, da so sporazumi zadevnim podjetjem dejansko omogočili, da so dosegli višje cene, kot bi obstajale sicer, brez omejevalnega sporazuma. Drugič, iz navedenega izhaja, da mora Komisija pri presoji upoštevati vse objektivne okoliščine na zadevnem trgu, ob upoštevanju podanega gospodarskega in morebitnega normativnega konteksta. Iz sodb Sodišča prve stopnje, izrečenih v zadevi glede kartela, ki se nanaša na karton (glej zlasti sodbo Mayr-Melnhof proti Komisiji, točka 110 zgoraj, točki 234 in 235), izhaja, da je treba glede na okoliščine primera upoštevati „objektivne gospodarske dejavnike“, na podlagi katerih se izkaže, da se cene pri „svobodni konkurenci“ ne bi gibale enako kot dejanske cene (glej tudi sodbo Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točki 151 in 152, in sodbo Cascades proti Komisiji, točka 190 zgoraj, točki 183 in 184).

193 V tem primeru družba ADM ne prereka dejstev, ki jih je ugotovila Komisija. Družba ADM zlasti ne prereka gibanja cen, kot ga je Komisija opisala, prvič, v delu dejanskega stanja, ki se nanaša opis dogodkov (uvodne izjave od 76 do 80 Odločbe), in, drugič, v analizi vpliva omejevalnega sporazuma na trg (uvodna izjava 354 Odločbe), pri čemer se je opirala na grafikone, ki jih je med preiskavo zasegla pri družbi Roquette.

194 Upoštevna dejstva, kot izhajajo iz uvodnih izjav Odločbe, je mogoče povzeti takole:

- spomladi leta 1984 je prenehal veljati prejšnji omejevalni sporazum (uvodna izjava 76 Odločbe);
- približno dve leti (to pomeni do približno leta 1986) je na trgu natrijevega glukonata prevladovala svobodna konkurenca (uvodna izjava 77 Odločbe);
- maja 1986 so bili sprejeti prvi predlogi za sklenitev novega omejevalnega sporazuma (uvodna izjava 79 Odločbe);
- februarja 1987 je bil sklenjen nov omejevalni sporazum in je trajal do leta 1995, pri čemer je bil večkrat spremenjen (uvodni izjavi 79 in 80 Odločbe).

195 Dalje, gibanje cen natrijevega glukonata, kot izhaja iz uvodne izjave 354 Odločbe, je mogoče povzeti tako:

- leta 1985 so cene natrijevega glukonata padle in se leta 1986 glede na začetek leta 1985 znižale skoraj za polovico;
- med letoma 1987 in 1989 so se cene natrijevega glukonata podvojile;

- leta 1989 so cene ponovno padle, vendar manj izrazito kot leta 1985, in se do leta 1995 ohranile na ravni, ki je bila za približno 60 % nižja od ravni leta 1987.

¹⁹⁶ Iz tega sledi, prvič, da je Komisija pri presoji, ali so sporazumi zadevnim podjetjem dejansko omogočili, da so dosegli višje prodajne cene, kot bi obstajale sicer, brez omejevalnega sporazuma, pravilno primerjala cene natrijevega glukonata po prenehanju prejšnjega omejevalnega sporazuma in pred sklenitvijo novega omejevalnega sporazuma, februarja 1987, v obdobju, v katerem je na trgu obstajala svobodna konkurenca, s cenami po letu 1987, ob upoštevanju preteka določenega časa, potrebnega za učinkovito vzpostavitev kartela.

¹⁹⁷ Poleg tega je Komisija, da bi primerjala stanje dejanskih cen s cenami, ki bi obstajale brez omejevalnega sporazuma, pravilno poudarila, da so bile cene med letoma 1989 in 1995 razmeroma stabilne. Vendar je bil trg natrijevega glukonata, kot je Komisija navedla v uvodni izjavi 42 Odločbe, ne da bi ji družba ADM glede tega oporekala, načeloma podvržen velikim spremembam. Zato je lahko Komisija veljavno ugotovila, da stranke brez omejevalnega sporazuma ne bi mogle pričakovati določene stabilnosti cen natrijevega glukonata. Družba ADM ni navedla nobene utemeljitve, s katero bi to ugotovitev ovrgla.

¹⁹⁸ Drugič, glede podvojitve cen, do katere je prišlo med letoma 1987 in 1989, je treba šteti, da čeprav je bila, kot trdi družba ADM, cena natrijevega glukonata leta 1987 izredno visoka in je bila ponudba presežna, kot je to bila v letih 1986 in 1987, si ni mogoče predstavljati, da bi se cene lahko povišale brez zunanje dejavnika. Namreč, če bi bila ponudba presežna, bi se cene znižale ali bi ostale nizke, dokler proizvod ne bi ponovno postal redek, zaradi odhoda enega izmed gospodarskih subjektov s trga, zaradi stečaja ali prevzema. Vendar je v tem primeru Komisija ugotovila, da so se cene povišale z dejansko vzpostavitev novega omejevalnega sporazuma.

- 199 Ob upoštevanju zgoraj navedenega bi Komisija lahko sklepala, da je imela na voljo konkretne in verodostojne dokaze za to, da je imel omejevalni sporazum dejanski vpliv na trg, ki je bil v smislu Smernic, s primerjavo med hipotetično ceno, ki bi na podlagi razumne verjetnosti obstajala brez omejevalnega sporazuma, in ceno, ki je veljala med omejevalnim sporazumom, „izmerljiv“.
- 200 Utemeljitev družbe ADM ne morejo izpodbiti te ugotovitve. Zlasti ni upoštevna okoliščina, na katero se sklicuje družba ADM, in sicer da ta cena, v skladu z izjavami njenih konkurentk, tudi na njeni najvišji ravni ni zajemala stroškov surovin. Če predpostavimo, da je bila ta okoliščina dokazana, ni mogoče izključiti, da bi bila cena, ki bi se uporabljala na trgu z neizkrivljeno konkurenco, če omejevalnega sporazuma ne bi bilo, prav tako nižja od stroškov surovin, vendar glede na okoliščine primera na ravni, ki bi bila še vedno višja od proizvodjalnih stroškov. Komisija je torej pravilno preučila različne trditve družbe ADM in drugih strank v upravnem postopku (glej tudi točko 183 zgoraj).
- 201 Zato družba ADM Komisiji napačno očita, da ni imela dovolj informacij in da ni upoštevala drugih dejavnikov, navajanih v upravnem postopku.

Družba ADM ob povišanju cen natrijevega glukonata, med letoma 1987 in 1989, ni bila udeležena pri omejevalnem sporazumu

– Trditve strank

- 202 Družba ADM zatrjuje, da je k omejevalnemu sporazumu pristopila po obdobju povišanja cen natrijevega glukonata med letoma 1987 in 1989 in da ji zato Komisija

ne bi smela naložiti višje globe zaradi gospodarskega vpliva, ki ga je imel omejevalni sporazum, ko družba ADM pri njem ni bila udeležena.

203 Komisija prereka utemeljenost te trditve.

– Presoja Sodišča prve stopnje

204 V skladu z ustaljeno sodno prakso je domnevno dejansko ravnanje podjetja neupoštevno za presojo vpliva omejevalnega sporazuma na trg, ker je treba upoštevati le učinke, ki izhajajo iz kršitve kot celote (sodba Sodišča z dne 8. julija 1999 v zadevi Komisija proti Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Recueil, str. I-4125, točki 150 in 152, in sodba Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točki 160 in 167).

205 Kot pravilno navaja Komisija, je imela družba ADM v celotnem obdobju svoje udeležbe, čeprav je k omejevalnemu sporazumu pristopila šele po podvojitvi cen natrijevega glukonata med letoma 1987 in 1989, koristi od dosežkov kartela pred njenim pristopom, in sicer od velikega povišanja cen in stabilizacije na visoki ravni. Poleg tega je zagotovila, da je ta obstajal zelo dolgo časa.

206 Tako je lahko Komisija, da bi ugotovila dejanski vpliv omejevalnega sporazuma v zvezi z vsemi udeleženiimi strankami, pravilno obravnavala omejevalni sporazum v celoti. Trenutek pristopa družbe ADM k omejevalnemu sporazumu ni upošteven za ugotovitev dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma.

207 Zato je treba očitek, da družba ADM ob povišanju cen natrijevega glukonata med letoma 1987 in 1989 ni bila udeležena pri omejevalnem sporazumu, zavriniti.

d) Opredelitev upoštevnega trga

Trditve strank

208 Družba ADM meni, da je Komisija napačno opredelila upoštevni trg. Poudarja pa, da je opredelitev upoštevnega trga nujna za izmero vpliva omejevalnega sporazuma na ta trg in da je zato ta napačna opredelitev vplivala na izračun globe.

209 Prvič, družba ADM poudarja, da je Komisija, čeprav je v Odločbi sama priznala, da je natrijev glukonat mogoče, glede na uporabo, nadomestiti z drugimi sredstvi, iz svoje opredelitve upoštevnega trga vendarle izključila substitute natrijevega glukonata.

210 Komisija naj bi tako nasprotovala svoji ustaljeni praksi, v skladu s katero so delni substituti lahko del upoštevnega trga. Poleg tega Komisija, po mnenju družbe ADM, ni pravilno uporabila obvestila Komisije o opredelitvi upoštevnega trga za namene konkurenčnega prava Skupnosti (UL C 372 z dne 9. decembra 1997, str. 5, v nadaljevanju: obvestilo o opredelitvi trga).

211 Po njenem mnenju dokazi namreč kažejo, da če bi kupci natrijevega glukonata prešli na nadomestna sredstva za kelatizacijo, bi dejansko izničili manjše, vendar občutno povišanje cen in bi bil posledično trg večji od trga, ki ga je navajala Komisija. Družba ADM s sklicevanjem na publikacijo z naslovom „Chemical Economics Handbook“ (B. Davenport in drugi, SRI International 2000, v nadaljevanju: poročilo CEH 2000), opozarja:

- merjeno z vidika korelacije cen so naslednja sredstva najbližji substituti natrijevega glukonata in glukonske kisline: glukohেপтонат, HEDTA (v prahu), aminotri (kislina), kislina NTA (suha), aminotri (kot sol NA5) in kislina EDTA (suha);

- glukohেপтонат je bližji substitut glukonske kisline in natrijevega glukonata;

- korelacija cen natrijevega glukonata in glukohেপтоната je večja od 96 %, kar kaže na to, da so se te cene gibale v skladu z zaprto navidezno lestvico;

- korelacije med vsemi sredstvi za kelatizacijo, navedenimi v poročilu CEH 2000, in natrijevim glukonatom so višje za 60 %, na podlagi česar lahko menimo, do so bile cene natrijevega glukonata zelo elastične glede na gibanje cen drugih sredstev za kelatizacijo;

- korelacija cen med glukonsko kislino in drugimi sredstvi za kelatizacijo je višja od 60 %, z izjemo dveh oblik substituta NTA.

- 212 Družba ADM ob sklicevanju na obvestilo o opredelitvi trga (točka 39), več odločb Komisije v zvezi s koncentracijami ter na sodbo Sodišča z dne 17. decembra 1998 v zadevi Baustahlgewebe proti Komisiji (C-185/95 P, Recueil, str. I-8417, točka 100) navaja, da je visoka stopnja korelacije med cenami proizvodov dokaz, da pripadajo istemu proizvodnemu trgu za namen konkurenčnega prava. Vendar naj bi iz poročila CEH 2000 izhajalo, da obstaja konkurenca glede cen za vsa sredstva kelatizacije in da sta natrijev glukonat in glukohettonat na splošno medsebojno zamenljiva pri številnih uporabah.
- 213 Po mnenju družbe ADM naj bi ugotovitve poročila CEH 2000 potrjevala pričanja potrošnikov, s katerimi je Komisija pri preiskavi opravila razgovore, odgovori, ki so jih zadevna podjetja predložila Komisiji, in interni zapisi teh podjetij.
- 214 Zato po mnenju družbe ADM tako dokazi, ki jih je opredelila Komisija – na podlagi katerih je izvedla napačne ugotovitve –, kot poročilo CEH 2000 dokazujejo, da bi bilo treba upoštevni trg opredeliti širše, tako da bi zajemal proizvode, kot so zlasti glukonati in glukohettonati, glukonska kislina, glukohettonska kislina, „matične lužine“ in lignin sulfonati.
- 215 Trditve, na katere se je v Odločbi sklicevala Komisija, naj po mnenju družbe ADM ne bi izpodbijale te ugotovitve. Dejansko naj ne bi bilo upoštevno, ali so substituti natrijevega glukonata nepopolni ali delni, ker je Komisija, kot izhaja iz točke 17 obvestila o opredelitvi trga, dolžna ugotoviti, ali lahko substitut dovolj preusmeri prodajo, da bi bilo manjše, a občutno povišanje cen neuspešno, in ne ali bo substitut pritegnil vso prodajo enega proizvoda, kar bi se zgodilo v primeru popolnega substituta. Poleg tega naj ne bi bilo res, da odsotnost splošnega substituta natrijevega

glukonata, ki bi bil nadomestek za vse njegove mogoče uporabe, podpira hipotezo, da je trg natrijevega glukonata upoštevni proizvodni trg za namene konkurenčnega prava (uvodna izjava 37 Odločbe). Družba ADM zatrjuje zlasti, da Komisija ni navedla posebne uporabe, za katero natrijev glukonat nima substituta.

- 216 Prav tako je trditev Komisije, ki temelji na sodbi Sodišča z dne 13. februarja 1979 v zadevi Hoffmann-La Roche proti Komisiji (85/76, Recueil, str. 461), po mnenju družbe ADM napačna. Prvič, navaja, da je Sodišče v tej zadevi uporabilo merilo obstoja zadostne stopnje medsebojne zamenljivosti zaradi enake uporabe vseh proizvodov istega trga. Vendar je to test iz ekonomskih teorij, ki naj bi bile podlaga za obvestilo o opredelitvi trga in ki naj bi pomenile tudi podlago njegovi utemeljitvi. Drugič, dejansko stanje v tej sodbi naj bi bilo drugačno od dejanskega stanja v tem primeru. Namreč, medtem ko naj v tej drugi zadevi vitamina C in E pri prehranski uporabi ne bi imela substitutov, Komisija v tem primeru ni opredelila nobene uporabe, za katero natrijev glukonat ne bi imel substituta. Tretjič, meni, da je utemeljeno, da čeprav bi se za tehnično uporabo prodale le omejene količine vitaminov C in E, substituti ne bi vplivali na strategijo določanja cen vitaminov C in E, ki jo je v tej drugi zadevi razvila tožeča stranka. Omejenost razpršenosti prodaj na substitute za tehnično uporabo ne bi izničila učinka povišanja cen zaradi pričakovanih koristi prodaj, v večjem obsegu in po višji ceni, za prehransko uporabo, pri kateri ni bilo na voljo nobenega substituta.

- 217 Družba ADM meni, da je odločilni pomen, ki ga Komisija v uvodni izjavi 37 Odločbe in v odgovoru na tožbo, točka 78, daje pričanjem kupcev, v vsakem primeru sporen. Uvodna izjava 37 Odločbe naj bi kupce opredelila kot „proizvajalce različnih proizvodov za različne industrijske sektorje, ki izrabljajo vsaj dve značilnosti natrijevega glukonata“. Vendar naj ta trditev ne bi bila potrjena. Iz poročila

CEH 2000 naj bi namreč izhajalo, da naj bi bila podjetja, ki kupujejo natrijev glukonat za proizvodnjo drugih proizvodov, na splošno taka, ki proizvajajo specifične proizvode. Nobeden izmed zaslišanih kupcev naj tako ne bi ustrezal opredelitvi Komisije.

218 Družba ADM prav tako opozarja, da je US Federal Trade Commission v zadevi Dow Chemical Company ugotovila, da so sredstva za kelatizacijo, ne glede na njihovo uporabo, oblikovala gospodarski trg.

219 Drugič, družba ADM opozarja, da je Komisija v uvodni izjavi 38 Odločbe ugotovila, da je „velika večina kupcev, ki jim je Komisija zastavila vprašanje glede nadomestljivosti, odgovorila, da natrijevega glukonata pri njihovi industrijski dejavnosti ne bi bilo mogoče nadomestiti z drugim proizvodom“. Po mnenju družbe ADM je ta ugotovitev napačna. Dokazi, ki jih je Komisija v zvezi s tem zbrala pri potrošnikih, naj bi bili selektivni, dvoumni in izkrivljeni zaradi narave postavljenih vprašanj.

220 V zvezi s tem družba ADM trdi, prvič, da je pet od dvanajstih končnih uporabnikov, ki so odgovorili na vprašanje Komisije, menilo, da je bil natrijev glukonat nadomestljiv, čeprav je le eden izmed njih pojasnil, da je bil substitut glukonska kislina. Te odgovore naj bi potrdil distributer, ki naj bi sam od sebe navedel, da so obstajali nekateri substituti. Družba ADM poudarja, da so kupci, ki so odgovorili na vprašanje in ki so potrdili nadomestljivost natrijevega glukonata, pomenili večino družb, ki poslujejo v sektorjih obdelovanja površin in industrijskega pranja (Solvay, Chemische Werke Kluthe in Henkel), na katere odpade 50 % prodaj natrijevega glukonata ter po količinah obsegajo dva izmed največjih potrošnikov (Henkel in British Gypsum).

221 Drugič, navaja, da je le eden izmed drugih vprašanih kupcev obrazložil svoj odgovor, medtem ko je Komisija v obvestilu o opredelitvi trga (točka 40) sama poudarila, da je odgovore o tem vprašanju mogoče sprejeti le, kadar so dovolj podprti z dejstvi in dokazi.

- 222 Tretjič, družba ADM meni, da Komisija v vprašalniku, ki ga je poslala, ni zastavila dobrega vprašanja. Kupce naj bi namreč vprašala zgolj, ali bi bilo natrijev glukonat mogoče nadomestiti, namesto da bi jih vprašala o njihovem morebitnem odzivu na manjše, vendar občutno trajno povišanje cene. Poleg tega navaja, da je bil med negativnimi odgovori le en obrazložen, ne da bi bilo mogoče jasno ugotoviti, ali so manjše tehnične težave preprečile substitucijo ali se kupci niso mogli nikoli zadovoljiti z drugim proizvodom, tudi ob trajnem povišanju cene natrijevega glukonata.
- 223 Tretjič, družba ADM opozarja, da je Komisija v uvodni izjavi 38 Odločbe menila, da „samo dejstvo, da so proizvajalci natrijevega glukonata sklenili omejevalni sporazum, sodelovali v njem in zanj namenili sredstva v dolgem obdobju in da so se odločili, da ga ne bodo širili, na primer na matične lužine, kaže, da so šteli, da je trg natrijevega glukonata upoštevni proizvodni trg“.
- 224 Vendar družba ADM zatrjuje, da v nasprotju s trditvami Komisije dokazi dopuščajo domnevo, da je stranke skrbelo, da bi kupci prešli na substitute, ki jih udeleženci omejevalnega sporazuma niso nadzirali, in da so zaman skušali razširiti sporazume na matične lužine, da bi preprečili kakršno koli goljufijo pri omejevalnem sporazumu. Poleg tega lahko glede okoliščine, na katero se sklicuje Komisija, in sicer udeležbe pri omejevalnem sporazumu, obstajajo številni razlogi in kot taka ne podpira sklepne ugotovitve.
- 225 Komisija predlaga, naj se vse trditve družbe ADM zavrnejo.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 226 Uvodoma je treba opozoriti, da je Komisija v uvodnih izjavah od 34 do 41 Odločbe obravnavala upoštevni proizvodni trg in ga opredelila kot trg natrijevega glukonata

v njegovih trdnih in tekočih oblikah in trg njegovega osnovnega proizvoda, glukonske kisline. Poleg tega je Komisija, v odgovor na trditve, ki jih je družba ADM navedla v upravnem postopku, priznala, da so obstajali nekateri delni substituti za natrijev glukonat glede na njegovo uporabo, vendar je menila, da ni bilo dokazano, da bi lahko ti proizvodi dejansko omejevali dvig njegove cene. Nasprotno, Komisija je menila, da so številni elementi nasprotovali tezi, ki jo je zagovarjala družba ADM. Tako je navedla, da popolni substituti za natrijev glukonat niso obstajali in da so ga imeli določeni uporabniki, ker je bil ta prijaznejši do okolja, raje od morebitnih substitutov. Poleg tega je menila, da je bil ta vidik potrjen, prvič, z odgovori kupcev udeležencev omejevalnega sporazuma in, drugič, s samimi obstojem omejevalnega sporazuma, ki je bil omejen na natrijev glukonat in je bil po njenem mnenju pokazatelj, da so sami udeleženci šteli, da je trg omejen na natrijev glukonat (uvodni izjavi 37 in 38 Odločbe).

227 Poleg tega je Komisija v delu Odločbe, ki se nanaša na dejanski vpliv omejevalnega sporazuma na trg, napotila na preučitev trga, povzeto v predhodni točki (uvodna izjava 353 Odločbe).

228 Družba ADM v bistvu trdi, da je Komisija upoštevni proizvodni trg opredelila preveč omejeno, ko je izvzela substitute natrijevega glukonata.

229 Glede tega vprašanja je treba najprej poudariti, da družba ADM tega očitka napačne opredelitve zadevnega proizvodnega trga ne navaja, da bi dokazala, da je Komisija kršila člen 81(1) ES. Ne zanika, da je s svojo udeležbo pri omejevanem sporazumu na trgu natrijevega glukonata kršila to določbo. Edini cilj, ki ga ima družba ADM v tem

okviru, je dokazati, da ji je Komisija naložila previsoko globo, zlasti zato, ker je po mnenju te družbe ugotovila obstoj dejanskega vpliva tega omejevalnega sporazuma naupoštevni trg in ta dejavnik upoštevala pri določitvi globe.

230 Vendar bi bilo tej utemeljitvi mogoče slediti le, če bi družba ADM dokazala, da bi morala Komisija, če bi upošteveni proizvodni trg opredelila drugače, ugotoviti, da kršitev ni imela dejanskega vpliva na trg, opredeljen kot trg natrijevega glukonata in njegovih substitutov (glej točko 178 zgoraj).

231 Le tak dokaz bi namreč lahko izpodbil odmero zneska globe, ki jo je opravila Komisija glede na težo kršitve.

232 Komisija je v tem primeru, kot je bilo že odločeno v točkah 196 in 197 zgoraj, da bi ugotovila obstoj dejanskega vpliva kršitve na trg natrijevega glukonata primerjala dejanske cene s cenami, ki bi obstajale brez omejevalnega sporazuma, in se pri tem oprla na dve ugotovitvi. Prvič, primerjala je dejanske cene natrijevega glukonata v obdobju pred omejevalnim sporazumom, ko je obstajala svobodna konkurenca, s cenami po določenem času, ki je bil potreben za dejansko vzpostavitev kartela leta 1989. Drugič, ugotovila je, da so bile cene med letoma 1989 in 1995 razmeroma stabilne, medtem ko je ta trg na splošno zaznamovalo veliko gibanje cen (uvodna izjava 354 Odločbe).

233 V takem primeru je utemeljevanje družbe ADM o napakah pri opredelitvi upoštevnega trga lahko uspešno, če ta družba dokaže, da primerjava ravni dejanskih cen na večjem trgu, ki ustreza opredelitvi, ki jo zagovarja z ravno cen, ki bi bile na

tem večjem trgu brez omejevalnega sporazuma, kaže, da omejevalni sporazum ni vplival na ta trg. Kot je bilo odločeno v točki 178 zgoraj, se Komisija namreč le v takih okoliščinah, v okviru izračuna globe glede na težo kršitve, ne bi mogla opreti na merilo dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma.

234 Vendar se družba ADM v zvezi s tem omejuje na trditev, da „ugotovitve Komisije o upoštevnem proizvodnem trgu igrajo osrednjo vlogo pri njeni presoji gospodarskega vpliva“, da zato napake, ki naj bi jih ta institucija domnevno storila, „spreminjajo mnenje Komisije o gospodarskem vplivu in izkrivljajo njen izračun glob“ in, nazadnje, da naj bi Komisija, če bi trg opredelila tako, da bi vključeval substitute natrijevega glukonata, „ugotovila, da je vsak poskus strank nadzirati ceno natrijevega glukonata neučinkovit“.

235 Gotovo je, da družba ADM velik del svojih vlog posveča analizi podatkov glede trga želatine in razpravi o ekonomskih teorijah, upoštevni za opredelitev zadevnega trga v konkurenčnem pravu.

236 Vendar si družba ADM nikakor ne prizadeva izpodbiti analize, ki jo je v Odločbi glede trga natrijevega glukonata izvedla Komisija, s tem da je predložila samo približni osnutek primerjave med dejanskimi cenami v obdobju omejevalnega sporazuma na širšem trgu sredstev za kelatizacijo in cenami, ki bi po vsej verjetnosti obstajale na tem širšem trgu brez omejevalnega sporazuma, omejenega na natrijev glukonat.

- 237 Torej družba ADM ni dokazala oziroma navedla elementov, ki bi skupaj pomenili sklenjen krog indicev, ki bi z razumno verjetnostjo dokazovali, da naj vpliv omejevalnega sporazuma o natrijevem glukonatu na širši trg sredstev za kelatizacijo ne bi obstajal oziroma bi bil vsaj zanemarljiv.
- 238 Zato je treba očitek napačne opredelitve zadevnega trga zavrniti, ne da bi bila potrebna obravnava, ali je Komisija, kot trdi družba ADM, s tem da je iz upoštevnega proizvodnega trga, za potrebe Odločbe, izključila substitute natrijevega glukonata, zmotno uporabila pravo.
- 239 V zvezi z zgoraj navedenim je treba ugotoviti, da družba ADM ni dokazala, da je Komisija storila napako pri presoji dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma na trg.

C – Napaka pri presoji trajanja kršitve

- 240 Družba ADM meni, da je Komisija storila napako pri presoji, s tem da je štela, da je kršitev trajala do junija 1995. Zatrjuje, prvič, da je na sestanku v Londonu 4. oktobra 1994 izstopila iz omejevalnega sporazuma in, drugič, da sestanka, ki je potekal med 3. in 5. junijem 1995 v Anaheimu (Kalifornija), ni mogoče šteti za nadaljevanje kršitve. Globa bi se zato morala, po mnenju družbe ADM, zmanjšati.

1. *Družba ADM naj bi pri omejevalnem sporazumu nehala sodelovati na sestanku v Londonu 4. oktobra 1994*

a) Trditve strank

- 241 Po mnenju družbe ADM je Komisija napačno zavrnila njene utemeljitve in v uvodnih izjavah od 319 do 323 Odločbe ugotovila, da prva pri omejevalnem sporazumu ni nehala sodelovati na sestanku 4. oktobra 1994, ampak da je njena udeležba trajala do junija 1995.
- 242 Družba ADM s sklicevanjem na sodbo Sodišča prve stopnje z dne 6. aprila 1995 v zadevi Tréfileurope proti Komisiji (T-141/89, Recueil, str. II-791, točka 85) in sodbo v zadevi BPB de Eendracht proti Komisiji, točka 107 zgoraj (točka 203), najprej zatrjuje, da podjetje pri omejevalnem sporazumu neha sodelovati, ko očitno neha sodelovati in izstopi iz sporazuma. To pa je družba ADM storila na sestanku 4. oktobra 1994.
- 243 Navedla je namreč, da so na tem sestanku njeni predstavniki obvestili druge udeležence, da bo, če se vprašanja kvot ne bodo rešila, zapustila skupino. Kot izhaja iz dokumenta 6 Komisije, naj soglasje ne bi bilo sklenjeno in njeni predstavniki naj bi sestanek zapustili. Poudarja, da se je Komisija seznanila z dogajanjem na sestanku z dne 4. oktobra 1994 (uvodna izjava 228 Odločbe). Ta dejstva naj ne bi ustrezala le ugotovitvam same Komisije, in sicer da so sestanki pred tem sestankom postajali vedno bolj napeti, ampak tudi dokazom, ki jih je družba Jungbunzlauer v zvezi s tem sestankom predložila Komisiji.
- 244 Poleg tega družba ADM opozarja, da je v potrditev svojega izstopa iz omejevalnega sporazuma nehala obveščati kartel o svoji prodaji, kar je Komisija potrdila v uvodni

izjavi 228 Odločbe. V nasprotju z razlago, ki jo v uvodni izjavi 321 Odločbe zagovarja Komisija, naj to obnašanje ne bi pomenilo pogajalske strategije v okviru kartela, ki naj bi kazalo na njeno trdno namero, da nadaljuje svoja dejanja, ki omejujejo konkurenco. Družba ADM namreč poudarja, da je šlo za objektivno dejanje, ki so ga druge stranke dobro razumele in ki je dokazalo, da je nehala pripadati kartelu.

245 Komisija predlaga, naj se ta utemeljitev zavrne.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

246 Najprej je treba opozoriti, da je v skladu s sodno prakso, na katero se sklicuje sama družba ADM (glej točko 242 zgoraj), mogoče ugotoviti dokončno prenehanje njene pripadnosti kartelu, samo če bi se družba ADM javno distancirala od vsebine sestankov.

247 Vendar iz opisa dejanskega stanja same družbe ADM, ki je poleg tega v skladu z dejanskim stanjem iz Odločbe (glej zlasti uvodni izjavi 228 in 321), izhaja, da se družba ADM na sestanku 4. oktobra 1994 v Londonu ni javno distancirala od ciljev omejevalnega sporazuma in sredstev za doseg te ciljev, zlasti razdelitve prodajnih kvot natrijevega glukonata med njegove udeležence. Ravno nasprotno, iz tega izhaja, da je družba ADM zaman skušala rešiti nesporazum med udeleženci omejevalnega sporazuma in doseči kompromis o prodajnih količinah. Tak pristop priča prej o načelnem sprejemanju izvajanja omejevalnega sporazuma. Zato je lahko Komisija v uvodni izjavi 321 Odločbe pravilno opredelila ravnanje družbe ADM na tem sestanku kot strategijo, katere namen je bil iztržiti več od drugih udeležencev omejevalnega sporazuma in ne izstop iz tega kartela.

- 248 Poleg tega iz nobenega drugega dokumenta, na katerega se sklicuje družba ADM, ne izhaja, da bi drugi udeleženci omejevalnega sporazuma njeno obnašanje na tem sestanku razumeli kot javno distanciranje od same vsebine omejevalnega sporazuma.
- 249 Prvič, dopis, ki ga je družba Jungbunzlauer 21. maja 1999 naslovila na Komisijo, dejansko ne vsebuje nobenega opisa obnašanja družbe ADM na sestanku z dne 4. oktobra 1994 v Londonu. V njem je navedeno le, da „[k]o je družba Roquette 4. oktobra 1994 v Londonu izjavila, da naj ne bi več spoštovala sporazumov [kartela], so ti prenehali veljati“.
- 250 Drugič, v dopisu, ki ga je družba Fujisawa 12. maja 1998 naslovila na Komisijo, prva ni opisala tega sestanka, na katerem niti ni bila udeležena, kot med drugim izhaja iz uvodne izjave 224 Odločbe. Ravno nasprotno, v tem dopisu je družba Fujisawa navedla, da omejevalni sporazum ni prenehal obstajati vse do leta 1995.
- 251 Tretjič, opis tega sestanka, ki ga je družba Jungbunzlauer podala v dopisu, ki ga je 30. aprila 1999 naslovila na Komisijo, ni vseboval nobenih drugih navedb kot le to, da naj bi družba ADM na tem sestanku izjavila željo po izstopu iz omejevalnega sporazuma. Nasprotno, družba Jungbunzlauer je v tem dopisu navedla, da je družba ADM predlagala drugačno ureditev prodajnih količin, vendar s predlogom ni uspela.
- 252 Dalje, ker družba ADM navaja, da je po tem sestanku drugim udeležencem omejevalnega sporazuma prenehala posredovati podatke o svoji prodaji, je treba opozoriti, da je omejevalni sporazum, kot izhaja iz uvodnih izjav od 81 do 90 Odločbe, pomenil kompleksni mehanizem, katerega namen je bila razdelitev trgov, določitev cen in izmenjava informacij o kupcih. Zgolj dejstvo, ob domnevi, da je dokazano, da je družba ADM po tem sestanku drugim udeležencem omejevalnega sporazuma nehala posredovati podatke o svoji prodaji, ne dokazuje, da je omejevalni sporazum prenehal obstajati ali da je družba ADM v njem nehala sodelovati.

253 Zato družba ADM ni dokazala, da je Komisija storila napako pri presoji, ko je štela, da družba ADM ni nehala sodelovati pri omejevalnem sporazumu na sestanku 4. oktobra 1994.

2. *Narava sestanka, ki je bil od 3. do 5. junija 1995 v Anaheimu*

a) Trditve strank

254 Družba ADM meni, da sestanka, ki je potekal od 3. do 5. junija 1995, v nasprotju s trditvijo Komisije (uvodni izjavi 232 in 322) ni mogoče šteti kot nadaljevanje kršitve. Ta sestanek naj bi namreč, prvič, sovpadal s sestankom, ki se je nanašal na sestanek predstavnikov industrije. Drugič, udeleženci naj bi na tem sestanku skušali anonimno prerazdeliti prvotne prodajne kvote (uvodna izjava 232 Odločbe). Vendar naj predlagani anonimni sistem izmenjave informacij glede obsega ne bi bil nezakonita oblika izmenjave informacij. Ta sistem naj bi namreč pomenil, da stranke dodajajo prodajne količine tako, da se nobena informacija, ki velja za določeno podjetje, ne razkrije nobenemu udeležencu. Ta sistem naj ne bi zajemal mehanizma nadzora posamičnih prodaj podjetjem, sporazumov o cenah ali razdelitev prodaje, kar naj bi Komisija štela kot ključne dejavnike omejevalnega sporazuma o natrijevem glukonatu. V vsakem primeru naj bi sistem, ki so ga predvideli udeleženci, da bi določili skupno velikosti trga, propadel.

255 Navedbe v dokumentu, ki ga je Komisija dobila pri družbi Roquette in na katerega se prva sklicuje v uvodnih izjavah 233 in 322 Odločbe, v skladu s katerimi naj bi se ta sestanek nanašal na „nadomestila“ in na „cilj svetovne proizvodnje“ oziroma na „cene“, naj bi bile nejasne in dvoumne. Poleg tega naj ne bi šlo za izjavo priče, ampak za povzetek poravnave, ki jo je pripravil ameriški državni tožilec, ki naj bi bil podlaga

za razpravo s pričami družbe Roquette. Ker ta pravni akt temelji na nepoznanih virih, ima ta dokument glede na vsebovane navedbe prič le šibko dokazno vrednost.

256 Glede telefaksa, ki ga je družba Glucona 1. maja 1995 poslala v hotel, kjer je junija 1995 potekal sestanek, družba ADM navaja, da se je v skladu s tem dokumentom rezervacija nanašala na 6. junij 1995, medtem ko je sestanek potekal med 3. in 5. junijem 1995. Poleg tega poudarja, da se je ta rezervacija lahko nanašala na kak drug sestanek in da naj bi, čeprav je zadevala omejevalni sporazum, dokazovala kvečjemu to, da je družba Glucona menila, da bo lahko prepričala druge udeležence, da se omejevalni sporazum spremeni.

257 Komisija predlaga, naj se ta utemeljitev zavrne

b) Presoja Sodišča prve stopnje

258 Prvič, treba je opozoriti, da družba ADM ne prereka, kot je Komisija navedla v uvodni izjavi 232 Odločbe, da so na tem sestanku, na katerem so bili prisotni vsi udeleženci omejevalnega sporazuma, ti razpravljali o leta 1994 ustvarjeni prodaji natrijevega glukonata. Komisija je zlasti navedla, ne da bi družba ADM temu nasprotovala, da je ta izjavila, da je družba Jungbunzlauer od nje zahtevala, „naj ji posreduje vse podatke o prodaji natrijevega glukonata, ki jo je družba ADM ustvarila leta 1994“ (uvodna izjava 232 Odločbe).

259 Vendar je treba opozoriti, da je ta pristop v glavnem sovpadal z ustaljeno prakso v okviru omejevalnega sporazuma, katere namen je bil zagotoviti spoštovanje odobrenih prodajnih kvot in ki je bila to, da so, kot izhaja iz uvodnih izjav 92 in 93 Odločbe, udeleženci omejevalnega sporazuma pred vsakim sestankom družbi Jungbunzlauer sporočili podatke o svoji prodaji, ta pa jih je zbirala in razdelila na sestankih.

260 Drugič, družba ADM potrjuje opis dogodkov, ki jih je Komisija navedla v uvodni izjavi 232 Odločbe, in sicer da so na tem sestanku predlagali nov sistem izmenjave informacij glede obsega prodaje. Ta sistem je omogočal, da se je anonimno, to pomeni, da noben udeleženec ni poznal podatkov drugih udeležencev, ugotovila skupna velikost trga natrijevega glukonata, in sicer tako:

„[P]odjetje A naj bi napisalo poljubno število, ki pomeni del njegovega celotnega obsega; podjetje B naj bi tako podjetju C pokazalo vsoto števil podjetja A in podjetja B; podjetje C naj bi tej vsoti dodalo svoj celotni obseg; podjetje A naj bi na koncu temu dodalo preostanek svojega celotnega obsega in skupno število sporočilo skupini.“ (uvodna izjava 233 Odločbe.)

261 Družba ADM glede tega ne more uspešno trditi, da tak sistem ne pomeni kršitve člena 81 ES, zlasti ker naj ne bi vključeval sporazuma o določitvi cen, razdelitvi prodajnih kvot in mehanizmu nadzora posamičnih prodaj podjetjem.

262 Namreč, ne da bi bilo treba presoditi, ali je to posamezno ravnanje pomenilo kršitev konkurenčnih pravil, je treba ugotoviti, da bi Komisija lahko pravilno menila, da je pomenilo nov poskus udeležencev omejevalnega sporazuma „ponovno vzpostaviti red na trgu“ in ohraniti svoja protikonkurenčna ravnanja, ki so jih izvajala prejšnja leta zaradi zagotovitve nadzora trga s skupnim ukrepanjem, po potrebi tudi v različnih oblikah in z različnimi metodami. Okoliščino, da so udeleženci

omejevalnega sporazuma skušali vzpostaviti sistem „anonimne“ izmenjave informacij, kot je opisan v točki 260 zgoraj, ga je Komisija lahko razlagala kot logično nadaljevanje ravnanja podjetij v okviru kartela, kot ga je zaznamovalo, kot zlasti izhaja iz uvodne izjave 93 Odločbe, „naraščajoče vzajemno nezaupanje“, katerega cilj pa je bila razdelitev trga. Zato je Komisija lahko pravilno menila, da so udeleženci omejevalnega sporazuma z vzpostavitvijo novega sistema izmenjave informacij dokazali, da so „bili še vedno odločeni najti rešitev, ki bi jim omogočala nadaljevati protikonkurenčna ravnanja“ (uvodna izjava 322 Odločbe) in „ohraniti nadzor nad trgov s skupnim ukrepanjem“ (uvodna izjava 232 Odločbe).

263 Tretjič, za kratko opombo, ki jo je družba Roquette zapisala na tem sestanku in na katero se je Komisija sklicevala v uvodnih izjavah 233 in 322 Odločbe („6.95 Anaheim: Razprava: nadomestilo; 44.000 metričnih ton ciljna proizvodnja na svetovni ravni; cena“), je mogoče razumno šteti, kot da potrjuje stališče Komisije, čeprav je res, da daje ta posamezna in iz konteksta vzeta opomba le nejasno predstavo o vsebini razprav, ki so potekale na sestankih 3, 4 in 5. junija 1995. Poleg tega lahko Komisija, v nasprotju s trditvijo družbe ADM, če ji je družba Roquette ta dokument sama od sebe predložila v upravnem postopku, tega veljavno uporabi za podkrepitev svojega stališča.

264 Četrtrič, različne izjave udeležencev omejevalnega sporazuma, na katere se sklicuje družba ADM, ne morejo omajati stališča Komisije. Tako je izjava uslužbenca družbe Roquette, priložena k dopisu te družbe z dne 22. julija 1999, da ta sestanek „ni pripeljal do rešitve in ni služil ničemu“, kar se sklada z izjavo družbe Jungbunzlauer v dopisu z dne 30. aprila 1999, je namreč nepomembna, ker potrjuje, da ta sestanek

ni spremenil izvajanja enotne in nadaljevane kršitve (uvodna izjava 254 Odločbe). Ta dopis namreč ne dokazuje, da udeleženci omejevalnega sporazuma niso imeli namena nadaljevati ravnanja, ki pomeni kršitev.

265 V tem okviru je treba opozoriti, da je upoštevanje dejanskih učinkov sporazuma, za namen obravnave uporabe člena 81(1) ES za sporazum ali usklajeno ravnanje, odveč, ker je očitno, da je bil njegov cilj preprečiti, omejiti oziroma izkriviti konkurenco znotraj skupnega trga (sodbe Sodišča z dne 13. julija 1966 v združenih zadevah Consten in Grundig proti Komisiji, 56/64 in 58/64, Recueil, str. 429, 496; zgoraj v točki 204 navedena Komisija proti Anic Participazioni, točka 99, in z dne 8. julija 1999 v zadevi Hüls proti Komisiji, C-199/92 P, Recueil, str. I-4287, točka 178; sodba Sodišča prve stopnje z dne 23. februarja 1994 v združenih zadevah CB in Europay proti Komisiji, T-39/92 in T-40/92, Recueil, str. II-49, točka 87).

266 Petič, okoliščina, da je ta sestanek potekal v okviru splošnega sestanka proizvajalcev, ni upoštevna, ker ne izključuje tega, da naj bi zadevna podjetja ta splošni sestanek izkoristila za dogovor o predmetu omejevalnega sporazuma.

267 Zato je Komisija lahko veljavno menila, da je družba ADM pri omejevalnem sporazumu sodelovala do junija 1995.

268 Glede na zgoraj navedeno je treba ugotoviti, da družba ADM ni dokazala, da je Komisija storila napako pri presoji trajanja kršitve.

D – *Olajševalne okoliščine*

269 Glede presoje olajševalnih okoliščin, ki jo je opravila Komisija, družba ADM navaja napake pri presoji, ki se nanašajo, prvič, na prenehanje sodelovanja pri omejevalnem sporazumu pred preiskavo, drugič, na odsotnost potrebe zagotoviti odvračilni učinek globe in, tretjič, na sprejetje kodeksa poslovanja družbe ADM.

1. *Prenehanje sodelovanja pri omejevalnem sporazumu*a) *Trditve strank*

270 Družba ADM zatrjuje, da je v točki 3, tretja alineja, Smernic „prenehanje kršitev takoj, ko poseže Komisija (zlasti ko opravi preglede)“ priznано kot olajševalna okoliščina. Meni, da je bila v tem primeru ta olajševalna okoliščina podana, ker je družba ADM prenehala kršitev takoj, ko so posegli ameriški organi, pristojni za konkurenco. Poleg tega zatrjuje, da je dejansko stanje obravnavane zadeve skoraj enako dejanskemu stanju v tako imenovani zadevi „Aminokislina“ (Odločba Komisije 2001/418/ES z dne 7. junija 2000 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 Pogodbe ES in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/36.545/F3 – Aminokislina) (UL 2001, L 152, str. 24, v nadaljevanju: zadeva Aminokislina)), v kateri je Komisija odobrila zmanjšanje globe za 10 %. Poleg tega se sklicuje na sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji (T-31/99, Recueil, str. II-1881, točka 238), v kateri je Sodišče prve stopnje odločilo, da bi se moralo zmanjšanje globe odobriti podjetjem, ki so zaradi prenehanja omejevalnega sporazuma sodelovala s Komisijo. Nazadnje naj bi, v nasprotju s trditvijo Komisije, obstajali primeri, ko so se omejevalni sporazumi izvajali tudi po posegu pristojnih organov.

271 Komisija meni, da se družba ADM v tem primeru ne more veljavno sklicevati na točko 3, tretja alineja, Smernic. Po mnenju Komisije bi bilo namreč pri tajnih omejevalnih sporazumih nepredstavljivo, da bi se izvajali potem, ko bi bili odkriti. Zato bi bilo neprimerno upoštevati olajševalne okoliščine prenehanja kršitve takoj po posegu Komisije.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

272 Točka 3 Smernic, naslovljena „Olajševalne okoliščine“, predvideva zmanjšanje osnovnega zneska globe, kadar Komisija ugotovi posebne olajševalne okoliščine, kot je prenehanje kršitve, takoj ko poseže Komisija (zlasti ko opravi preglede).

273 Komisija je v Odločbi priznala, da so družba ADM in druge udeleženke omejevalnega sporazuma prenehale kršitev po posegu ameriških organov, tj. 27. junija 1995 (uvodna izjava 234 Odločbe).

274 V zvezi s tem pa je treba vendarle najprej opozoriti, da člen 3 ES za namene vzpostavitve skupnega trga, ki pomeni visoko stopnjo konkurenčnosti, določa, da dejavnosti Skupnosti vključujejo sistem, ki zagotavlja, da na notranjem trgu ni izkrivljanja konkurence. Člen 81(1) ES, ki prepoveduje vse sporazume med podjetji, vse sklepe podjetniških združenj in vsa usklajena ravnanja, ki bi lahko prizadeli trgovino med državami članicami in katerih cilj oziroma posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na skupnem trgu, pomeni enega izmed glavnih instrumentov, ki omogočajo izvajanje tega sistema.

- 275 Dalje je treba opozoriti, da je Komisija dolžna izvajati splošno politiko, katere namen je, da se na področju konkurence uporabljajo načela, ki jih določa Pogodba, in da se v ta okvir usmerjajo ravnanja podjetij, ter preiskovati in zatirati posamične kršitve. Za to ima Komisija pristojnost, da naloži globe podjetjem, ki namerno ali iz malomarnosti kršijo zlasti določbe člena 81(1) ES (glej v tem smislu sodbo *Musique diffusion française* in drugi proti Komisiji, točka 44 zgoraj, točka 105).
- 276 Iz tega sledi, da mora Komisija pri presoji teže kršitve, da bi določila globo, upoštevati ne le posebne okoliščine primera, ampak tudi okvir, v katerem je bila kršitev storjena, in zagotoviti odvračilni učinek svojega ukrepa (glej v tem smislu sodbo *Musique diffusion française* in drugi proti Komisiji, točka 44 zgoraj, točka 106). Le upoštevanje teh dejavnikov namreč zagotavlja polni učinek ukrepov Komisije za ohranjanje neizkrivljene konkurence na skupnem trgu.
- 277 Zgolj tekstovna analiza določbe iz točke 3, tretja alineja, Smernic bi lahko dajala vtis, da samo dejstvo, da kršitelj preneha vsakršne kršitve, takoj ko poseže Komisija, na splošno in brez izjem pomeni olajševalno okoliščino. Vendar bi taka razlaga te določbe zmanjšala uporabni učinek določb, ki omogočajo ohranitev učinkovite konkurence, ker bi zmanjšala sankcijo, ki jo je mogoče naložiti zaradi kršitve člena 81 ES, in odvračilni učinek take sankcije.
- 278 Ta okoliščina namreč, drugače kot druge olajševalne okoliščine, ni povezana niti s subjektivno značilnostjo kršitelja niti z dejstvi posameznega primera, ker izhaja predvsem iz zunanjega posega Komisije. Zato prenehanja kršitve samo zaradi posega Komisije ni mogoče enačiti z zaslugami, ki so rezultat samostojne pobude kršitelja, saj pomeni le ustrezen in normalen odziv na navedeni poseg. Poleg tega ta okoliščina prinaša le vrnitev kršitelja k zakonitemu ravnanju in ne prispeva k učinkovitejšemu pregonu Komisije. Nazadnje, zatrjevane olajševalne narave te okoliščine ni mogoče opravičiti s samo spodbudo za prenehanje kršitve, ki jo prinaša, in to še toliko bolj

z vidika zgoraj navedenih okoliščin. V zvezi s tem je treba poudariti, da že opredelitev nadaljevanja kršitve po prvih posegih Komisije za obteževalno okoliščino (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi Sigma Technologie proti Komisiji, T-28/99, Recueil, str. II-1845, točka 102 in naslednje) pravilno pomeni pobudo za prenehanje kršitve, vendar v nasprotju z zadevno olajševalno okoliščino ne zmanjšuje niti sankcije niti odvračilnega učinka te sankcije.

279 Tako bi priznanje prenehanja kršitve po prvih posegih Komisije kot olajševalna okoliščina, z zmanjšanjem tako sankcije kot tudi odvračilnega učinka sankcije, neupravičeno škodilo uporabnemu učinku člena 81(1) ES. Zato sama Komisija zgolj prenehanja kršitve po njenih prvih posegih ne bi smela šteti za olajševalno okoliščino. Posledično je treba določbo iz točke 3, tretja alineja, Smernic, razlagati strogo, da ne bo nasprotovala uporabnemu učinku člena 81(1) ES.

280 Zato je treba to določbo razlagati tako, da bi le posebne okoliščine tega primera, v katerih se preneha kršitev po prvih posegih Komisije, lahko upravičile upoštevanje te okoliščine kot olajševalno okoliščino (glej v tem smislu zgoraj v točki 270 navedeno sodbo ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji, točka 213).

281 V tem primeru je treba opozoriti, da se je zadevna kršitev nanašala na tajni omejevalni sporazum, katerega namen je bil določitev cen in razdelitev trgov. To vrsto omejevalnih sporazumov člen 81(1)(a) in (c) ES izrecno prepoveduje in pomeni

posebej resno kršitev. Stranke so torej morale vedeti za nezakonnost svojega ravnanja. Dejstvo, da so bile stranke seznanjene z nezakonnostjo svojega delovanja, potrjuje tajnost omejevalnega sporazuma. Zato Sodišče prve stopnje meni, da so zadevne stranke to kršitev nedvomno storile namerno.

282 Sodišče prve stopnje je že izrecno odločilo, da prenehanja namerno storjene kršitve ni mogoče šteti za olajševalno okoliščino, če je prenehanje povzročil poseg Komisije (sodbi Sodišča prve stopnje z dne 11. marca 1999 v zadevi Aristrain proti Komisiji, T-156/94, Recueil, str. II-645, točka 138, in v zadevi Ensidesa proti Komisiji, T-157/94, Recueil, str. II-707, točka 498).

283 Glede na zgoraj navedeno Sodišče prve stopnje meni, da v tem primeru dejstvo, da je družba ADM preneha kršitev po prvem posegu organa, pristojnega za konkurenco, ne pomeni olajševalne okoliščine.

284 Na to ugotovitev ne vpliva dejstvo, da je v tem primeru družba ADM z zadevnimi protikonkurenčnimi ravnanji prenehala po posegu ameriških organov in ne Komisije (uvodna izjava 234 Odločbe). Zaradi dejstva, da je družba ADM prenehala vsakršno kršitev po prvih posegih ameriških organov, pristojnih za konkurenco, to prenehanje ni bolj namerno, kot če bi se zgodilo po prvih posegih Komisije.

285 Družba ADM se v utemeljitev svoje trditve sklicuje še na sodbo ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji (točka 270 zgoraj, točka 238), ker naj bi Sodišče prve stopnje v njej odločilo, da je treba zmanjšanje globe odobriti podjetjem, ki so zaradi prenehanja omejevalnega sporazuma predhodno sodelovala s Komisijo. V zvezi s tem zadošča poudariti, da ta sodba ne dopušča sklepa, da dejstvo, da je tožeča stranka po prvih posegih organa, pristojnega za konkurenco, prenehala kršitev, v vsakem primeru pomeni olajševalno okoliščino. Poleg tega je v odstavku sodbe, na

katerega se sklicuje družba ADM, navedeno, da je treba, kadar ravnanje obtoženega podjetja Komisiji omogoči, da lažje ugotovi kršitev in glede na okoliščine primera da kršitev odpravi, to okoliščino upoštevati. Vendar ta okoliščina zajema pobudo obtoženega podjetja, ki presega zgolj prenehanje kršitve po posegu Komisije. Posledično ta sodna praksa ne more izpodbiti zgoraj povzete analize.

286 Glede zadeve Aminokislina (glej točko 270 zgoraj), na katero se sklicuje družba ADM, da bi dokazala kršitev načel enakega obravnavanja in sorazmernosti, Sodišče prve stopnje najprej meni, da upravna praksa ne more izhajati iz enega samega primera. Poleg tega, kot je opozorjeno v točki 110 zgoraj, zgolj dejstvo, da je Komisija pri prejšnji praksi odločanja na določen način presodila ravnanje, ne pomeni, da je to presojo dolžna uporabiti v kasnejši odločbi. Nazadnje in v vsakem primeru Sodišče prve stopnje meni, da ta primer s tem, da odraža le presojo Komisije, ne more omajati niti analize na podlagi enega izmed ključnih ciljev Skupnosti, povzetih zgoraj, niti sodne prakse, ki izhaja iz sodb Aristrain proti Komisiji ter Ensidesa proti Komisiji, točka 282 zgoraj.

287 Posledično v tem primeru neupoštevanja prenehanja kršitve po prvih posegih ameriških organov, pristojnih za konkurenco, za olajševalno okoliščino zaradi navedenih razlogov ni mogoče šteti za napako.

2. Odsotnost potrebe zagotoviti odvračilnost globe

a) Trditve strank

288 Družba ADM opozarja, da je v okviru različnih postopkov, ki so bili sproženi pred ameriški sodišči v zvezi z zadevama lizin in citronska kislina, že izplačala več kot

250 milijonov USD za kršitev protitrustovskih pravil. Komisija bi morala te okoliščine upoštevati kot olajševalne okoliščine, kar naj bi že storila v svoji praksi odločanja (Odločba Komisije 89/190/EGS z dne 21. decembra 1988 v zvezi s postopkom na podlagi člena 85 Pogodbe EGS (zadeva IV/31.865 – PVC) (UL 1989, L 74, str. 1)).

289 Komisija predlaga, naj se ta utemeljitev zavrne.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

290 Uvodoma je treba opozoriti, da načelo *ne bis in idem* prepoveduje, da bi se ista oseba večkrat kaznovala za isto nezakonito ravnanje za zaščito istega pravnega interesa. Za uporabo tega načela morajo biti izpolnjeni trije kumulativni pogoji, in sicer identično dejansko stanje, identičnost kršitelja ter identičnost pravnega interesa (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 338).

291 Tako sta Sodišče in Sodišče prve stopnje že večkrat odločili, da je to načelo v primeru, ko dejstva, na katerih temeljita zadevni obsodbi, izhajajo iz istih sporazumov, vendar se kljub temu razlikujejo, tako glede predmeta kot njihove krajevne umeščenosti, ne uporabi (sodbi Sodišča z dne 14. decembra 1972 v zadevi Boehringer proti Komisiji, 7/72, Recueil, str. 1281, točki 3 in 4, in z dne 13. februarja 1969 v zadevi Wilhelm in drugi, 14/68, Recueil, str. 1, točka 11; sodbi Trefileurope proti Komisiji, točka 242 zgoraj, točka 191, in z dne 6. aprila 1995 v zadevi Sotralentz proti Komisiji, T-149/89, Recueil, str. II-1127, točka 29).

- 292 Vendar se v tem primeru, prvič, plačila, na katera se sklicuje družba ADM, deloma nanašajo na druge omejevalne sporazume, in sicer na omejevalne sporazume, ki zadevajo trga lizina in citronske kisline. Drugič, glede omejevalnega sporazuma, ki zadeva natrijev glukonat, v skladu s teritorialnim načelom ni konflikta pristojnosti Komisije in organov, pristojnih za konkurenco tretjih držav za naložitev glob podjetjem, ki kršijo konkurenčna pravila EGP in navedenih tretjih držav (glej v tem smislu sodbo Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 90, in sodbo Sodišča z dne 15. julija 1970 v zadevi Bunchler proti Komisiji, 44/69, Recueil, str. 733, točki 52 in 53, ter po analogiji za področje koncentracije za pristojnost Skupnosti glede učinkov nezakonitega ravnanja, ki so vzporedne pristojnostim organov tretjih držav, pristojnih za konkurenco, sodbo Sodišča prve stopnje z dne 25. marca 1999 v zadevi Gencor proti Komisiji, T-102/96, Recueil, str. II-753, točki 95 in 98). Komisija torej v skladu z načelom *ne bis in idem* teh okoliščin ni bila dolžna upoštevati.
- 293 Ker družba ADM trdi, da je Komisija v preteklosti to okoliščino že upoštevala pri določitvi glob kot olajševalno okoliščino, zadošča opozoriti, da v skladu s sodno prakso zgolj dejstvo, da je Komisija v prejšnji praksi odločanja kot olajševalno okoliščino upoštevala določene okoliščine, ne pomeni, da je v konkretnem primeru zavezana k enakemu pristopu (glej v tem smislu zgoraj v točki 110 navedeno sodbo Sodišča prve stopnje Hercules Chemicals proti Komisiji, točka 357, in sodbo z dne 14. maja 1998 v zadevi Mo och Domsjö proti Komisiji, T-352/94, Recueil, str. II-1989, točki 417 in 419).
- 294 V vsakem primeru in pravzaprav po nepotrebnem je treba ugotoviti, prvič, da se družba ADM sklicuje zgolj na eno odločbo in, drugič, da je Komisija na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje temu dokazala, da v njeni dosedanji ustaljeni praksi odločanja take olajševalne okoliščine ni uporabljala v položajih, ki so primerljivi s to zadevo.
- 295 Zato družba ADM napačno očita Komisiji, da ji ni odobrila zmanjšanja globe, ker naj ne bi bilo potrebe po odvračilnosti.

3. Sprejetje kodeksa poslovanja družbe ADM

a) Trditve strank

²⁹⁶ Družba ADM zatrjuje, da naj bi Komisija pri izračunu globe morala upoštevati, da je družba ADM sprejela strog in trajen program usklajevanja s konkurenčnimi pravili, ki je obsegal zlasti sprejetje kodeksa poslovanja, naslovljenega na vse uslužbenke podjetja, in vzpostavitev specializiranega oddelka.

²⁹⁷ Poleg tega naj bi sprejetje programa usklajevanja s konkurenčnimi pravili, vzpostavitev novega oddelka in odpuščanje vodstvenih delavcev, ki so sodelovali pri kršitvi, dokazovali iskreno obžalovanje podjetja. Družba ADM med drugim poudarja, da doslej nikoli ni bila neugodno obravnavana na podlagi konkurenčnega prava Skupnosti.

²⁹⁸ Komisija predlaga, naj se ta utemeljitev zavrne.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

²⁹⁹ Odločeno je bilo že, da čeprav je pomembno, da podjetje sprejme ukrepe za preprečitev tega, da bi njegovi zaposleni v prihodnosti storili nove kršitve konkurenčnega prava Skupnosti, sprejetje teh ukrepov dejansko ne spremeni ugotovljene kršitve. Komisija torej ni zavezana upoštevati take okoliščine kot

olajševalno okoliščino, toliko bolj takrat, kadar zadevna kršitev kot v tem primeru pomeni očitno kršitev člena 81(1)(a) in (b) ES (sodbi Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 373, in Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točki 280 in 281).

300 Poleg tega je treba, ker družba ADM dodaja, da doslej ni bila nikoli neugodno obravnavana na podlagi konkurenčnega prava Skupnosti, poudariti, da čeprav Smernice v nasprotnem primeru predvidevajo, da Komisija to, da je podjetje storilo že več kršitev iste vrste, upošteva kot obteževalne okoliščine, iz tega ne izhaja, da je treba, če je zadevno podjetje storilo zadevno kršitev, ki je prva taka, njo obravnavati ugodno na podlagi olajševalne okoliščine.

301 Zato družba ADM Komisiji napačno očita, da ji ni odobrila zmanjšanja globe zaradi sprejetja kodeksa poslovanja.

302 Iz vsega zgoraj navedenega izhaja, da družba ADM ni dokazala, da je Komisija storila napako pri presoji olajševalnih okoliščin.

E – Sodelovanje družbe ADM med upravnim postopkom

1. Uvod

303 Družba ADM v zvezi s svojim sodelovanjem med upravnim postopkom poudarja tožbena razloga napake pri presoji in kršitve načela enakega obravnavanja.

- 304 Pred obravnavo utemeljenosti teh tožbenih razlogov je treba povzeti presojo Komisije glede sodelovanja podjetij, kot izhaja iz uvodnih izjav od 411 do 427 Odločbe.
- 305 Najprej je Komisija na podlagi naslova B obvestila o ugodni obravnavi (glej točko 6 zgoraj) družbi Fujisawa odobrila „zelo občutno zmanjšanje“ globe, in sicer za 80 %, ki bi ji bila naložena, če ne bi sodelovala. V tem kontekstu je Komisija priznala, da je družba Fujisawa Komisiji v smislu te določbe razkrila omejevalni sporazum, še preden je ta začela preiskavo. Komisija je prav tako priznala, da takrat, ko ji je družba Fujisawa 12. maja 1998 predložila izjavo o dejanskem stanju in dokumente v zvezi z omejevalnim sporazumom, še ni imela dovolj informacij, da bi dokazala obstoj prijavljenega omejevalnega sporazuma. Komisija je zlasti menila, da je bila družba Fujisawa prva udeleženka omejevalnega sporazuma, ki je s tem, da ji je predložila seznam sestankov kartela ter povzetek nalog glavnih udeležencev in ključnih dogodkov med letoma 1981 in 1995, predložila odločilne dokaze za obstoj omejevalnega sporazuma v celotnem obdobju. Po mnenju Komisije ji je izjava družbe Fujisawa omogočila, da je dobila predstavo o temeljnih vidikih omejevalnega sporazuma, in sicer o strukturi in delovanju omejevalnega sporazuma, vključno z glavnimi dogovori in izdelanimi mehanizmi za izvajanje (uvodne izjave od 412 do 418 Odločbe).
- 306 Dalje je Komisija ob zavrnitvi trditev družbe ADM, da naj bi ta izpolnjevala pogoje iz naslova C tega obvestila za odobritev „znatnega zmanjšanja“ glob, menila, da je takrat, ko je začela družba ADM z njo sodelovati, že imela dovolj informacij za dokaz obstoja omejevalnega sporazuma v celotnem obdobju, ki ji jih je posredovala družba Fujisawa (uvodne izjave od 419 do 423 Odločbe).
- 307 Končno je Komisija na podlagi naslova D tega obvestila odobrila „znatno zmanjšanje“ globe družbama ADM in Roquette (za 40 %) ter družbam Akzo, Avebe in Jungbunzlauer za 20 %. Pri tem je Komisija upoštevala zlasti to, da je bila družba

Roquette edina udeleženka omejevalnega sporazuma, ki je posredovala dokumente, ki se nanašajo na vsebino in sklepe sestankov kartela, in da sta družbi Roquette in ADM v izjavah opisali mehanizem omejevalnega sporazuma in vlogo udeležencev ter navedli podrobnosti o določenih sestankih. Komisija je navedla, da so bile tako izjave družbe Fujisawa kot dokumenti družbe Roquette in izjave družb Roquette in ADM njen glavni vir za pripravo Odločbe (uvodne izjave od 424 do 427 Odločbe).

2. *Napačna presoja sodelovanja družbe ADM*

a) Trditve strank

308 Družba ADM meni, da je 40 % zmanjšanje zneska njene globe, ki ji je bilo odobreno na podlagi določb naslova D obvestila o ugodni obravnavi, nezadostno. Po njenem mnenju je družba ADM, v nasprotju z navedbo Komisije v uvodni izjavi 422 Odločbe, s tem, da ji je poslala zapisnik, ki se nanaša na obdobje od leta 1991 do leta 1995, prva posredovala odločilne dokaze glede obstoja omejevalnega sporazuma po letu 1991. Po njenem mnenju je zato Komisija s tem, da ji je zavrnila odobritev zmanjšanja v skladu z oddelkom C obvestila o ugodni obravnavi, storila napako.

309 Družba ADM meni, prvič, da so dokazi, ki jih je za to obdobje predložila družba Fujisawa, omejeni.

310 Prvič, opaža, da je družba Fujisawa predložila spremni dopis s pojasnili, ki se nanašajo na obdobje pred letom 1990. Po drugi strani pa je družba Fujisawa za obdobje med letoma 1991 in 1995 navedla le dva sestanka, ne da bi posredovala

kakršno koli posebno informacijo glede sporazumov o cenah ali količinah. Poleg tega naj bi bil eden izmed teh sestankov sestanek z dne 6. junija 1995, ki je po mnenju družbe ADM potekal po prenehanju kršitve (glej zgoraj). Opis drugega sestanka, ki je potekal junija 1994 v Atlanti, je bil skop.

- 311 Drugič, družba ADM poudarja, da je družba Fujisawa predložila preglednico s seznamom sestankov, ki so jo sestavili poslovodni delavci tega podjetja, ki so bili na njih navzoči. Vendar pričanje, ki se nanaša na dejstva iz obdobja med letoma 1991 in 1995, zaradi zelo omejenega sodelovanja navedenih poslovodnih delavcev v tem obdobju vsebuje le minimalne oziroma neupoštevne navedbe o sestankih. Dejansko je navedenih le pet od trinajstih sestankov, ki so potekali v tem obdobju in ki so bili predmet obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Poleg tega naj ne bi bil točen opis vsebine teh sestankov: dogovorjene cene, razdelitev prodaj oziroma mehanizmi nadzora naj se ne bi nanašali na to obdobje, pa tudi imena predstavnikov drugih podjetij, ki so sodelovali na sestankih, naj bi bila le nekajkrat deloma omenjena.
- 312 Dalje, dokumenti, zaseženi pri preiskavah, opravljenih v prostorih drugih podjetij pred začetkom sodelovanja družbe ADM, po mnenju te nudijo zelo malo dokazov, ki bi se nanašali na obdobje po letu 1991. V dokumentih, ki so bili pregledani v prostorih družbe Glucona, se navajajo namreč sestanki, ki naj bi na splošno sovpadali s predstavitvenimi sestanki Institute of Food Technology (IFT) oziroma Food Ingredients Europe (FIE), na katerih naj bi udeleženci po vsej verjetnosti v vsakem primeru sodelovali, vendar ni pojasnjena vsebina teh sestankov. Poleg tega naj družba Glucona ne bi predložila nobenega drugega pojasnila o vsebini teh sestankov in naj bi se omejila na trditev, da se je razprava nanašala na „trg in prodaje“.
- 313 Po drugi strani naj bi družba ADM priskrbela, prvič, pričanje enega izmed njenih nekdanjih zaposlenih, iz katerega izhajajo glavni dokazi o sestankih, njihovi vsebini in mehanizmih omejevalnega sporazuma, drugič, prvo informacijo o sedmih sestankih, ki niso bili navedeni niti v pričanjih družb Fujisawa in Glucona niti v zahtevah za informacije Komisije, tretjič, podrobnost vsebine sestankov, ki ni bila

navedena niti v pričanju oseb iz družbe Fujisawa niti v pričanju oseb iz družbe Glucona, in pojasnilo glede imenovanj določenih udeležencev za vsako regijo za „najbolje situirane družbe na področju cen“, ciljnih cen kartela ter vpliva in vsebine omejevalnega sporazuma in, četrtič, opis vlog udeležencev sestankov.

314 Tretjič, družba ADM zatrjuje, da so ti dokazi Komisiji omogočili pridobiti druge udeležence, ki so priznali dejstva in sodelovali. Po njenem mnenju so bili namreč dokazi Komisije proti koncu leta 1998 zelo omejeni: kljub informacijam ameriških organov, zahtevam za informacije in nenajavljenim preiskavam v prostorih strank v letih 1997 in 1998 je bila le družba Fujisawa pripravljena sodelovati s Komisijo (uvodne izjave od 54 do 56 Odločbe). Poleg tega naj bi bili dokazi družbe Fujisawa nepopolni in naj ne bi bili ustrezno podkrepljeni z dokumenti, zaseženimi v prostorih drugih strank (družb Avebe, Glucona, Jungbunzlauer in Roquette).

315 Komisija predlaga, naj se tožbeni razlog zavrne.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

316 Komisija je v obvestilu o ugodni obravnavi opredelila pogoje, pod katerimi lahko podjetjem, ki z njo sodelujejo pri preiskavi o kartelu, odobri imuniteto pred globo ali zmanjšanje globe, ki bi jo sicer ta morala plačati (glej oddelek A 3 obvestila o ugodni obravnavi).

317 Ker družba ADM v bistvu meni, da ji je Komisija napačno zavrnila odobritev zmanjšanja na podlagi oddelka C obvestila o ugodni obravnavi, je treba preveriti, ali je Komisija spoštovala pogoje iz navedene točke.

318 Oddelek C obvestila o ugodni obravnavi „Znatno zmanjšanje globe“ določa:

„Podjetju, ki Komisiji razkrije tajni omejevalni sporazum, potem ko je ta z odločbo uvedla preiskavo proti podjetjem, udeležencem omejevalnega sporazuma, pri čemer ta preiskava ni mogla dati zadostne podlage za utemeljitev začetka postopka za sprejetje odločbe, se ob tem, da izpolnjuje pogoje, navedene v [oddelku] B, od b) do e), odobri od 50 do 75 % zmanjšanje globe.“

319 Pogoji iz oddelka B, od b) do e), na katere napotuje oddelek C, se nanašajo na podjetje, ki:

„b) je prvo posredovalo odločilne dokaze o obstoju omejevalnega sporazuma;

c) je najkasneje ob razkritju omejevalnega sporazuma prenehalo sodelovati pri nezakoniti dejavnosti;

- d) Komisiji posreduje vse relevantne informacije ter vse dokumente in dokaze, ki jih ima na voljo v zvezi z omejevalnim sporazumom, in še naprej nepretrgano in v celoti sodeluje ves čas preiskave;

- e) ni prisililo drugega podjetja, da sodeluje pri omejevalnem sporazumu, in ni bilo pobudnik ali ni imelo odločilne vloge pri nezakoniti dejavnosti.“

320 V tem primeru družba ADM, da bi dokazala, da bi ji Komisija morala na podlagi oddelka C obvestila o ugodni obravnavi odobriti „znatno zmanjšanje zneska globe“, zatrjuje predvsem, da so bili dokazi, ki jih je družba Fujisawa predložila za obdobje od leta 1991 do 1995, omejeni. Vendar ta trditev ne dokazuje, da je Komisija s tem, da je menila, da tudi za obdobje od leta 1991 do 1995, ko je bila družba ADM udeležena pri omejevalnem sporazumu, ta ni bila „prva, ki je Komisiji posredovala odločilne dokaze o obstoju omejevalnega sporazuma“ v smislu oddelka C, skupaj z oddelkom B, točko b), obvestila o ugodni obravnavi.

321 Obvestilo o ugodni obravnavi za izpolnitev tega pogoja namreč ne določa, da mora podjetje, ki Komisijo obvesti o tajnem omejevalnem sporazumu, tej predložiti vse odločilne dokaze za pripravo obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ali še manj za sprejetje odločbe o ugotovitvi kršitve. Nasprotno, v skladu z obvestilom o ugodni obravnavi je ta pogoj izpolnjen že takrat, če je podjetje, ki razkrije tajni omejevalni sporazum, „prvo“, ki posreduje „odločilne dokaze o obstoju omejevalnega sporazuma“.

322 Vendar sama družba ADM ne ugovarja resno, da so bili dokazi, ki jih je posredovala družba Fujisawa, ki se nanašajo na obdobje od leta 1991 do 1995, odločilni za dokaz obstoja omejevalnega sporazuma, ampak se omejuje na njihovo nepopolnost.

- 323 V vsakem primeru je treba ugotoviti, da je družba Fujisawa, kot Komisija pravilno navaja v uvodni izjavi 415 Odločbe, v dopisu z dne 12. maja 1998, v katerem je razkrila omejevalni sporazum, najprej navedla, kdo so bili udeleženci omejevalnega sporazuma. Dalje, družba Fujisawa je Komisiji posredovala opis glavnih dogovorov, ki so jih ti sklenili med sabo v obdobju od leta 1991 do leta 1995, in mehanizmov uporabe teh dogovorov o delovanju omejevalnega sporazuma. Nazadnje je Komisiji predložila seznam, čeprav nepopolnega, sestankov omejevalnega sporazuma s povzetkom vsebine določenih izmed njih, tudi za obdobje od leta 1991 do leta 1995. Na podlagi okoliščine, na katero se sklicuje družba ADM, da družba Fujisawa za to obdobje ni posredovala posebnih informacij glede vsebine dogovorov, ni mogoče sklepati, da dokazi, ki jih je posredovalo to podjetje, niso bili odločilni za ugotovitev obstoja omejevalnega sporazuma, ker je ta pomenil enotno in nadaljevano kršitev (uvodna izjava 254 Odločbe), katerega vsebina in mehanizmi se tudi po pristopu družbe ADM k omejevalnemu sporazumu niso posebej spremenili (uvodne izjave 80 in od 257 do 260).
- 324 Zato je Komisija lahko pravilno menila, da je bila družba Fujisawa tista, ki je prva posredovala odločilne dokaze o obstoju omejevalnega sporazuma.
- 325 Iz tega prav tako sledi, da so brezpredmetne trditve družbe ADM, da naj bi dokumenti, zaseženi med preiskavami pri drugih udeležencih omejevalnega sporazuma, podajali zelo malo dokazov v zvezi z obdobjem po poletju 1991 in da naj bi dokazi, ki jih je predložila družba ADM Komisiji, omogočili pridobiti druge udeležence, ki bi priznali dejansko stanje in sodelovali.
- 326 Glede na kumulativnost pogojev, ki so navedeni v oddelku B, od točke b) do točke e), kot so povzete v oddelku C obvestila o ugodni obravnavi (glej točki 283 in 286 zgoraj), in ker eden izmed teh pogojev, in sicer tisti iz oddelka B, točka b), v povezavi z oddelkom C tega obvestila, ni bil izpolnjen, ni treba preučiti, ali je družba ADM izpolnila druge pogoje iz navedenih določb.

327 Posledično je treba tožbeni razlog nezakonnosti v zvezi z napačno presojo sodelovanja družbe ADM zavriniti.

3. *Kršitev načela enakega obravnavanja*

328 Ta tožbeni razlog ima tri dele. Prvič, družba ADM poudarja, da je bilo njeno sodelovanje pri preiskavi vsaj enakovredno sodelovanju stranke, na katero se je nanašala prejšnja odločba Komisije. Drugič, meni, da Komisija družbi Fujisawa ni mogla zakonito odobriti večjega zmanjšanja od zmanjšanja, ki je bilo odobreno njej. Tretjič, zatrjuje, da Komisija družbi Roquette ni mogla zakonito odobriti enakega zmanjšanja, kot je bilo zmanjšanje, ki je bilo dodeljeno njej.

329 Uvodoma je treba opozoriti, da gre za kršenje načela enakega obravnavanja samo takrat, ko se primerljivi položaji obravnavajo različno ali različni položaji enako, razen če tako obravnavanje ni objektivno upravičeno (glej točko 107 zgoraj).

a) Sodelovanje družbe ADM pri preiskavi naj bi bilo vsaj enakovredno sodelovanju stranke, na katero se je nanašala prejšnja odločba Komisije

Trditve strank

330 ADM zatrjuje, da je bilo njeno sodelovanje pri preiskavi v smislu materialnega prispevka k preiskavi Komisije vsaj enakovredno sodelovanju strank, na katere se je

nanašala Odločba 94/601, s katero je Komisija zmanjšala globo za dve tretjini. Torej bi ji morala Komisija odobriti vsaj najvišje zmanjšanje, predvideno v oddelku D obvestila o ugodni obravnavi, in sicer za 50 %.

331 Komisija predlaga, naj se ta del tožbenega razloga zavrne.

Presoja Sodišča prve stopnje

332 Treba je opozoriti, da samo dejstvo, da je Komisija v svoji prejšnji praksi odločanja dodelila določeno stopnjo zmanjšanja za določeno ravnanje, ne pomeni, da je enako zmanjšanje dolžna dodeliti pri presoji podobnega ravnanja v okviru kasnejšega upravnega postopka (glej zgoraj v točki 293 navedeno sodbo Sodišča prve stopnje *Mo och Domsjö* proti Komisiji, točka 147, in sodbo *Lögstör Rör* proti Komisiji, točka 33 zgoraj, točki 326 in 352, ter tam navedeno sodno prakso).

333 Poleg tega družba ADM ni navedla nobenega natančnega elementa, s katerim bi izkazovala, da je bilo dejansko stanje v tej drugi zadevi primerljivo s stanjem v obravnavanem primeru.

334 Zato tega prvega dela tožbenega razloga ni mogoče sprejeti.

b) Komisija je družbi Fujisawa odobrila višje zmanjšanje kot družbi ADM

Trditve strank

335 Družba ADM Komisiji očita, da je družbi Fujisawa odobrila zmanjšanje, ki je višje od zmanjšanja, ki ga je odobrila njej. Družba ADM opozarja, da so podjetja v dveh primerih predlagala sodelovanje takoj, ko se je Komisija nanje obrnila v zvezi s svojo preiskavo. Poudarja, da je edina razlika to, da je bila družba Fujisawa prva, ki je imela to priložnost, ker je bila prva, na katero se Komisija je obrnila. V teh okoliščinah družba ADM trdi, da je storila vse potrebno, da bi sodelovala s Komisijo takoj, ko je imela tako priložnost.

336 Vendar je Sodišče prve stopnje že v sodbi v združenih zadevah Krupp Thyssen Stainless in Acciai speciali Terni proti Komisiji z dne 13. decembra 2001 (T-45/98 in T-47/98, Recueil, str. II-3757, točke od 246 do 248, v nadaljevanju: sodba Krupp) presodilo, da presoja stopnje sodelovanja podjetij ne more biti odvisna od zgolj ključnih dejavnikov, kot je vrstni red, po katerem je z njimi Komisija stopila v stik.

337 Komisija predlaga, naj se ta tožbeni razlog zavrne.

Presoja Sodišča prve stopnje

338 Trditev družbe ADM v bistvu temelji na načelih, ki jih je Sodišče prve stopnje sprejelo v točkah od 138 do 248 sodbe Krupp. Glede na to je treba opozoriti, da je Sodišče prve stopnje v tej sodbi in med drugim tudi v sodbi v zadevi Acerinox proti

Komisiji z dne 13. decembra 2001 (T-48/98, Recueil, str. II-3859, točke od 132 do 141) obravnavalo uporabo oddelka D obvestila o ugodni obravnavi Komisije. V bistvu je odločilo, da je treba obvestilo o ugodni obravnavi v izogib koliziji z načelom enakega obravnavanja uporabljati tako, da mora Komisija pri zmanjšanju glob enako obravnavati podjetja, ki ji v isti fazi postopka in v podobnih okoliščinah posredujejo podobne informacije glede ravnanj, ki se jim očitajo. Sodišče prve stopnje je dodalo, da le okoliščina, da je eno teh podjetij priznalo očitana dejstva, s tem da je prvo odgovorilo na vprašanja, ki jim ga je postavila Komisija v isti fazi postopka, ne more biti objektivni razlog za različno obravnavanje.

339 Ugotoviti je treba, da v teh drugih zadevah in drugače kot v obravnavanem primeru ni bilo sporno, da sodelovanje zadevnih podjetij ni sodilo v področje uporabe oddelkov B in C obvestila o ugodni obravnavi. Komisija je, kot izhaja iz točke 219 sodbe Krupp, za vsa podjetja, na katera se nanaša izpodbijana odločba, uporabila določbe oddelka D tega obvestila. Te druge zadeve porajajo torej le vprašanje, ali je Komisija s tem, da je tožeče stranke glede na drugo zadevno podjetje obravnavala različno, znotraj okvirov pooblastila za odločanje po prostem preudarku, ki ga ima pri uporabi oddelka D tega obvestila, kršila načelo enakega obravnavanja.

340 Nasprotno skuša družba ADM v obravnavanem primeru v bistvu dokazati, da je bila družba Fujisawa zaradi popolnoma naključnih dejavnikov prva, ki je bila spodbujena k sodelovanju s Komisijo, in da je bilo družbi Fujisawa zato odobreno zmanjšanje na podlagi oddelka B obvestila o ugodni obravnavi, medtem ko bi Komisija, če bi se najprej obrnila na družbo ADM, tej odobrila večje zmanjšanje vsaj na podlagi oddelka C tega obvestila, ker bi bila lahko prva, ki bi predložila informacije, ki jih je posredovala družba Fujisawa. Družba ADM se ne sklicuje na sodbi, navedeni

v točki 338 zgoraj, da bi prikazala, da je Komisija oddelek D obvestila o ugodni obravnavi pri njej uporabila diskriminatorno glede na druge udeležence omejevalnega sporazuma (o tem glej točke od 347 do 351 spodaj).

341 Vendar je treba poudariti, da oddelek D obvestila o ugodni obravnavi v nasprotju z oddelkoma B in C tega obvestila ne predvideva različnega obravnavanja zadevnih podjetij glede na to, kdaj so ta sodelovala s Komisijo. Zato je Komisija v zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi Krupp in Acerinox proti Komisiji (glej točko 338 zgoraj), upoštevala ta dejavnik, ne da bi bil v oddelku D navedenega obvestila izrecno naveden.

342 Ob tem pa, čeprav mora imeti Komisija za zagotavljanje uspeha ureditve sodelovanja zadevnih podjetij s to institucijo na področju tajnih kartelov široko polje diskrecije pri vodenju postopka, ostaja dejstvo, da Komisija ne bi smela ravnati samovoljno.

343 Glede tega je treba poudariti, da v obravnavanem primeru iz spisa in zlasti iz uvodnih izjav od 53 do 64 Odločbe izhaja, da je Komisija, potem ko so jo leta 1997 pristojni organi Združenih držav obvestili, da sta družbi Akzo in Avebe (Glucona) priznali, da sta sodelovali pri mednarodnem omejevalnem sporazumu na trgu natrijevega glukonata, 27. novembra 1997 na ti stranki naslovila zahteve za informacije v zvezi z obstojem vstopnih ovir za uvoz natrijevega glukonata v Evropo. Komisija je od njiju zlasti zahtevala, naj navedeta imena najpomembnejših proizvajalcev natrijevega glukonata na svetu, tržne deleže podjetij, ki so prisotna na tem trgu na svetovni in evropski ravni, in proizvodno zmogljivost za ta proizvod na svetovni ravni. Družbi Akzo in Glucona sta v odgovoru z dne 28. januarja 1998 večkrat navedli, da so bile poleg njiju med najpomembnejšimi svetovnimi in evropskimi proizvajalci natrijevega glukonata družbe Roquette, Jungbunzlauer in Fujisawa. Čeprav je bila na enem mestu v tem odgovoru omenjena prisotnost družbe ADM na zadevnem trgu, ta stranka nikakor ni bila med najpomembnejšimi proizvajalci natrijevega glukonata.

344 V tem kontekstu je Komisija 18. februarja 1998 naslovila zahteve za informacije, ki se nanašajo na iste okoliščine, kot so povzete v zahtevah za informacije, ki so bile družbama Akzo in Avebe (Glucona) poslani 27. novembra 1997. Kot izhaja iz uvodne izjave 55 Odločbe, je družba Fujisawa v odziv na te zahteve Komisijo obvestila o omejevalnem sporazumu in ji o tem posredovala informacije.

345 Ni mogoče izključiti, da so zahteve za informacije, poleg postopka pred ameriškimi organi, ki se je nanašal na vse udeležence omejevalnega sporazuma, ki jih je Komisija 18. februarja 1998 naslovila zlasti na družbo Fujisawa, za to pomenile dodatni pokazatelj, da Komisija začne preiskavo na trgu natrijevega glukonata. Vendar potek upravnega postopka, kot je opisan v točkah 343 in 344 zgoraj, ne odraža samovoljnega ravnanja Komisije in družba ADM v tem smislu ni predložila dokazov.

346 Zato družba ADM Komisiji ne more očitati, da jo ta obravnavala diskriminatorno glede na družbo Fujisawa.

c) Komisija je družbi Roquette odobrila enako zmanjšanje kot družbi ADM

Trditve strank

347 Družba ADM graja dejstvo, da ji je Komisija odobrila enako zmanjšanje globe kot družbi Roquette. Po mnenju družbe ADM naj namreč dokazi, ki jih je posredovala družba Roquette, v nasprotju z navedbo Komisije ne bi imeli iste vrednosti kot

dokazi, ki jih je predložila sama, ker je začela družba ADM prej sodelovati, da bi zagotovila glavna pričanja, in je sprožila sodelovanje drugih toženih strank, vključno z družbo Roquette.

348 Komisija predlaga, naj se ta del tožbenega razloga zavrne.

Presoja Sodišča prve stopnje

349 Treba je poudariti, da stopnja zmanjšanja, ki je bila odobrena družbama Roquette in ADM, čeprav je enaka, ne temelji v celoti na istih ugotovitvah. Čeprav je res, da je družba ADM dejansko predložila dokaze pred družbo Roquette, ostaja dejstvo, da družba ADM, kot izhaja iz uvodne izjave 426 Odločbe, v nasprotju z družbo Roquette ni predložila dokumentov iz tistega obdobja, v katerih so vsebina in sklepi s sestankov kartela, česar prva ne prereka.

350 Vsekakor je treba, ker skuša družba ADM dokazati, da je Komisija družbi Roquette odobrila previsoko zmanjšanje, opozoriti, da je spoštovanje načela enakega obravnavanja glede posamičnega akta omejeno s spoštovanjem načela, v skladu s katerim se nihče ne more v svojo korist in zoper akt, ki je v skladu z upoštevnimi določbami, sklicevati na nezakonitost, ki je bila storjena v korist drugega (glej sodbi Cascades proti Komisiji, točka 190 zgoraj, točka 259, in SCA Holding proti Komisiji, točka 63 zgoraj, točka 160).

351 Zato je treba ta del tožbenega razloga in tožbeni razlog v celoti zavrniti.

F – *Napake, ki so vplivale na upravni postopek*

a) Trditve strank

352 V okviru tega tožbenega razloga družba ADM navaja štiri očitke.

353 Prvič, družba ADM zatrjuje, da so bile kršene njene pravice obrambe v upravnem postopku, saj ni mogla predstaviti svojih pripomb glede množenja izhodiščnega zneska z multiplikatorjem 2,5, ki naj ga Smernice ne bi določale.

354 Drugič, družba ADM Komisiji očita, da v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni pojasnila, da je bil trg natrijevega glukonata trg upoštevnih proizvodov. Komisija naj bi v točkah od 3 do 9 tega obvestila navedla le, da je bil natrijev glukonat eno izmed številnih sredstev za kelatizacijo, ki je sodilo v posebno vrsto sredstev za kelatizacijo in ki so imela nekatere delne substitute. Čeprav je Komisija ugotovila, da je bil natrijev glukonat „referenčni proizvod“, naj bi takoj pojasnila, da so „najbližji substituti natrijevi glukoheptonati in EDTA“. Ker je Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ugotovila obstoj substitutov, bi morala, da bi strankam omogočila predstaviti njihova stališča, jasno navesti svoje ugotovitve o proizvodnem trgu in razloge, zaradi katerih je menila, da ti substituti niso bili del zadevnega trga. Tako naj Komisija v okviru obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ne bi preučila bistvenega vprašanja opredelitve trga upoštevnih proizvodov.

355 Tretjič, družba ADM navaja, da se je Komisija v Odločbi (opomba št. 17) oprla na publikacijo z naslovom „Chemical Economics Handbook“ (SRI International 1991), ki je strankam ni razkrila.

356 Četrtrič, po mnenju družbe ADM Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni navedla, da je imelo izvajanje omejevalnega sporazuma nedvomno gospodarski vpliv na ta trg.

357 Komisija predlaga, naj se štirje očitki v okviru tega tožbenega razloga, zavrnejo.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

358 Treba je opozoriti, da spoštovanje pravic obrambe, ki pomeni temeljno načelo prava Skupnosti in ga je treba upoštevati v vseh okoliščinah, zlasti v vsakem postopku, v katerem bi bilo mogoče naložiti sankcije, tudi če gre za upravni postopek, zahteva, da mora biti zadevnim podjetjem in podjetniškim združenjem v fazi upravnega postopka dana možnost, da lahko učinkovito sporočijo svoja stališča o resničnosti in upoštevnosti dejstev, očitkov in okoliščin, ki jih očita Komisija (sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji, točka 216 zgoraj, točka 11, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 10. marca 1992 v zadevi Shell proti Komisiji, T-11/89, Recueil, str. II-757, točka 39).

359 Prav tako mora obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah v skladu s sodno prakso vsebovati očitke, ki so dovolj jasni, čeprav so kratki, da se lahko zainteresirane stranke ustrezno seznanijo z ravnanji, ki jim jih očita Komisija. Samo pod tem pogojem lahko obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izpolni nalogo, ki mu jo dajejo predpisi Skupnosti in ki je predložitev vseh potrebnih podatkov podjetjem in podjetniškim združenjem, da lahko ta ustrezno pripravijo obrambo, preden Komisija sprejme dokončno odločbo (sodba Sodišča z dne 31. marca 1993 v združenih zadevah Ahlström Osakeyhtiö in drugi proti Komisiji, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 in od C-125/85 do C-129/85, Recueil, str. I-1307, točka 42, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi Mo och Domsjö proti Komisiji, T-352/94, Recueil, str. II-1989, točka 63).

- 360 Družba ADM Komisiji v okviru prvega in četrtega očitka v bistvu očita, da je ni obvestila o uporabi določenih elementov, ki so bili odločilni za določitev zneska globe, in sicer o multiplikatorju 2,5 (uvodne izjave od 386 do 388), niti o okoliščini, da je imela kršitev dejanski vpliv na trg (uvodna izjava 340 Odločbe).
- 361 Glede tega je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Komisija pod pogojem, da v uradnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah navede, da bo preučila, ali je treba zadevnim podjetjem naložiti globe, in da poda glavne pravne in dejanske elemente, zaradi katerih je lahko naložena globa, kot sta teža in trajanje domnevne kršitve ter dejstvo, da je kršitev storjena naklepno ali malomarno, izpolnjuje svojo obveznost spoštovanja pravice omenjenih podjetij, da se opredelijo. Komisija jim s tem ne daje potrebnih elementov za obrambo samo proti ugotovitvi kršitve, ampak tudi proti naložitvi globe (sodba *Musique diffusion française* in drugi proti Komisiji, točka 44 zgoraj, točka 21, in sodba LR AF 1998 proti Komisiji, točka 38 zgoraj, točka 199).
- 362 Iz tega sledi, da se pravice obrambe zadevnih podjetij glede določitve zneska glob pred Komisijo zagotavljajo z možnostjo podajanja pripomb glede trajanja, teže in predvidljivosti protikonkurenčnosti kršitve (sodbi Sodišča prve stopnje z dne 6. oktobra 1994 v zadevi *Tetra Pak* proti Komisiji, T-83/91, *Recueil*, str. II-755, točka 235, in *HFB* in drugi proti Komisiji, točka 65 zgoraj, točka 312).
- 363 Glede obravnavanega primera je treba ugotoviti, da je Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki ga je poslala družbi ADM, jasno navedla, da ji je nameravala naložiti globo, ki bi jo določila zlasti glede na težo in trajanje kršitve. Poleg tega se je izrecno sklicevala na Smernice, pri čemer je s tem sklicevanjem jasno dala vedeti, da bi morala družba ADM pričakovati presojo njenega položaja glede na te smernice in bi se morala zato braniti v tem smislu, če bi to presodila za ustrezno.

- 364 Komisija je med drugim v točki 345 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah navedla, da namerava znesek globe določiti na dovolj odvratilni ravni. Poleg tega je v točkah 264 in 346 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah v bistvu pojasnila, da je nameravala pri presoji teže kršitve upoštevati dejstvo, da je šlo za zelo resno kršitev, katere namen je bil omejiti konkurenco in ki je poleg tega ob upoštevanju same narave sklenjenih sporazumov nujno resno vplivala na konkurenco.
- 365 Spoštovanje pravic obrambe zadevnih podjetij pa ne zavezuje Komisije, da v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah natančno navede način, na katerega bo obravnavala vsakega izmed teh elementov pri določitvi globe.
- 366 Nazadnje je treba ugotoviti, da je razdelitev udeležencev kartela v skupine praksa, ki jo je Komisija razvila na podlagi Smernic. Odločba je bila torej sprejeta v okviru, s katerim je bila družba ADM že seznanjena, in sodi v ustaljeno prakso odločanja (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 30. septembra 2003 v združenih zadevah Freistaat Sachsen in drugi proti Komisiji, C-57/00 P in C-61/00 P, Recueil, str. I-9975, točka 77).
- 367 Prvi in četrti očitki zato nista utemeljena.
- 368 Družba ADM Komisiji v okviru drugega očitka očita, da v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni pojasnila, da je bil trg natrijevega glukonata upoštevni proizvodni trg.

369 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija v točkah od 3 do 9 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah pod naslovom „Proizvod“ opisala značilnosti natrijevega glukonata. Čeprav je res, kot trdi družba ADM, da je Komisija v njem navedla, da obstajajo določeni substituti, ostaja dejstvo, da formulacija Komisije, v nasprotju s trditvijo družbe ADM, ne dopušča nobenega dvoma o dejstvu, da je v fazi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ta institucija štela, da ti substituti niso bili del zadevnega proizvodnega trga.

370 Po eni strani je namreč Komisija v točki 9 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah zlasti navedla, da so bili ti proizvodi le delni substituti in da je bil natrijev glukonat v nasprotju s temi drugimi proizvodi „referenčni proizvod“, povpraševanje po katerem je močno presegalo povpraševanje po drugih proizvodih. Po drugi strani se je Komisija pri analizi upoštevne trga (točke od 39 do 50 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah) stalno sklicevala na natrijev glukonat, pri čemer navedenih substitutov ni omenjala.

371 Drugi očitke je zato neutemeljen.

372 Nazadnje je v zvezi s trditvijo družbe ADM v okviru njenega tretjega očitka, da se je Komisija v Odločbi (opomba št. 17) oprla na publikacijo z naslovom „Chemical Economics Handbook“ (SRI International 1991), ki je ni razkrila strankam, dovolj poudariti, da je Komisija v opombi št. 4 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah navedla, da se je na to publikacijo oprla pri opisu zadevnega proizvoda. Vendar gre, kot navaja Komisija, pri čemer ji družba ADM ne nasprotuje, za javno dostopno delo, zlasti za gospodarske subjekte, prisotne na trgu, na katerega se ta publikacija nanaša.

373 Zato je treba tretji očitek in posledično tožbeni razlog v celoti zavriniti.

G – Predlog glede upoštevanja novega tožbenega razloga

374 Družba ADM je, potem ko je Komisija sprejela Smernice iz leta 2006 in jih objavila na spletu, Sodišču prve stopnje predlagala, naj upošteva nov razlog, ki temelji na teh smernicah. ADM trdi, da iz Smernic iz leta 2006 izhaja, da Komisija v Odločbi ni dovolj upoštevala zelo nizkega zneska prodaje družbe ADM na upoštevnem trgu in da ni primerno presodila odvrtačnosti globe. Družba ADM zlasti meni, da naj bi bil najvišji znesek globe, ki bi ji ga Komisija lahko naložila na podlagi Smernic iz leta 2006 in pred uporabo obvestila o ugodni obravnavi, 3,8 milijona evrov namesto 16,88 milijona evrov.

375 Komisija ta predlog družbe ADM izpodbija.

376 Ob tem, da je družba ADM predlog glede upoštevanja Smernic iz leta 2006 sestavila po zaključku ustnega postopka, je treba najprej ugotoviti, ali je treba z namenom, da bi se nov tožbeni razlog družbe ADM, ki temelji na Smernicah iz leta 2006, upošteval, ponovno odpreti ustni postopek. V ta namen je Sodišče prve stopnje opozorilo, da mora predlogu za ponovni začetek ustnega postopka, da bi upoštevalo nova zatrjevana dejstva, ugoditi le, če se zadevna stranka opira na dejstva, ki bi lahko odločilno vplivala na rešitev spora in jih ta ni mogla navesti pred koncem ustnega postopka (sodba Sodišča z dne 8. julija 1999 v zadevi ICI proti Komisiji, C-200/92 P, Recueil, str. I-4399, točki 60 in 61, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 25. junija 2002 v zadevi British American Tobacco (Investments) proti Komisiji, T-311/00, Recueil, str. II-2781, točka 53).

377 V tej zadevi, ker se tožeča stranka opira na Smernice iz leta 2006 z namenom, da bi dokazala nezakonitost Odločbe, je dovolj opozoriti, da se v skladu s sodno prakso zakonitost akta Skupnosti presoja glede na dejanske in pravne okoliščine, ki so obstajale, ko je bil akt sprejet (sodba Sodišča z dne 7. februarja 1979 v združenih

zadevah Francija proti Komisiji, 15/76 in 16/76, Recueil, str. 321, točki 7 in 8, ter sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. decembra 1996 v združenih zadevah Altmann in drugi proti Komisiji, T-177/94 in T-377/94, Recueil, str. II-2041, točka 119). Zato se pri presoji zakonitosti tega akta okoliščine, nastale po sprejetju akta Skupnosti, ne upoštevajo (glej v tem smislu sodbo Deutsche Bahn proti Komisiji, točka 63 zgoraj, točka 102 in navedena sodna praksa).

378 Ker je nova okoliščina, na katero se sklicuje družba ADM, očitno nastala po sprejetju Odločbe, naj ta okoliščina ne bi vplivala na njeno veljavnost (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 16. septembra 1998 v združenih zadevah IECC proti Komisiji, T-133/95 in T-204/95, Recueil, str. II-3645, točka 37). Sprejetje Smernic iz leta 2006 ne pomeni nove okoliščine, ki bi odločilno vplivala na zakonitost Odločbe. Zato postopka na tej podlagi ni treba ponovno odpirati.

379 To ugotovitev podpira pojasnilo, povzeto v točki 38 Smernic iz leta 2006, ki navaja, da te veljajo le za zadeve, v katerih je bilo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah vročeno po njihovi objavi v Uradnem listu. Zato te smernice same izrecno izključujejo uporabo v zadevah, kot je obravnavana. Ker so bile te smernice sprejete po sprejetju Odločbe in še toliko bolj potem ko je bilo predhodno poslano obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, niso bile del pravnega ali dejanskega okvira, upoštevne za odločbo.

380 Ker se tožeča stranka v okviru, v katerem ima Sodišče prve stopnje neomejeno pristojnost, v utemeljitev razloga glede nesorazmernosti globe sklicuje na Smernice iz leta 2006, je treba ugotoviti, da zgolj okoliščina, da bi uporaba nove metode izračuna glob, predvidene v navedenih smernicah, ki v tem primeru niso uporabne, lahko vodila do nižje globe, kot je bila globa, naložena z Odločbo, ne more dokazovati njene nesorazmernosti. Ta ugotovitev je le izraz diskrecijske pravice, ki jo ima Komisija, da v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz Uredbe št. 17, izbere metodo, ki

jo bo uporabila za določitev glob, in tako izvaja politiko konkurence, za katero je pristojna. Med dejavniki, ki jih mora Sodišče prve stopnje upoštevati pri presoji sorazmernosti zneska glob, naloženih v določenem obdobju, so zlasti dejanske in pravne okoliščine ter cilji konkurence, ki so prevladovali v tistem obdobju, ki jih v skladu s Pogodbo ES opredeli Komisija. Poleg tega je treba opozoriti, da je Sodišče v točkah od 234 do 295 sodbe v zadevi Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 38 zgoraj, zavrnilo razloge in trditve tožečih strank, ki so se nanašali na izpodbijanje metode izračuna, ki izhaja iz Smernic iz leta 1998, ker se na podlagi te metode kot izhodišče vzamejo osnovni zneski, ki jih opredeljujejo te smernice, ki se ne določijo glede na upoštevni promet. Nazadnje je treba poudariti, da je Sodišče prve stopnje v točkah od 76 do 81, od 99 do 106 in od 139 do 149 zgoraj odločilo, da v tem primeru s tem, da je bila globa določena na podlagi uporabe Smernic iz leta 1998, ni bilo kršeno načelo sorazmernosti.

³⁸¹ V teh okoliščinah je Sodišče prve stopnje ugotovilo, da sprejetje Smernic iz leta 2006 ne vpliva odločilno na rešitev spora. Zato ustnega postopka ni treba ponovno odpreti.

H – *Sklep*

³⁸² Ker noben tožbeni razlog zoper zakonitost odločbe ni bil sprejet, zneska globe, naložene tožeči stranki v odločbi, v skladu z neomejeno pristojnostjo, ki jo ima Sodišče prve stopnje, ni treba zmanjšati in je treba tožbo zavrniti v celoti.

II - 3382

Stroški

383 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Tožeča stranka ni uspela, zato se ji v skladu s predlogi tožene stranke naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (tretji senat)

razsodilo:

- 1. Tožba se zavrne.**
- 2. Archer Daniels Midland Co. nosi plačilo stroškov postopka.**

Azizi

Jaeger

Dehousse

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourggu, 27. septembra 2006.

Sodni tajnik

Predsednik

E. Coulon

J. Azizi

Stvarno kazalo

Dejansko stanje	II - 3269
Postopek in predlogi strank	II - 3276
Pravno stanje	II - 3278
A – Uporaba Smernic	II - 3278
1. Kršitev načel pravne varnosti in prepovedi retroaktivnosti kazni	II - 3278
a) Trditve strank	II - 3278
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3281
2. Kršitev načela enakega obravnavanja	II - 3285
a) Trditve strank	II - 3285
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3285
B – Teža kršitve	II - 3286
1. Uvod	II - 3286
2. Neupoštevanje oziroma nezadostno upoštevanje prometa, ustvarjenega s prodajo zadevnega proizvoda	II - 3289
a) Trditve strank	II - 3289
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3292
Kršitev načela sorazmernosti	II - 3292
Kršitev Smernic	II - 3294
Kršitev načela obveznosti obrazložitve	II - 3296
3. Neupoštevanje oziroma nezadostno upoštevanje omejene velikosti trga zadevnega proizvoda	II - 3298
a) Trditve strank	II - 3298

b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3299
Kršitev načela sorazmernosti	II - 3300
Kršitev načela enakega obravnavanja	II - 3301
Kršitev načela obveznosti obrazložitve	II - 3304
4. Dvojno upoštevanje odvrtilnega učinka globe	II - 3304
a) Trditve strank	II - 3304
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3305
Kršitev smernic	II - 3305
Kršitev načela obveznosti obrazložitve	II - 3306
5. Množenje izhodiščnega zneska z multiplikatorjem	II - 3307
a) Trditve strank	II - 3307
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3310
Kršitev načela sorazmernosti	II - 3310
Kršitev načela enakega obravnavanja	II - 3313
Kršitev načela obveznosti obrazložitve	II - 3315
6. Napake pri presoji dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma na trg	II - 3316
a) Uvod	II - 3316
b) Napačen pristop Komisije pri dokazovanju, da je imel omejevalni sporazum konkreten vpliv na trg	II - 3317
Trditve strank	II - 3317
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3318
– Povzetek analize, ki jo je opravila Komisija	II - 3319
– Presoja	II - 3323
	II - 3385

c) Presoja gibanja cen natrijevega glukonata	II - 3326
Komisija ni imela dovolj informacij in ni upoštevala drugih dejavnikov, navajanih v upravnem postopku	II - 3326
– Trditve strank	II - 3326
– Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3327
Družba ADM ob povišanju cen natrijevega glukonata, med letoma 1987 in 1989, ni bila udeležena pri omejevalnem sporazumu	II - 3331
– Trditve strank	II - 3331
– Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3332
d) Opredelitev upoštevnega trga	II - 3333
Trditve strank	II - 3333
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3338
C – Napaka pri presoji trajanja kršitve	II - 3342
1. Družba ADM naj bi pri omejevalnem sporazumu nehala sodelovati na sestanku v Londonu 4. oktobra 1994	II - 3343
a) Trditve strank	II - 3343
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3344
2. Narava sestanka, ki je bil od 3. do 5. junija 1995 v Anaheimu	II - 3346
a) Trditve strank	II - 3346
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3347
D – Olajševalne okoliščine	II - 3351
1. Prenehanje sodelovanja pri omejevalnem sporazumu	II - 3351
a) Trditve strank	II - 3351
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3352

2. Odsotnost potrebe zagotoviti odvrtačilnost globe	II - 3356
a) Trditve strank	II - 3356
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3357
3. Sprejetje kodeksa poslovanja družbe ADM	II - 3359
a) Trditve strank	II - 3359
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3359
E – Sodelovanje družbe ADM med upravnim postopkom	II - 3360
1. Uvod	II - 3360
2. Napačna presoja sodelovanja družbe ADM	II - 3362
a) Trditve strank	II - 3362
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3364
3. Kršitev načela enakega obravnavanja	II - 3368
a) Sodelovanje družbe ADM pri preiskavi naj bi bilo vsaj enakovredno sodelovanju stranke, na katero se je nanašala prejšnja odločba Komisije	II - 3368
Trditve strank	II - 3368
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3369
b) Komisija je družbi Fujisawa odobrila višje zmanjšanje kot družbi ADM	II - 3370
Trditve strank	II - 3370
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3370
c) Komisija je družbi Roquette odobrila enako zmanjšanje kot družbi ADM	II - 3373
Trditve strank	II - 3373
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3374
	II - 3387

F – Napake, ki so vplivale na upravni postopek	II - 3375
a) Trditve strank	II - 3375
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3376
G – Predlog glede upoštevanja novega tožbenega razloga	II - 3380
H – Sklep	II - 3382
Stroški	II - 3383